

İSTANBUL'A GÖÇÜN YÖNETİMİ

**(Hukuk - İdari - Ekonomik ve
Sosyal Tedbirler)**

SEMİNER
AÇIŞ TEBLİĞLER PANEL

İSTANBUL, 2006

İşbu kitap, 2 Eylül 2006 Cumartesi günü, Conrad İstanbul Balo Salonu'n da gerçekleştirilen Seminerin açış konuşmaları, tebliğ, panel konuşma ve tartışmalarının Y. Temel ENDEROĞLU tarafından derlemesidir.

Her hakkı İktisadî Araştırmalar Vakfı'na ait olup, adı geçen Vakıf'tan yazılı izin alınmadıkça, aynen veya kısmen iktibas edilemez. Kitap, Vakıf merkezinden temin edilebilir.

İKTİSADİ ARAŞTIRMALAR VAKFI

19 Mayıs Cad. No: 1 Golden Plaza Kat: 8
34460 Şişli / İSTANBUL
TEL : (0212) 233 21 07 (pbx)
FAX : (0212) 233 21 96
TELG : FOUNDATION ISTANBUL
Email : info@iktisadiarastirmalar.org
Web : www.iktisadiarastirmalar.org

İÇİNDEKİLER

Seminerin Takdimi.....	5
------------------------	---

AÇIŞ OTURUMU

İ.A.V. Başkanı Prof. Dr. M. Orhan DİKMEN.....	9
İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir TOPBAŞ.....	15
İstanbul Valisi Muammer GÜLER.....	21
Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN	25

PANEL.....	35
------------	----

İstanbul'a Göçe Karşı Alınabilecek Tedbirler

Başkan	: Y. Temel ENDEROĞLU İ.A.V. Y.K. Üyesi ve Genel Sekreter
Üyeler	: Murat AYDIN Zeytinburnu Belediye Başkanı
	: Prof. Dr. Süheyl BATUM Bahçeşehir Üniversitesi Rektörü
	: Lütfi ELVAN D.P.T. Müsteşar Yardımcısı
	: Erhan ERKEN İ.T.O. Yönetim Kurulu Üyesi
	: Yılmaz KURT İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Geliştirme Etütler Merkezi Başkanı, Başmüfettiş

: Prof. Dr. İl Han ÖZAY
İstanbul Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

PANEL 2. TUR.....	77
PANEL 3. TUR.....	88

SEMİNERİN TAKDİMİ

Dünyada, sınırları içinde 2 kıtanın yer aldığı tek şehir olan, imparatorluklara başkentlik etmiş, hâlen de Türkiye Cumhuriyetinin ekonomik başkenti durumundaki İstanbul şehri, yüzyıllardan beri göç alan bir çekim merkezi olmuştur.

Göç, İstanbul'u beslemiş, hatta bir bakıma yaratmıştır. Ancak, son yıllarda, yurt içinden ve dışından gelen, bir taraftan gittikçe artan, diğer bir taraftan kalitesi günden güne bozulan göç, İstanbul'u yaşanmaz hale getirmiştir.

Şehrin su kaynaklarının, yerleşim alanlarının kapasitesini aşan, cadde ve sokaklarının bir taraftan trafik sıkışıklığı ile fonksiyonlarını görmesini engelleyen, diğer taraftan da uyuşturucu ticareti ve kapkaççılık başta olmak üzere birer suç alanı haline getiren göçün mutlaka taşınabilir hale getirilmesi kaçınılmaz bir hal almıştır. 4 dakikada bir kişinin, elini kolunu sallaya sallaya geldiği, bu kuralısız - kontrolsüz göç mutlaka sınırlandırılmalıdır.

Bunun için de, bir taraftan hukukî - idarî, diğer taraftan ekonomik - sosyal tedbirleri belirlemek, düzenlemek ve ciddi olarak uygulamak gerekmektedir.

Ekonomik - sosyal tedbirler, belki daha tercihe değer olarak algılanabilir. Ancak bunların etkilerini göstermesi 10 - 15 yıl gibi oldukça uzun bir zaman, düzenli ve aralıksız bir şekilde uygulanmasına bağlıdır.

Nüfusu 12 milyonu bulan ve 4 dakikada 1 kişi temposu ile, kuralısız, kalitesiz, hatta kanunsuz göç almaya devam eden İstanbul için, sadece ekonomik - sosyal tedbirlerle yetinmek, etkin çare olmaktan çıkmış durumdadır.

Bu itibarla, etkileri çok daha kısa bir sürede görülecek olan hukukî ve idarî tedbirlere başvurmaktan başka çare kalmamıştır. İstanbul'un ekonomik ve sosyal gelişmesi bir yana, varlığı, hayatta kalması bile buna bağlıdır.

Bu seminer, yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde İstanbul'a nefes aldırarak

hukukî - idarî, ekonomik ve sosyal her türlü tedbiri araştırmak, irdelemek ve kesin olarak belirlemek amacı ile düzenlenmiştir.

Seminerin, esas açış konuşmasını yapacak olan kişinin, bu konuyu en iyi bilen ve içten hisseden, İstanbul'da yetişmiş, bu eşsiz şehrin belediye başkanlığını yapmış, hâlen de yürütme gücünün başında bulunan bir kişi olması; seminerin başarısı için büyük bir şanstır. Kendisine teşekkürlerimizi sunmak gerçekten çok zevkli bir ödevdir.

Seminerin açış ve panel bölümlerinde görev almış bulunan, ayrıca serbest tartışma saatinde katkılarda bulunacak olan değerli kişilere de teşekkürler ederiz.

İKTİSADİ ARAşTIRMALAR VAKFI

AÇIŞ OTURUMU

- İ.A.V Başkanı Prof. Dr. M. Orhan DİKMEN'in Konuşması
- İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir TOPBAŞ'ın Konuşması
- İstanbul Valisi Muammer GÜLER'in Konuşması
- Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN'ın Konuşması

İ.A.V. BAŞKANI
PROF. DR. M. ORHAN DİKMEN'İN KONUŞMASI

Sayın Başbakan,
Saygıdeğer Yöneticiler,
Seçkin Görevli ve Dâvetliler.

Hepinizi saygı ile selâmlıyorum. İktisadî Araştırmalar Vakfının, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin katkıları ile düzenlediği “İstanbul’a Göçün Yönetimi” seminerine hoş geldiniz; değer kattınız. İlginize teşekkür ederim.

Seminer konusunu ele alacak kısa açıklamalarıma geçmeden önce, çok önemli saydığım bir hususu açıklamakta fayda görmekteyim. İstanbul'a göçün yol açtığı olumsuzlukları anlatırken, değineceğim olay, olgu ve gelişmeleri, sadece objektif olarak ele aldığımı, bu konudaki tespitlerimin şahıslarla ilgili veya bağlantılı olmadığını, peşinen bilgi ve takdirlerinize arz ediyorum.

Bu arada, üzerinde durmak istediğim bir ikinci nokta var. O da medyanın ve kamuoyunun söz konusu tedbirlerin daha fazla gecikmeden yürürlüğe konulması hususunda tam hazırlıklı olduğudur.

Bir süre önce bu konuda yapmış olduğum yazılı açıklamalar, özellikle yazılı basında büyük kabul görmüştür. İstanbul'a göçün temposu “4 dakikada 1 kişi” ye ulaşmıştır şeklindeki açıklamam, bir çok gazetede birinci sayfadan, hatta manşet ve sür manşet şeklinde yer almıştır. Ayrıca, tanışıklığım olan kişiler yanında, hiç tanımadığım kimselerden gelen sözlü ve yazılı destekleme beyanlarının da hayli yüksek olduğunu kaydetmeliyim.

Bu girişten sonra, şimdi doğrudan seminer konusu ile ilgili olarak önemli saydığım bazı açıklamalarda bulunmak istiyorum.

Bugünkü seminerin konusu, kısaca, artık her türlü ekonomik, sosyal, hukukî ve etik sınırları aşmış olan göçün kısa ve uzun vadeli tedbirlerle belli

bir düzene bağlanması, deyim yerinde ise disipline edilmesidir.

İstanbul asırlardan beri bir cazibe, bir çekim merkezi, bazen de sığınılacak bir yer veya bir melânet yuvası olmuştur. Osmanlı İmparatorluğunun başkenti olarak bir çok yerden ilim, teknik ve sanat adamlarını bünyesine katan bu kent, 20. yüzyılın başlarında, Rumeli'den, Ege adalarından gelen muacirleri bağrına basmıştır. Buna karşılık son yıllarda yurt içinden ve yurt dışından gelen nüfus istilâsı, hem göçün hem de şehrin kalitesini maalesef çok düşürmüştür.

İstanbul'un, Osmanlı döneminde bir buçuk milyon kişiye kadar ulaşan nüfusu, Cumhuriyet döneminin başlarında, 1930'larda, göçün durulması, azınlıkların gitmesi ve bir çok resmi kuruluşun yeni başkent Ankara'ya taşınması ile 700 bin kişiye kadar düşmüştür. Ancak daha sonra gittikçe artan ve bir türlü kabul edilebilir sınırlara çekilemeyen göçün etkisi ile bugün 11-12 milyon nüfuslu bir megakent haline gelmiştir.

İstanbul'u, gerekiyorsa zecrî tedbirlere de başvurmak suretile yeniden düzenli, yaşanabilir ve çalışılabilir bir düzeye kavuşturmak kaçınılmaz olmuştur. Ekonomik bakımdan gelişmiş ülkelerde bu şekilde tedbirlerin bulunmadığı söylenebilir. Ancak oralarda, İstanbul'da olduğu gibi vahşi bir istilâ söz konusu değildir. Londra ve Paris gibi metropollerde 60 yılda meydana gelen nüfus artışı, İstanbul'da 2 yılda gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, hastalığa göre tedavi, her zaman ve her yerde olduğu gibi burada da tek çıkar yoldur.

İstanbul gerçekten barınılmaz, yaşanılmaz, hatta nefes alınamaz bir yer olmuştur. Şehir içi ulaşım insanı deli edecek kadar sıkışıktır. Gürültü kirliliği en üst seviyededir. Güvenlik büyük bir problem halini almıştır. Polis ve jandarma güçleri yanında, önce banka şubelerinde uygulanan özel güvenlikçi usûlü, bugün site denilen konut topluluklarını da aşarak hemen bütün işyeri ve ikamet mahallerine kadar yayılmıştır. Buna rağmen kapkaç, hırsızlık, yaralama, öldürme, doğu ve güneydoğu kaynaklı töre cinayetleri ahval-î adiyeden olmuştur. Medya araçları, gündelik gazeteler, radyo ve televizyonların haber programları, bir vukuat listesi, bir polis raporu halini almıştır.

Esas itibarile Anadolu ve daha çok doğu ve Güneydoğu Anadolu kaynaklı göçe, son yıllarda bir de milletler arası nitelikte bir kaçak göç eklenmiştir. Göç dalgasına, komşu ülkelerden, Bulgaristan, Moldova, Gürcistan, Ukrayna, Rusya, İran, Irak, Suriye ve hatta daha uzak ülkelerden gelen göçler de katılmıştır.

İstanbul şehri dört bir tarafından gecekondular (hatta gündüz kondu) mahalleleri ve suç yuvaları halindeki gettolarla sarılmıştır. Sosyal ve ahlâki kurallar, hatta kanunlar karşısında kendilerini bunlarla bağlı görmeyen topluluklar her gün alanlarını genişletmektedir. Kötü paranın iyi parayı kovması gibi ahlâki redaat sahipleri namuslu vatandaşları susturmaktadır. Elde resmi istatistikler bulunmamakla beraber, İstanbul'da işlenen suçların belki de %90'ı İstanbul dışından gelmiş kişiler tarafından işlenmektedir.

İstanbul'a göçün disiplin altına alınmaması halinde, ortamın daha da kötüleşmesi beklenmelidir. İstanbul 1930'ların Chicago'sunu aratmayacak bir fuhuş, kumar ve uyuşturucu merkezi haline gelecektir. Bu gelişmede özellikle kaçak dış göçün etkisi olacaktır. Kaçak göçmenlerin kaç kişi oldukları bilinmemektedir. Ama sayılarının yüz binleri bulduğu tahmin edilebilir.

Son günlerde basında yer alan haberlere göre; Kumkapı semtinde yabancı uyruklu Ermenilerin sayısı 40 bine ulaşmıştır. Bunların, ev ve apartman dairelerinde 35 - 40 kişilik gruplar halinde barındığı bildirilmektedir. "İstanbul'daki Ermenistan" başlığı ile verilen bu haber doğru ise, komşu ülkelerden, daha uzaklardan gelen yabancı göçmenlerin sayısının, biraz önce değindiğim gibi, yüz binlerin üzerinde tahmin edilmesinde önemli bir hata payı bulunmadığı söylenebilir.

İstanbul'a göçü, yönetilebilir bir düzeye indirmek için ne gibi tedbirler alınabilir? Ekonomik ve sosyal tedbirler sonuç verme bakımından uzun soluklu tedbirlerdir. Bunlar elbette alınmalıdır. Ama İstanbul'un bu tedbirlerin olumlu sonuçlarını beklemeye tahammülü kalmamıştır. Bunların sonuç vermesi en azından 10-15 yılın geçmesini gerektirmektedir. Bu süre içinde, bugünkü artış temposu ile İstanbul'un nüfusu 20 milyonu bulmuş hatta belki de aşmış olacaktır.

İstanbul'un su kaynaklarının yetersizliği, yeşil alanlarının kıtlığı, üstelik her an etkisini gösterebilecek canlı bir deprem bölgesi içinde yer aldığı düşünülecek olursa, nüfusun bu düzeye çıkmasına engel olacak tedbirlerin alınmamasını bir cinayet olarak algılamamak mümkün değildir.

Dolayısı ile ekonomik - sosyal tedbirlerin sonuç vermesini beklerken, gecikmeden kısa sürede etkisini gösterecek nitelikte olan hukukî-idarî tedbirleri yürürlüğe koymak gerekmektedir.

Bu hukukî - idarî tedbirler ne olabilir? Benim, hukukçu formasyonum olmakla beraber, idare hukukunda ve özellikle bunun İstanbul'a gerekli uygulamalarında uzmanlığım yoktur. Böyle olmakla beraber, üzerinde durulabi-

leceğini ve olumlu sonuç vereceğini tahmin ettiğim bazı tedbirlere kısaca işaret etmekte fayda görmekteyim.

Her şeyden önce, İstanbul'un, vilâyet, belediyeler ve diğer ilgili teşkilât üzerinde durmanın ve bu teşekkülleri İstanbul'un bünyesine uygun bir şekilde yeniden kurmanın gerekli olduğunu sanıyorum.

Merkez ilçe nüfusu 15 bin kişiden ibaret olan Ardahan ile nüfusu 11 milyon aşan, yani Ardahan'ın 80 katı kadar nüfus barındıran İstanbul vilâyetini aynı hukukî çerçeve içinde yönetmek mümkün değildir.

İstanbul vilâyet idaresi yeni ve etkin kurallara bağlanırken, İstanbul'un belediye teşkilâtı da yeni baştan düzenlenmelidir. Vilâyet ve belediye teşkilâtının yeniden düzenlenmesinde akla gelebilecek ilk çare çeşitli kademelerdeki yönetimlerin alanlarının daraltılmasıdır. İstanbul ilçeleri ve dolayısıyla ilçe belediyeleri, yeniden belirlenmeli ve sayıları arttırılmalıdır. Böylece, kaymakamlıkların ve ilçe belediyelerinin etkileri arttırılabilir. Bunun gibi, mahalle muhtarlıklarının da görev alanlarının, yönetebilir boyutlara indirilmesi gerekmektedir.

Hâlen İstanbul'da, nüfusu 40 bin, hatta daha fazla olan mahalleler vardır. Bir muhtarın, bu kadar nüfusu tanınması ve bir anlamda yönetmesi mümkün değildir. Yeni mahalle ve muhtarlıkların en çok 5-6 bin kişi olarak yeniden düzenlenmesi gereklidir.

Bu arada, yıllarca İstanbul'a hizmet etmiş olan mahalle bekçiliği teşkilâtının da , yeni bir uygulaması üzerinde düşünmenin çok yerinde olacağını kaydetmekte fayda gördüğümü söyleyebilirim.

İdarî teşkilâtın daha etkin çalışır hale gelmesi için yapılmasında fayda ve hatta zaruret gördüğüm bu düzenlemeler yanında, yurt içi ve yurt dışı kaynaklı vahşi göçü önleyecek tedbirlere de yer verilmelidir.

Bu bağlamda yurt içinden İstanbul'a gelen kişilerin, belli bir süre, meselâ 15 gün içinde kendilerini muhtarlığa kaydettirme mecburiyeti getirilmesidir. Buna uymayanlar derhal İstanbul dışına çıkartılmalıdır. Yabancı ülkelerden gelenler için de, hâlen yürürlükte olan 3 aylık süre 15 güne indirilebilir. Bunun yanında Batı Trakya ile Bulgaristan'dan gelen meslek sahibi Türk asıllılar için özel kurallar konulabilir ve bunların İstanbul'da oturması ve çalışması kolaylaştırılabilir. Bu suretle, bugün zaten kaçak olarak çalışan bu kişilerin, kayıtlı iş gücü haline gelmesi ve kazançlarından vergi ödenmesi de sağlanabilir.

Yurt içinden İstanbul'a gelen kişilerin dilencilik, kapkaç, büyücülük, ku-

mar, fuhuş ve uçkağıtçılık gibi faaliyetlere girişmeleri halinde, bunların çok hızlı bir şekilde yargılanmaları, cezalandırılmaları, ve kara listeye alınmaları faydalı olur. Bunlar, işledikleri suçun cezasını, İstanbul dışında, geldikleri memleketlerde çekmek üzere derhal İstanbul dışına çıkarılır.

İstanbulular ve İstanbul dışından gelenler için özel bir oturma vergisi ihdas edebilir. Bu vergi İstanbul dışından gelenler için İstanbul doğumlu olanların iki katı olarak düzenlenebilir. Meselâ İstanbul doğumlulardan yılda 1000 YTL , diğerlerinden 2000 YTL alınabilir. Bu vergiden elde edilecek büyük gelir de İstanbul'a göçü yönetilebilir bir hale getirebilecek olan ekonomik ve sosyal tedbirlerin finansmanına tahsis edilebilir.

Kaçak inşaatlar için de, mutlaka uygulanması gereken caydırıcı cezalar düşünülmelidir. Ruhsatsız binalardan oluşan mahalle ve sitelere elektrik, su, kanalizasyon, otobüs servisi gibi belediye hizmetlerinin götürülmesi, kanunla yasaklanmalı aksine hareket edenler için caydırıcı cezalar konulmalı ve uygulanmalıdır. Bu mahallelere, bugüne nazaran daha ciddi müdahale şekilleride yürürlüğe konulabilir.

Dikkate sunmak istediğim bir diğer husus, ekonomik ve sosyal tedbirlerin de bir hukuki çerçeveye muhtaç olduğudur. Dolayısıyla hukukî – idari tedbirlerle, ekonomik - sosyal tedbirler, ancak bir arada, bir bütün halinde uygulandığı takdirde hedefe ulaşılabilir.

Benim uzmanı olmadığım bir alanda, aklıma gelenlerin bazıları bunlardır. Ama gerekli tedbirler, elbette ki bunlardan ibaret değildir. Gerek açış oturumunda, gerekse panel bölümünde görev kabul etmiş bulunan değerli ve uzman kişilerin mütalâa ve teklifleri, elbette daha kavrayıcı ve daha sonuç alıcı nitelikte olacaktır.

Son olarak, gerekli gördüğüm önemli bir noktaya değinmek istiyorum. Tedbirleri düşünmek, şekillendirmek, kanun, tüzük, kararname ve yönetmelikler halinde düzenlemek hiç şüphesiz yapılması gereken ilk iştir. Ancak tedbirlerin etkili olabilmesi, bunların ciddi ve aksaksız bir şekilde uygulanmasına bağlıdır. Düzenleme ile uygulama, birbirini tamamlayıcıdır. Bu ikisini, ayrı ayrı düşünmek ve bundan olumlu bir sonuç beklemek boş bir hayalden ileri gidemez. Uygulamasız düzenlemenin bir anlamı yoktur.

Mevzuat uygulanmak içindir. Aksi takdirde, kurallara aykırı davranışlar, kötü bir alışkanlık haline alabilir. Bunun nereye kadar gideceğini tahmin etmek kolay değildir. Devlet idaresi olsun, belediye idaresi olsun, uygulama aksaklıklarına imkân vermemelidir.

Konuşmamı daha fazla uzatmamak için, ekonomik - sosyal tedbirler üzerinde durmuyorum. Sadece, İstanbul'un, bir turizm (özellikle kongre ve tarih turizmi), sergi, fuar ve moda gösterilerinin sürekli olarak düzenlendiği bir ticaret merkezi, bankacılık ve sigortacılık faaliyetlerinin de yer aldığı bir finans merkezi, ayrıca bir ilim, teknik ve sanat merkezi olması ve dolayısıyla ekonomik - sosyal tedbirlerin bunu sağlayacak şekilde düzenlenmesi gereğine işaret etmekle yetiniyorum.

Konuşmama son vermeden önce, semineri benimsemiş olan İstanbul Valisi Sayın Muammer Güler'e, maddi katkılarından dolayı da İstanbul Büyükşehir Belediyesine ve Başkanı Sayın Dr. Kadir Topbaş'a teşekkür etmek istiyorum.

Seminerin panel bölümünde görev almış bulunan ve serbest tartışma saatinde fikrî katkıda bulunacak olan değerli kişilere teşekkür ederim.

Seminere, yazı, faks, e-mail, telgraf göndererek başarı dileklerini sunan kişilere de gıyaplarında teşekkürlerimi ifade ediyorum.

Son olarak da, esas açış konuşmasını yapacak olan, seminer konusunu en iyi bilen ve içten hisseden, bu sebeple de çok yoğun çalışmalarını arasında vakit ayırıp seminere katılmak lütfunda bulunan Başbakan, Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Hepinize en iyi dileklerle ve saygılarımla selâmlayarak huzurunuzdan ayrılıyorum.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI KADİR TOPBAŞ'IN KONUŞMASI

Sayın Başbakanım,
Sayın Valim, Değerli Misafirler,
Kıymetli Basın Mensupları;

Türkiye'nin en önemli gündem maddelerinden birisi olan göç, yaşadığımız birçok sorunun temelini teşkil ediyor.

Her geçen gün nüfusu hızla artan İstanbul, buna paralel olarak artan 'sorunlarıyla' mücadele ediyor.

Bu toplantıyı, İstanbul'un en Önemli sorunu olan göç için önemli bir çözüm arayışı olarak görüyorum.

Bu vesileyle toplantıyı organize eden komite başkan ve üyelerine huzurlarınızda teşekkür ediyorum.

Değerli Katılımcıları ve konukları hoş geldiniz temennilerimle selamlıyorum.

İSTANBUL'A 5 YILDA GAZİANTEP KADAR NÜFUS KATILDI

Sayın Başbakanım, Değerli Konuklar;

İstanbul'a göç devam ediyor.

Nüfus yoğunluğu ile **dünyada 120 ülkeden daha büyük** olan şehre Anadolu'dan insanlar akın ediyor.

'**Taşı toprağı altın**' diyerek İstanbul'a koşanların sayısı hızla artıyor.

Şehrin nüfusu 15 milyona dayandı. 5 yılda bu ilin nüfusu 1 milyon 313 bin kişi arttı.

Bir başka deyişle İstanbul'un **5 yıllık nüfus artışı**, Türkiye'nin büyük şehirlerinden **Gaziantep veya Kocaeli'nin nüfusu kadar** oldu.

Son yapılan değerlendirmelere göre bu megakente her **4 dakikada 1, yılda ise 150 bin** 'davetsiz misafir' geliyor.

GÖÇÜ MUHAKKAK DURDURMALIYIZ

İstanbul'un kanayan yarası haline gelen göç sorununun mutlaka kontrol altına alınması gerekiyor.

Çünkü göç, şehirleşme sürecini kökünden bozuyor.

50'li yıllardan günümüze kadar İstanbul, oranı giderek artan bir iç göçe 'maruz' kaldı. Bu durum artık tahammül edilemez bir noktaya geldi, dayanıldı. Kentteki tarım alanları bitti. Su havzaları da büyük bir baskı altındadır. Kentin yaşamsal alanları büyük risk altındadır.

2050 yılında öngörülen 20 milyon nüfusun iyi yönlendirilememesi halinde bir faciayla karşı karşıya bulunulduğunu vurgulamamız gerekiyor. Bunun en büyük sebeplerinden birisi Plansızlık. İstanbul'un coğrafyası doldu. Bunun bir devamı olarak Marmara Bölgesi de dolmaya başladı.

YENİ CAZİBE MERKEZLERİNE İHTİYAÇ VAR

Bu hasta tablonun önemli bir sebebi ülkenin her yerine adil bir şekilde dağıtılmış bir sanayileşme hareketinin eksikliğidir.

Bu sebepten yola çıkarak İstanbul'a göçü önlemek için yeni cazibe merkezlerinin kurulması gerekiyor.

İstanbul'un çekim merkezi olma konumu devam ettiği müddetçe göç de devam edecektir.

"Güneyde Bilecik-Balıkesir gibi, doğuda Düzce gibi, batıda Tekirdağ" gibi yeni cazibe merkezleri İstanbul'un nüfus artışını kontrol altında tutabilir.

Göçü önlemek için İstanbul'un bir sanayi kenti olmaktan çıkartılarak turizm, finans, fuarcılık, kongre ve yönetim merkezine dönüştürülmesi gerekiyor.

İSTANBUL'UN NAZIM PLANLARI TAMAMLANDI

Bu bilinçle hareket ederek İstanbul'un planlama sorununu çözmek için önemli adımlar attık.

Ancak nüfusu ve aldığı göç nedeniyle İstanbul'u sadece kısa vadeli ve noktasal çözümler kurtarmaz.

Bunun için İstanbul **Metropolitan Planlama Merkezini** kurduk.

Bundan sonra arazi kullanım kararları, kişisel ve siyasi arzular doğrultusunda değiştirilemeyecek. Bundan sonra şehir doğru kurgulanacak.

İstanbul'un 1/50.000 ve 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planları'nı tamamlayarak Meclis'e sunduk.

1/25.000 bin ölçekli nazım planları da tamamlıyoruz. Arzumuz, İstanbul'un geleceğini kurtarmak.

ANADOLU'DAN GÖÇÜ MUTLAKA DURDURMALIYIZ

Tabii bu durum tüm ülke için geçerli. Bu planlamanın ulusal ölçekte yapılması gerekiyor.

Metropollere olan göçü yeni "cazibe merkezleri" kurarak durdurabiliriz.

Hükümetimiz de şu an bu planları yapıyor. Bu iller metropollere olan yoğun göçü merkezde tutarak, bölgeler arasında denge kurulmasını sağlayacaktır.

Karadeniz bölgesi'nde **Samsun, Trabzon**, Doğu Anadolu Bölgesi'nde **Erzurum, Elazığ, Malatya, Van**, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde **Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır**, İç Anadolu Bölgesi'nde ise **Kayseri, Konya ve Sivas** cazibe merkezleri olarak planlanıyor.

Bu aynı zamanda Türkiye'nin Avrupa Birliği hedefi için gerekli bir plandır. Ve Avrupa Birliğinin gündemindedir.

Bunun için Avrupa Birliği fonları, nüfus yapısı, yoğunluğu, kentleşme oranı, sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasına göre seçilen bu iller için kullanılacak.

GÖÇE KARŞI, ORGANİK TARIM PROJESİ.

Değerli Konuklar;

2005 yılının Temmuz ayında başladığımız "**Organik Tarım Projesi**"yle hem İstanbul halkına organik ekme sunmayı, hem de Anadolu'dan göçü önlemeyi hedeflemiştik.

Ve bu proje tarım kesimini kalkındıran önemli bir proje oldu.

2005 yılı içinde **11 ildeki 1500 çiftçimizden 10 bin 230 ton** organik buğ-

day alımı yaptık.

Bunun için ödediğimiz miktar, **5 milyon YTL**. Hedefimiz bu yıl 20 bin ton alım yapmaktır.

TERSİNE GÖÇÜ BAŞLATTIK

Bunun yanında İstanbul Büyükşehir Belediyesi olarak "Tersine Göç" projesini başlattık.

Bu proje sayesinde **500 aile** doğduğu büyüdüğü memleketine geri döndü. Ayrıca **1000 aile** de köye dönüş için hazırlık yapıyor.

Bu proje çerçevesinde köyüne, toprağına dönen çiftçi ailelerimize söz verdiğimiz **1500 YTL'lik** destek yardımlarını da yaptık.

ÜLKEMİZDE 3 MİLYON HEKTAR EKİLMEYEN ARAZİ VAR

Değerli Dostlarım;

Ülkemizde **3 milyon hektar arazi** halen ekilemiyor. Bu ekilemeyen arazilere sahip vatandaşlarımız ise bir başka ile göç etmenin sıkıntılarını yaşıyor.

Bize başvuran vatandaşlarımız da bu tür arazilere sahipler.

Bir yandan verdiğimiz teknik ve mali desteklerle, ekilemeyen arazileri tarıma açmış oluyoruz.

KONYA'DA LALE, GEYVE'DE GÜL, ŞİLE'DE SEBZE

Değerli Dostlarım;

Konya'da **Lale**, Geyve'de **Meilland Gülleri**, Şile'de de ise **çeşitli çiçek ve sebzeler** yetiştirilmesine destek veriyoruz.

Parklarımızı süsleyen fidan ve çiçekleri üretmesini sağlayarak köylülerimize destek oluyoruz.

Böylece bir yandan yeşil ve güzel bir çevreye kavuşurken, öte yandan işsizlik sebebiyle İstanbul'un merkezine olan baskıyı ekolojik dengeyi gözetten bir projeye önlemek istiyoruz.

Bu projeler Organik Tarım Projemiz gibi "**Alım Garantili Projelerdir.**"

KENTSEL DÖNÜŞÜME İHTİYAÇ VAR

İstanbul'un yaşadığı 50 yıllık bu göçü rehabilite etmemiz de gerekiyor.

Sağlıktan eğitime, kùltürden spora birçok alanda bu dönüşüm projelerini hayata geçiriyoruz.

Yerel yönetimler olarak vatandaşlarımıza sağlıklı şehirleşme, sağlıklı konut projeleri sunmak zorundayız.

Biz öncülük etmediğimiz takdirde, kötü ve imara uygun olmayan yapılar ortaya çıkıyor, işte asıl problem de burada başlıyor.

Kaçak yapılaşma ve gecekondu bölgelerinde oturan insanlar için alternatif ve modern yerleşim birimlerinin hızlı ve ucuz bir şekilde üretilmesi gerekiyor.

20 BİN KONUT YAPTIK

Şimdiye kadar partnerimiz **TOKİ ile birlikte 8 bin 64**, iştiraklerimizden **Kiptaş ile de 11 bin 242** konutluk çok sayıda proje gerçekleştirdik.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi olarak toplam 19 bin 306 konutun yapımında rol aldık.

Yakın zamandan **Tuzla'da 4 bin konutun**, ardından da **Maltepe'de 7 bin konutun** satış kampanyasına başlayacağız.

HERKESE BÜYÜK GÖREVLER DÜŞÜYOR

Değerli Konuklar;

Göç, gelişmiş ülkelerde de her zaman tartışılan bir konudur. Göçle birlikte insan kaçakçılığı dünyada var olan bir gerçektir.

Yine göç, medeniyetlerin asli unsurlarından biridir. Toplumların dinamikliğini ölçen önemli bir göstergedir.

Ancak, bizim İstanbul olarak yaşadığımız göç sorunu, artık kendini yiyip bitiren hale geldi, Kontrolü yapılamayan boyutlara ulaştı.

İstanbul, Ankara, İzmir gibi şehirler modernleşme ve kültürel kalkınma için anormal çaba harcıyor ama gelen nüfus bir yandan bunları yutuyor.

Bunun için göçe karşı alınması gereken tedbirler konusunda herkesin elini taşın altına koyması gerekiyor.

Sanayiciye, siyasetçiye, eğitimciye yerel yöneticilere ve sivil toplum kuruluşlarına büyük görevler düşüyor.

İstanbul artık sanayi kenti olmaktan çıkmalıdır. Yatırımlar Anadolu'ya kaymalıdır.

Anadolu şehirleri de bizim yaşadığımız tecrübelerden faydalanarak her konuda planlarını yapmalıdır.

Eğitim, kültür, ulaşım, çevre ve altyapı gibi her konuda tedbirlerini almalıdır.

İstanbul olarak artık bu yükü taşıyamıyoruz.

Biran önce sanayileşme sürecinde yaşananın tersine "Tersine Göçü" başlatacak büyük hamleyi Anadolu'dan bekliyoruz.

Biz her türlü yardıma hazırız. Bu toplantıyı, göç sorununu çözüme taşıyacak güçte gördüğümü ifade ediyor, sizleri saygıyla selamlıyorum.

İSTANBUL VALİSİ MUAMMER GÜLER'İN KONUŞMASI

Sayın Başbakanım.

Tarihin en eski kentlerinden biri olan İstanbul, doğu ile batının, kuzey ile güneyin kesişme noktasında bulunması, jeo-stratejik konumu kadar, jeo-kültürel özellikleri, Asya-Avrupa ekonomik ilişkilerindeki geçiş güzergahı olması nedenleriyle küresel bir vizyona sahiptir.

Yaklaşık 13 milyonu bulan hareketli nüfusu ile dünyanın en kalabalık kentlerinden biri olma özelliğine de sahiptir.

Özellikle 1960'lı yılların başından itibaren ülkemizin tüm diğer bölgelerinden hızla göç alan İstanbul, bu akışın yarattığı baskıyla kentsel alan plansız ve kontrolsüz olarak büyümüş ve bu büyüme devam etmektedir. Bunun doğal sonucu olarakta pek çok sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlar ortaya çıkmış, giderek bu sorunlar toplumsal taleplerin bir plan ve programa bağlı olarak karşılanabilmesini zorlaştırmıştır.

İstanbul'a göçün sürekli artarak devam etmesinin en önemli nedenleri ekonomik-sosyal ve endüstriyel ilişkilerin gelişmişliğine kapılan insanların; iş bulma, daha iyi bir yaşam, daha iyi eğitim ve daha kolay yerleşim bulma umududur.

Bunun yanında özellikle son 10 yılda Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden terör, güvenlik, sosyal uyumsuzluk, aile baskıları ve çeşitli sosyal ve kültürel özelemler gibi nedenlerle de İstanbul'a göç yoğunlaşmıştır.

Göçle birlikte hızla artan nüfus beraberinde en önemli olumsuzluk olarak, sağlıksız, kaçak ve kontrolsüz yapılaşmayı doğurmuştur. Mevcut yerel yönetim ve merkezi yönetim imkanlarıyla da bu gelişmeyi kontrol altında tutabilmek mümkün olamamıştır.

İstanbul'a göçle gelen nüfusun büyük bir bölümü de geldikleri bölgelerdeki geleneksel yaşam biçimlerini, kırsal yaşam kültürünü aynen kente taşıdıkları gibi; kent yaşamının gerektirdiği sosyal dönüşüme uyum sağlayamamış, sağlamak istememiş, İstanbul'lu olmayı benimsemediğinden kendi yaşam alışkanlıklarını aynen muhafaza ederek, kent içinde kent hayatından kopuk, küçük sosyal yapılar ortaya çıkarmışlardır.

Buna rağmen göçle gelen nüfusun kendi içindeki jenerasyon farkı, aileler içerisinde doğan sosyal ve kültürel uyumsuzlukların önemli sosyal, kültürel, güvenlik sorunları halinde dışa vurmasına neden olmuştur.

Yardımlaşma, dayanışma, sahip çıkma gelenekleri bozulduğu için bu nüfusun büyük bölümü her türlü sosyal hizmeti devletten beklemeye başlamıştır.

Anadolu'da aile yapısı nedeniyle huzurevlerine rağbet olmamakla beraber; İstanbul, Ankara, İzmir vb. büyük şehirlerdeki yaşam tarzına alışanlar, ebeveynlerini huzurevlerine bırakabilmekte, bu hizmetleri devletten beklemektedirler. Aynı şekilde çocuklarına bakamadıklarını düşünen aileler bu çocukları çocuk yuvalarına, yetiştirme yurtlarına bırakmak istemektedirler.

Ailelerinin yakın ilgi, şefkat ve himayesinden yoksun kalan, bozulan aile dengesi sonucu istismar ve şiddete uğrayan çocuklar sokağa yönelerek "sokak çocukları" gibi önemli bir sosyal sorunu doğurmaktadır.

Kentsel hayata uyumsuzluk, sağlıksız yaşam koşulları, bilinçsizlik, sağlık hizmeti talebini arttırmıştır. Göçle oluşan nüfusun ihtiyacı yanında ilimizdeki sağlık sektörü kısa süreli göçlerle gelen anadolu insanının da sağlık hizmeti ihtiyacına cevap vermek zorunda kalmıştır.

Kontrolsüz nüfus artışı devletin yatırımlarda önemli bir payı ayırmasına rağmen eğitimde derslik ihtiyacını karşılanamaz bir seviyeye getirmiştir.

İlköğretimde okullaşma oranı % 112 civarındadır. Bu oran ilimizin aldığı göçü sadece ilköğretimdeki çocuklar açısından gözler önüne sermektedir. Her yıl 70-80 bin çocuk ilköğretime başlamaktadır. Bu çocuklar için sınıf mevcudu 40 kabul edildiğinde ortalama 1.800 derslik yapılması gerekmektedir. İlköğretimde önceki yıllardan devreden derslik açığını kapatmak için yılda 3.000 derslik yapıldığı takdirde önümüzdeki 4 yılda hedefe ulaşılabilecektir.

Göçün etkisi nedeniyle meydana gelen kentsel büyümenin yükü altyapı yatırımlarını yapmak ve yürütmekle yükümlü kuruluşların kaynak ve imkânlarını zorlamakta ve hatta aşmaktadır. Üstyapısı plansızca oluşmuş bir böl-

geye yol, yeşil alan, meydan, otopark ve altyapı gibi ortak kentsel hizmetleri sonradan getirmeye kalkışmak yaklaşık 3 misli maliyet artışına neden olmaktadır.

Yukarda açıklanan nedenlerle, meydana gelen iç göç ve bunun doğurduğu sorunların önlenmesi çalışmaları üç aşamada sürdürülmelidir;

Öncelikle göç veren illerin iyi tahlil edilerek, göç vermesini önleyecek tedbirlerin geliştirilmesi, bu bölgelerde yeni çekim merkezleri-ekonomik başkentler oluşturulmak suretiyle göçün bölgesel dağılımını dengelemek gereklidir.

İkinci olarak tersine göç özendirilmelidir. Bu amaçla uygulanan köye dönüş projesi kapsamında yapılan çalışmalar tüm sektörlerce desteklenmelidir. Bu projelerin cazibesini arttırabilmek için tarımsal nüfusun tarımsal imkanlarla kendi bölgelerinde yaşayabilmeleri sağlanmalıdır.

Genç nüfusun büyük kentlere göç eğilimini önleyebilmek için sosyal sorunları ve özelemlerinin ilk ve orta öğretim kurumlarından itibaren kendi bölgelerinde izlenmesi, kanalize edilmesi ve rehabilitasyon ihtiyaçlarına bu bölgelerde kurulacak eğitim, kültür ve sosyal hizmet kuruluşları marifetiyle cevap verilmelidir.

İç göçün önlenmesiyle göç alan şehirlerimizde gelir dağılımı bozukluğu, işsizlik, güvenlik, çevre kirliliği, eğitim gibi sorunlar başta olmak üzere ülke genelindeki birçok ekonomik ve sosyal soruna da çözüm yolu açılacaktır.

Bugün burada düzenlenen seminerde, katılımcıların değerli görüş ve önerileriyle başta İstanbul olmak üzere yoğun göç alan tüm büyük şehirlerimizin önemli sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlarının çözümüne yönelik kararlar alınmasını diliyorum.

Hepinize saygılar sunarım.

BAŞBAKAN SAYIN RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN KONUŞMASI

Değerli konuklar,
Hanımefendiler,
Beyefendiler,

Sizleri ülkemiz, güzel İstanbul'umuz ve şahsım için çok çok önem taşıyan böyle bir anlamlı konuda bir arada olduğumuz panelde, en kalbi duygularla selamlıyorum. Zira İstanbul'a göç, gerçekten tüm İstanbulluların sorunu değil, tüm milletimizin ortak sorunudur diye düşünüyorum. Zira İstanbul bizim bir vizyon kentimizdir. Türkiye'nin bir tarihten bugüne ve yarına imajıdır. Bundan dolayı İstanbul'u canımız gibi korumak, canımız gibi ona bakmak durumundaydık, durumundayız. Ama maalesef bugüne kadar olan gelişmeler bunun gereğinin yapılmadığını gösteriyor, göstermekte. Şu anda ise bazı müdahalelerle bunu geri kazanma gayretlerimiz devam ediyor.

Tabi ekonomik ve sosyal boyutlarıyla başta İstanbul olmak üzere, bütün Türkiye'yi doğrudan yada dolaylı olarak etkileyen bu göç sorununu konuşmak için şu anda bir arada bulunuyoruz. Gerek hocam, gerekse Valimiz, Belediye Başkanımız bazı teknik tespitlerini ortaya koydular, rakamsal tespitlerini ortaya koydular. İstanbul'un imarıyla ilgili yapılan çalışmalarını ortaya koydular. Ben bunların üzerinde pek fazla durmayacağım. Ama şimdiye kadar sayısız toplantıya, araştırmaya, sempozyuma konu olan bu meselenin üzerinde, etraflıca durmamız gerekiyor. Bütünlüklü bir yaklaşımla göçün sebeplerini belirlemek buna göre de doğru, kalıcı ve uzun vadeli çözümler üretmek durumundayız. Biz her zaman ülke meselelerini bir bütün halinde ele aldık, değerlendirdik, değerlendiriyoruz. Çünkü bunlar birbirleriyle bağlantılı sorunlar. Bu bağlantılı sorunları da birlikte ele almak durumundayız. Bunun birini alır, diğerlerini bırakırsanız, netice almanız mümkün değil. Sorunların sebep sonuç ilişkisini gayet iyi değerlendirmemiz lazım. Eğer bu ilişkileri görmeden gelirsek doğrudan yada dolaylı olarak bütün bağları bil-

meden, gerçek anlamda bir çözüm üretemezsiniz. Nasıl ki, güvenlik sorunları adalet ve eğitimden bağımsız düşünülemezse, aynı şekilde göçte ekonomik ve sosyal konulardan ayrı ele alınamaz. Kaldı ki, şu anda sosyoekonomik sorunlardır birinci derecede göçü tahrik eden, tazyik eden.

Bunun yanında ne yazık ki geçmişte, bunu çok açık, net söylemek zorundayım. Popülist bir siyaset ve yanlış kalkınma stratejileri izlendi. Ankara sadece Diyarbakır'a, Van'a, Rize'ye, Sivas'a değil yanı başındaki Kırıkkale'ye bile maalesef uzak kaldı. Bunu kuşatamadı, bunu anlayamadı, anlamak istemedi. Bölgesel kalkınma tamamıyla ihmal edildi. Kırıkkale, İskenderun, Ereğli, Karabük, Seydişehir gibi pek çok şehrimiz birer fabrikanın kaderine teslim edildi. Ben buraya bir fabrika yaparsam, bu sorunu çözerim dendi. Ama bu bir sorunu çözmüyordu veya temeller atıldı, aynen olduğu gibi yerinde kaldı. Şu anda biz bu pislikleri temizliyoruz, bu mezarlıkları temizliyoruz. Yirmi yıl önce temeli atılanları, biz şimdi bitirmenin ve oranın insanın orada kalmasını sağlamanın gayreti içerisinde bulunuyoruz. Şehirlerimizin tarihi ve kültürel mirasının, ekonomik ve sosyal dokusunun korunmasına asla özen gösterilmedi. Dün akşam bazı dostlarımızla bir aradaydık. Türkiye'yi çok dolaşan bir dostum vardı içlerinde ve yabancı. Şunu söyledi, Türkiye'yi dolaşıyorum dedi, sizin ne kadar kıymetli yerleriniz var, peki niçin oralara insanları taşıyamıyorsunuz dedi. Veya oraların insanları, niçin oralarda kalmıyor dedi. Bakın bu çok çok önemli bir tespiti aslında ve bu bir yabancı ama Türkiye dostu olan bir insanın tespitiydi. Örnek, geçenlerde Kars'ın Anı Harabelerini şöyle bir dolaşayım istedim. Oraya gittim bir buçuk aylık bir olay. Gerçekten orada büyük bir tarih yatıyor. Ve Kars'ta, o Anı Harabelerini dolaşırken yılların ihmalini gördüm, her yönüyle eserler yokluğa terk edilmiş, harabelerin altında aslında bir şehir var. Bugüne kadar gelen yönetimler bunun üzerinde durmuş olsaydı, bunları ele almış olsaydı ve orası hareketlenir, canlanır, bir turizm merkezi haline gelir ve orada artık köyler değil, o köyler şehir haline dönerdi. Tabi şuanda bizler orada duble yol çalışması yapmaya başladık. Turizm bakanımız 19 kilometrelik bir kısmını yapıyordu, dedim ki bunu hemen, şehre 42 kilometre, 42 kilometrenin tamamını da duble yol yapacağız ve süratle hemen içerdeki bazı eserlerin röle-veleri hemen çıkartılacak ve tümüyle hepsinin restorasyon çalışmalarını başlatacağız dedik ve bu çalışmalar şimdi başlatıldı. Ve ben oradan dönerken oraya toplanan köylüyle şöyle biraz sohbet ettim, bir köylünün de evine gittik hemen ve köylüyle orada sohbet ettik. Tabi orada bir şefkat var, insanımız bizim müşfik, hepsi birer ev sahibi. Hatta dün akşam o dostumuzda dedi ki, Kars'ta bir tane doğru dürüst otel yok dedi. Otelin olmadığı yere turist gider mi, yolun olmadığı yere turist gider mi. Hamdolsun biz, bu dönem-

de, bakınız bir Sarıkamış'a yol yapmamışız ama geldik biz şimdi Sarıkamış'ın duble yolunu yaptık. Şuanda Bursa-Uludağ'a gitmekten, Sarıkamış'a gitmek daha yakındır biliyor musunuz? Buradan iki saatte Sarıkamış'taki kayak tesislerine ulaşabilirsiniz. 1.5 saat Kars, yarım saat oradan Sarıkamış tesisleri, duble yol, her şey tamam, bitmiş vaziyette. Ama Uludağ'a iki saatte ulaşamazsınız.

Bununla bir şeyi anlatmak istiyorum, bu popülist yaklaşımlar, maalesef ülkemizin geneline bir bakış sergilemedi, sergilemediler. Hiçbir zaman ormana bakmadılar, bir tane ağaçla ilgilendiler ama Türkiye'nin geneli aslında çok çok zengindi, çok çok güzeldi. Bunların hepsini birlikte ele almış olsaydılar ben inanıyorum ki benim Karanlı vatandaşım İstanbul'a gelmeyecekti, inanıyorum ki, Vanlı kardeşim İstanbul'a gelmeyecekti. Rizeli kardeşim İstanbul'a gelmeyecekti. Onlar bakacaklardı ki, benim topraklarım burada, bu kadar arazim var, bu kadar imkanlar var, çağdaşıksa burada hepsi var, tarihi eserler var, dünya burayla kucaklaşıyor, geliyor hepsi buraları ziyaret ediyor, ben niye buradan ayrılıyorum diyecekti. Onlar burayı ziyaret ederken benim buradan ayrılmam anlamsız diyecekti ve belki gidenler olacaktı ama hepsi yerine sahip çıkacaktı. İşte imkansızlıklar böyle doğdu. Yolu yok, alt yapısı yok, oteli yok, oradaki bütün o zenginlikler maalesef gömülmüş, tabi ne yapacak bu defa imkanlar peşinde insanımız bir koşma mücadelesini verdi. Ve çaresizlikler içersinde kalan insanımız yıllarca büyük şehre, özellikle de İstanbul'a göçü bir çıkış yolu olarak görmüştür. Ancak çoğu kez hayal kırıklığına uğramış, ağır bedeller ödemek zorunda kalmıştır. Çünkü büyük şehirde yaşamının bir bedeli var.

1994'te İstanbul'a Büyük Şehir Belediye Başkanı olduğumda bir açıklama yaptım. Dedim ki, İstanbul'a giriş vizeye tabi olmalı dedim. Nakil ilmühaberini sormalıyız dedim. O zaman tabi yazılı-görsel medya benim üzerime çok saldırdı, mevcut iktidarda üzerime saldırdı. Dediler ki, insanların seyahat hürriyetini kısıtlıyor dediler. Halbuki benim iddiam, insanların seyahat hürriyetiyle alakalı değildi. İstanbul'a yerleşmek isteyenlere soracağız, İstanbul'a niye geliyorsun? Turist olarak, ayrı mesele, gel seyahatini yap ama İstanbul'a yerleşmek istiyorsan, İstanbul'a yerleşemezsin. Eğer elinde, İstanbul'da yerin var, imkanların var, işin hazır ise buyur gel. Ama yoksa niye geliyorsun. Çünkü İstanbul'da yaşamak kolay değil.

Az önce hocam, tarihten bu yana ilginç örnekler verdi. Yani 700 bin olan İstanbul'un niteliğini, niceliğini ortaya koydu, çok önemli bir şey. Buralarda biz hassasiyet göstermezsek, ne gelirse doldur dersek bu olmaz. Ve biz o dönemde bu iddiayı ileri sürdüğümüzde karşı çıkanlar, daha sonra hakika-

ten bu yapılmalıydı demeye başladılar. Ama atı alan Üsküdar'ı geçiyor ve biz o dönemde kaçak yapı yaptırmadık İstanbul'a, yapıları yıktık. Ve şuan da da sağ olsun aynı şekilde Belediye Başkanımız bu yıkım noktasında Vali beyle koordineli olarak süratli, kararlılıkla bunu sürdürüyor. Bakın, aynı şekilde Ankara'da şu geldiğimiz iktidar döneminde Ankara'da gerek havaalanı merkez, gerekse Ankara'nın merkezindeki bazı mahallelerinde yaklaşık 10 bin civarında konut yıkıldı, bu tür gece kondular. Niye, yoksa başkentte gidiyor. Yani bir ülkenin başkentine gireceksiniz gecekonduların içinden, sizi onlar karşılıyor, protokol yolunuzda gecekondu, sağda gecekondu, solda gecekondu. Nasıl oldu bu, yerin sahibi kim kendilerimi? değil, hazine arazileri. Hemen geldi, bir gece oraya kondurdu, bitti. Ve ondan sonrada hak sahibiyim diyor. Bakın bu kadar net konuşuyorum. Niye, halbuki bunların içinde Ak Partiye oy verenlerde var. Nasıl böyle konuşuyorsunuz, konuşmak zorundayım. Doğru neyse onu söylemek zorundayız. Biz öbür tarafta bakın, toplu konut idaresi olarak cayır cayır konut yapıyoruz. Gel kardeşim, oturacaksın burada otur, planlı yerde otur, imarlı yerde otur, çağdaş, insanca otur. İçinde alışveriş merkezi olsun, okulu olsun, çocuklar için sosyal donatı alanları olsun, gel burada otur. Ama altyapısı olmayan bu tür yerlerde, her şeyiyle şehri katlediyoruz, diğer insanlarımızı rahatsız ediyoruz. Ve imarsız, plansız bir kalkınmanın aktörleri durumunda oluyoruz. İşte, İstanbul mademki dünyanın sayılı şehirlerinden biridir, gözümüzün ışığıdır, Türkiye'nin kalbidir, o zaman buna da bu hassasiyet içersinde bakmak durumundayız.

Burada merkezi yönetimlerin bu güne kadar olan bu çarpık bakışları sebebiyle İstanbul'un en gözde mekanları tarihi ve doğal zenginlikleri de malesef yağmalanmıştır, bunları hep görüyoruz. Anadolu'dan gelen insanlarımızın çaresizliği acımasızca istismar edilmiş, siyasi rant aracı olarak kullanılmıştır. Bunları İstanbul'da doğmuş, büyümüş bir insan olarak hep yaşadık, hep gördük. Ben Anadolu yakasında Kadıköy'ün, Üsküdar'ın o köşkle rin olduğu dönemlerini, o bostanların, o bütün erguvanların olduğu dönemleri biliyorum, çocuk olarak oraları hep gezdim, dolaştım, o dönemleri biliyorum. Aynı şekilde ben bu yakada doğdum, büyüdüm. Kasımpaşa'da doğdum, büyüdüm, bölgemizin halini biliyorum. Beton yığınları arasında doğup büyüdüm, bende bir ahşap evin içerisinde büyüdüm. Doğup büyüdüğüm ev bir konak değil, iki odalı bir evde doğdum büyüdüm. Yaşam koşullarım çok çok zordu ama tadı başkaydı, zevki başkaydı. Şimdi çocuklarımız bile çocukluğunu yaşayamıyor. Niçin, işte her taraf bu tür bir işgalle baş başa olduğu için. böylece şehrin kenarları da kontrolsüzce büyüdü ve çirkinleşti. Bakınız, dünyanın en güzel boğazına, eğreti, çirkin yapılar inşa etmekle, İs-

tanbul'un kenar semtlerini işgal etmek birbiriyle aslında yakından ilgilidir. Hiç bunların birbirinden farkı yok. Boğazdaki çarpık yapılaşmanın, gecekonduvan daha masum olduğunu kimse iddia edemez. Ağır konuşuyorum, kaymak takımı bile kusura bakmasınlar, o gecekonduyu yapan mantık, zihniyet neyse onların zihniyeti de aynıdır. Niye, çünkü orada ben bir kat daha fazla nasıl atarım, bir çatı arası nasıl yaparım, bunun gayreti içersine giriyor, o yeşili ortadan kaldırarak, oradan güya boğaza çok daha yüksekte, tepeden bakacak, derdi bu. Yok, oraya o çirkin yapıyı konduruyor.

Değerli kardeşlerim, insanların şüphesiz ki şehirlerde hakkı vardır, ama unutmayın şehirlerinde insanlar üzerinde hakkı vardır. İnsanlar yaşadıkları şehirleri korumak zorundadır. Ona aynen gözleri gibi bakmak zorundadır. Biz bu meseleyi de bütünlüklü bir yaklaşımla ele aldık ve bu konuda büyük mesafeler kat ettik. Bakınız, şehirlerimizin tamamını kapsayan imar seferberliğimiz bütün hızıyla devam ediyor. Cumhuriyet tarihinin en büyük kent sel dönüşüm projelerini hamdolsun hayata geçiriyoruz ve bu konuda kararlıyız. Eskiden belediye ekipleri bir kaçak yapıyı yıkmaya kalkışsa, günlerce bunun kavgası yapılırdı. Şimdi vatandaşımız belediyenin, hükümetin kendisini mağdur etmeyeceğini bildiği için, zaman zaman biraz sorunlar yaşasakta bunları aşabiliyoruz ve sağ olsun artık medyayla da daha koordineli bir hale gelebildik. Onlarında tabi yazılı ve görsel medyanın desteği burada çok önemli. Bu destekle beraber, ciddi neticeler almaya başladık. Artık şehirlerimizin, İstanbul, Ankara, İzmir, Adana mesela dün Adana'daydık. Şimdi Adana'yı şöyle yukarıdan bir geziyorsunuz, dolaşıyorsunuz, örneğin bir Yüreğir ilçesinde bakıyorsunuz, bir tarafta şimdi modern binalar yükseliyor, öbür tarafta bakıyorsunuz ucubeler. İnsan hakikaten orada nasıl olur bu diyor. Nedir bu diye sorduğunuzda korkunç bir göç baskısı var diyorlar. Aynı şekilde Adana'nın eskilerine sorduğunuz zaman, size şöyle Adana'yı tanıtıyorlar, eski Adana, yeni Adana. Eski Adana'ya baktığımız zaman tamamen o dediğim tür binaları görüyorsunuz, yeni Adana'da şimdi artık bir plan var, bunu görüyorsunuz. İşte bundan sonraki süreçte biz yönetim olarak, özellikle Kızılcahamam'da kısa bir süre önce Belediye Başkanlarımızla bir toplantı yaptık. Özellikle İstanbul ilçe belediye başkanlarımızla yaptığımız toplantıda, bir çağrıyı ortaya koyduk. Ve ben bunu burada tekrar etmek istiyorum. O da şu, sadece İstanbul'daki değil, İzmir'deki, Antalya'daki, Adana'daki, Gaziantep'teki tüm büyük şehirler ve diğer illerimizdeki belediye başkanlarımıza, 81 vilayetimizdeki bütün yerel yöneticilerimize ilçeleriyle, belediyeleriyle 3 bini aşkın belediye başkanımıza sesleniyorum, siyasi risk alma pahasına da olsa, bir tek kaçak yapıya asla izin vermeyin.

Kamu yönetimi toplumun ihtiyaçlarını, taleplerini esas almalıdır. Onun içinde öncelikle sorunların yerinden çözümüne hız kazandırmalıyız. Çevre bilincini en üst düzeye çıkarmalı, toplumun bütün katmanlarına bunu yapmalıyız. Biz yola çıkarken temiz toplum dedik, temiz çevre dedik, temiz yönetim dedik. Bu anlayışla sanayi tesislerinin, artık şehir merkezlerinde kalmasına izin vermemeliyiz. Ve bunlar artık şehrin dışına kesinlikle çıkarılmalı. Şehrin merkezine işgal etmesine, tarihi ve doğal yapınının, doğal zenginliklerin bir defa kesinlikle fütursuzca tahrip edilmesine engel olduk ve engel olmaya da devam edeceğiz, müsaade edemeyiz. İhmal edilen, hatta bazıları çürümeye terk edilen pek çok mekanı İstanbul'a kazandırdık, işte Haliç, işte Eyüp Sultan, işte Feshane, işte çevresinde şimdi yeni yeni eski Silah-tar'a, biliyorsunuz elektrik merkezi vardı, santrali, o santral şimdi bir müze olarak yakın bir zamanda İnşallah devreye girecek, bir üniversitemize bunu tahsis ettik ve orası da bir müze haline gelecek. Öbür tarafta Hasköy'de biliyorsunuz yine müzeler adeta bir müzeler koridoru ve hemen onun yanında biliyorsunuz, İstanbul Büyük Şehir Belediyemizin şu anda bitirmek üzere olduğu Sütlüce Kongre Merkezi oraya bambaşka bir hava getirecek. O da biliyorsunuz, tarihi eserdir. Eskiden orası mezbahaneydi. Ama o mezbahane şimdi bir kültür merkezi haline geliyor. Aynı şekilde korunuyor ve oradaki bütün o çirkinlikler, pislikler her şey ortadan kalkıyor. Orada bir eserin yapılması, hemen onun yanında bir Minyatürk'ün yapılması bütün o çevreyi bir anda ne yaptı, değiştirmeye başladı. Belediyecilik bu, şehircilik bu, şehri sevmek bu. Yani siz bir yerden bu dönüşümü, bu değişimi ne yapacaksınız, başlatacaksınız ki o çevrede size ne yapsın, adapte olsun. Şu anda bunlar yapılıyor. İnşallah bütün halicin çevresi tamamen merkezi yönetim, belediyemiz, el ele vereceğiz ve bütün çevreyi, sahili yürüyüş bandı haline getirerek trafiğin daha akışını hızlandıracak şekilde de adımlarımızı atıyoruz, atmaya devam edeceğiz. Tabi bütün bunlar yapılırken buralardaki o göçün acımasız baskısını da ne yapmamız gerekiyor, ortadan kaldıracacağız.

Geçenlerde belediye başkanıyla konuşurken, artık Anadolu'ya göç için, kendilerine nakliye ücretlerine varıncaya kadar her şeyini veriyoruz, kim eğer artık köyüne, memleketine dönmek istiyorsa bunu ödemeye hazırız, dediler. Bu atılmış güzel adımlardan bir tanesi. Bu vesileyle bunu da duyurmuş olalım. Artık köyüne, memleketine dönmek, oradaki güzellikleri daha farklı imkanlarla yaşamak isteyenlere belediyemiz böyle bir desteği de veriyor. İnşallah bütün bunlara yenilerini eklemek suretiyle, İstanbul'u daha yaşanır bir şehir haline getirmekte kararlıyız. Tabi ki bütün bunları gerçekleştirebilmek için İstanbul'a göçün durdurulması ve bununla ilgili mücadelenin hızla devamı şart. Burada durmak, yorulmak, çok basit hesaplar içerisinde gi-

rerek, bunun siyasi rantı ne olur diye bu tür düşünceler içersine girmek yanlış ama bu çarpık kentleşmeyi ne yapacağız, İnşallah durduracağız ve onun yerine İstanbul'a yakışan o yapılaşmayı da yapıyoruz, daha da hızlandıracağız. Zaten bunu İstanbul'da şu andaki bazı yoğunluklarla da görüyorsunuz ama ben bu vesileyle buradan bir şeyi tüm İstanbullulara hatırlatmak istiyorum. Tabi ulaşımda İstanbul'da trafikte bazı sıkıntılar var, yaşıyorsunuz. Bakınız dünyanın en gelişmiş ülkelerinde bile pik saatlerde ulaşımın çok rahat olduğu söz konusu değildir. Bunu söylemek zorundayım. O bize örnek midir, değildir. Ama böyle nüfusu yoğun olan illerde bu sıkıntı vardır. Bunu New York'ta görürsünüz, bunu Washington'da görürsünüz, bunu gelin Paris'te görürsünüz, Londra'da görürsünüz ki, onlarda düzenli yapılaşma olmasına rağmen, o pik saatlerde oralarda aynı sıkıntıyı yaşarsınız ve nitekim buna şahit olan, şu anda dinleyenlerimin arasında bir çok insanımız var. Bir saat, bir buçuk saatte şehri terk edemezsiniz, böyle durumlar var, bunları hep yaşadık. İstanbul'umuz da bu böyle mi olsun, şüphesiz ki olmasın ama elimizden geleni şuanda belediye başkanımın gayretlerini görüyorum. Ta dönemimizde başlayan katlı kavşaklar, köprülü kavşaklar bunlar hızla devam ediyor. Yol genişletme çalışmalarımız hızla devam ediyor ama vatandaşımızın yaşam standardı da yükseliyor. Artık altında araba olanların sayısı, işte her gün İstanbul trafiğine 600 aracın girdiğini düşünürseniz, bunun nasıl bir yoğunluk getirdiğini de, hep birlikte kabul etmemiz lazım ve bizim kültürümüzde birde şu var. Biz toplu taşıma araçlarına pek iltifat etmiyoruz, maalesef böyle de bir zaafımız var. Şöyle araçları kontrol edin, hep tek kişinin gittiği otomobilleri görürsünüz. Halbuki o tek kişi belli bir yere kadar, örneğin bir toplu taşıma aracının olduğu mekana kadar aracıyla gelse, oradan toplu taşıma aracıyla gitse, hem kendi kasasına, kesesine hizmet edecek hem de İstanbul trafiğine hizmet edecek. Ama bunu söylersek, buda yine özgürlüklere müdahale diye algılanıyor. Ben sadece düşüncemi bu konuda söylüyorum. Halbuki bunların hassasiyeti, bu konudaki kültürü oluşmuş olan toplumlarda var, metroya kadar gelir, orada aracını bırakır ve oradan da metroyla yoluna devam eder. Üstelik zamanı da istediği gibi hem değerlendirir hem planlar. Çünkü zaman bizim için en büyük kıymet, en büyük değer ve şuanda İstanbul büyük şehri ile hızlı tramvaylara, metroya önem veriyor. Bunlar daha da artıyor, artacak ve tabi İstanbul'un trafiğini daha rahatlatan yatırımlar. İnşallah İstanbul'un güzelliğinde de bunların çok farklı faydaları olacak, faydaları oluyor. Bunları görüyoruz ve merkezi idareye, yerel yönetimimize, iş adamlarımıza, sivil toplum kuruluşlarımıza ve bütün vatandaşlarımıza bu konuda çok büyük hakikaten sorumluluklar düşüyor. Yani proje neyse bu projeye uygun konutunu yapmak, işyerini yapmak, plan ney-

se o palana aynen uymak, orada bir ihtiras ortaya koymamak. Hepimizin bu konuda azami hassasiyet göstermesi gerekiyor.

Sorunu kalıcı bir biçimde çözebilmek için öncelikle göçün tekrar ediyorum, ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik nedenlerini ortadan kaldırmak zorundayız.

Yurdun her yanına bölünmüş yollarımızı götürüyoruz. 6.800 km şuanda bitirilmiş duble yolumuz var. bu dönem içerisinde hedef 15.000 km. Altyapı çalışmalarımız ülkemizin dört bir yanında devam ediyor. KÖYDES çalışmamızın en önemli hedefi nedir, yolu var, suyu var. istiyoruz ki, o köydeki insan şehre inmesin, nasıl olsa artık yolum var, rahatlıkla istediğim anda şehre giderim, suyum var, böyle bir sıkıntıda yok, rahatlıkla köyümde yaşamım, telefonum var, elektriğim var dediği zaman, orada hayvanları var, danası var, icabında koyunu var, tavuğu var, vs. var. Niye gitsin şehre, o zaman orada yaşayacak. Orada yaşamak onun için çok daha ucuz, bunu tercih edecek. Ama bunun altyapısını da bizim hazırlamamız lazım. İşte Türkiye'nin özeti budur diyoruz ve artık Anadolu'muzun dört bir yanında otellerimiz yaygınlaşmaya başladı, termal turizmde, yayla turizmde otellerimiz yaygınlaşıyor. Bunlarla birlikte tabi, oraların hepsi birer çekim alanı haline geliyor. İnşallah iç turizmde de bunu yaygınlaştırdığımız takdirde, çok daha farklı bir noktaya geleceğiz.

İstanbul'un Türkiye'nin geleceğini yakından ilgilendiren çok boyutlu bir sorununun, bu göç sorununun tartışılacağı bu toplantının gerek bizlere, gerek İstanbul'daki Valimize, Belediye Başkanlığımıza yol gösterici olmasını özellikle temenni ediyorum. Ve bu arada da tabi değerli hocama, İktisadi Araştırmalar Vakfı'nın değerli yöneticilerine, böyle önemli konuyu gündeme getirmeleri sebebiyle sevgi ve saygılarımı sunuyorum, sizleri de sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

PROF. DR. M. ORHAN DİKMEN

Efendim seminerimize katıldığından dolayı ve konuşmasından dolayı Sayın Başbakana şükranlarımızı tekrar ederken, bugünün anısına kendilerine bir plaket takdim etmek istiyorum.

PANEL OTURUMU

İstanbul'a Göçe Karşı Alınabilecek Tedbirler

- Başkan : Y. Temel ENDEROĞLU
İ.A.V. Y.K. Üyesi ve Genel Sekreter
- Üyeler (*) : Murat AYDIN
Zeytinburnu Belediye Başkanı
- : Prof. Dr. Süheyl BATUM
Bahçeşehir Üniversitesi Rektörü
- : Lütfi ELVAN
D.P.T. Müsteşar Yardımcısı
- : Erhan ERKEN
İ.T.O. Yönetim Kurulu Üyesi
- : Yılmaz KURT
İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Geliştirme
Etütler Merkezi Başkanı,
Başmüfettiş
- : Prof. Dr. İl Han ÖZAY
İstanbul Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

(*) Üyeler, soyadlarına göre alfabetik sıra ile.

BAŞKAN: Y. TEMEL ENDEROĞLU

Sayın Valim, Sayın Milletvekilleri, Sayın Başkanlar, seminerimizin panel bđlümünü açıyorum. Hepinizi saygıyla selamlarım. Öncelikle değerli panelistleri takdim etmek istiyorum. Soyadlarına göre alfabetik sırayla. Sayın Murat Aydın, Zeytinburnu belediye Başkanı. Sayın Prof. Dr. Süheyl Batur, Bahçeşehir Üniversitesi Rektörü. Sayın Lütfi Elvan, DPT Müsteşar Yardımcısı. Sayın Erhan Erken, İstanbul Ticaret Odası Yönetim Kurulu Üyesi. Sayın Yılmaz Kurt, İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi Başkanı, Başmüfettiş. Sayın Prof. Dr. İl Han Özay, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi.

Şimdi izin verirseniz panel tekniği hakkında da kısaca bilgi sunmak istiyorum. Panel üç bđlümde oluyor. Birinci bđlümde sayın panelistlerin onbeŐer dakikalık bir sunuŐları olacak. İkinci bđlümde değerli katılımcıların soruları, varsa katkılarını alacağız. Üçüncü bđlümde de sorular cevaplanacak. Ben fazla vaktinizi almadan şimdi hemen sayın panelistlere söz vermek istiyorum. İlk söz, sayın Murat Aydın'da. Buyurun süreniz 15 dakika.

MURAT AYDIN

Zeytinburnu Belediye Başkanı

Sayın Milletvekillerim, Sayın Valim, değerli katılımcılar, sayın başkan, hepinizi saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

Öncelikle benim konuşmam, biraz benim açımdan zorluk ifade ediyor. Aslında akademisyen arkadaşlarımız, büyüklerimiz buradalar, daha deneyimli olan arkadaşlarımız buradalar. Onlardan sonra konuşmak daha güzel olacaktı ama ben bilimsel çerçevede göç olgusuna yaklaşmayacağım. Bu da zaten bizden beklenemez. Daha çok pratikle ilgili, Zeytinburnu deneyimlerimizle ilgili konuları sizlerle paylaşmak istiyorum.

Zeytinburnu göçle kurulmuş bir ilçe. 2000 yılında yapılan nüfus sayımında, Zeytinburnu'nun resmi nüfusu yaklaşık 248 bin kişi idi. Bu 248 bin kişiden 15.461 tanesi yurtdışı doğumlu. Yani Zeytinburnu'nun kayıtlı nüfusunun % 6.2'si yurtdışında doğmuş. Daha sonra Zeytinburnu'na gelmişler. Anadolu'nun farklı yörelerinden de Zeytinburnu'na gelen birçok yurttaşımız, adeta sıfırdan bir ilçe inşa etmişler.

Zeytinburnu'nun bu demografik özelliğinden yola çıkarak, biz geçen yıl sonunda 8-11 Aralık tarihleri arasında uluslar arası göç sempozyumu tertiplemiştik.

Bu sempozyumdan elde ettiğimiz sonuçları sizlerle paylaşmak isterim.

Bir kere sebebi ne olursa olsun zorunlu göç, çağdaş dünyada tasvip edilecek bir durum değil. Bunu, zorunlu göçü, insanlık suçu olarak değerlendirmek gerekir. Bizim sempozyumda yaklaşık altmış katılımcımız vardı. Dört gün süreyle devam etmişti. Hemen hemen ortak kanaat bu doğrultuda. Zaten göçlerin getirdiği sonuçları, göç hikayelerini dinlediğinizde de böyle bir kanaat ortaya çıkıyor. Yine göçler hem psikolojik, hem sosyal, hem de ekonomik sorunları beraberinde getiren bir toplumsal olay. Ve ağırlıkla göçler, zorunlu göçler genelde hariç tutulabilir bundan, kırdan kente doğru yapılan

bir göçlerden oluşuyor. Ben sadece iç göç olayına yaklaşmıyorum, hem iç göç, hem dış göç olarak konuyu değerlendirmeye çalışıyorum. Yine yoğun göçler özellikle son yedi-sekiz yılda gerçekleşmiş.

İstanbul'a olan göçler beraberinde güvenlik sorunlarını da getirmiştir. Yine göç olgusu insan ticareti, insan kaçakçılığı ve terörle aynı kategoride değerlendirilmemeli diye de bir kanaat oluştu bu sempozyumda. Göçün insanı bir boyutunun olduğu bilinmeli, bu nokta üzerinde durulmalı, İstanbul gibi yerlere ekonomik amaçlı iç göçün önlenmesi için kırsal kesimlerde, cazip yaşam şartlarının mutlaka hazırlanması gerekiyor.

Şimdi ülkemiz Avrupa Birliği'ne girecek, onun arifesinde kırsal nüfusu azaltmamız gerekiyor.

% 25-30'larda kırsal nüfus. Bunun % 10-15'lere çekilmesi gerekiyor. Dolayısıyla bir göç kaçınılmaz. Yani tarımdaki nüfusu azaltacağız, tarımdaki nüfus azaltılırken bu insanlar nereye gidecek, İstanbul'a mı gelecekler, İzmir'e mi gelecekler, Adana'ya mı gelecekler, nereye gelecekler?

İstanbul artık bu yükü kaldıramaz, zaten bunu yaşıyoruz. Göçün odağı haline dönüşmüş olan birçok kent bu yükü kaldıramaz. Dolayısıyla yeni cazibe merkezlerinin oluşturulması ve planlanması gerekiyor. Bu işin bir devlet politikası haline dönüştürülüp, yeni cazibe merkezlerinin mutlaka oluşturulması gerekiyor. İnsanların doğduğu yerde gelecekle ilgili hayal kurma imkânlarını oluşturamazsak, göçün önüne geçemeyiz.

Doğduğumuz yerde gelecekle ilgili hayal kurabileceğiz, gelecek yaşamımızla ilgili zemin yakalayabileceğiz, bulabileceğiz, bu varsa göçmeyiz. Ama bu yoksa, mutlaka gelecekle ilgili hayallerimizi gerçekleştireceğimiz mekanlara doğru göçeriz. Onun için mutlaka insanımızın, özellikle gençlerimizin gelecek hayallerini gerçekleştirebileceği, İstanbul dışında cazibe merkezlerimizin oluşturulması gerekiyor.

Yine şunu da ifade etmek lazım. Geçmişte ülkemiz, göçü oldukça iyi yönetmiştir.

Bu bilinçli olmuştur, ya da kendiliğinden gelişmiştir. Ama göç, Türkiye'de ciddi bir problem olmamıştır. Türkiye'nin göçle ilgili bir entegrasyon sorunu yoktur. Göçmen nüfus diye tabir edebileceğimiz bir kesim yoktur. Çünkü bizde kaynaşma esas alınmıştır.

Zeytinburnu örneğine bakacak olursak; aslında güzel şeylere de şahit oluruz. Göçe olumsuz tarafının dışında, bir de olumlu yönüyle bakmak la-

zım. Osmanlı döneminden bugüne, İstanbul ilk defa bu kadar Türkleşmiştir. Yani geçmişteki demografik yapıyı tahlil ettiğimizde, yine bugünkü demografik yapıyı tahlil ettiğimizde görürüz ki, İstanbul ilk defa bu kadar Türkleşmiştir. İki, Osmanlının hülasası olan, özeti olan milletler İstanbul'da buluşmuşlardır. Rumeli'den, Anadolu'nun dört bir tarafına kadar, hatta Doğu Türkistan'dan insanlarımız şu ya da bu gerekçelerle İstanbul'a gelmişlerdir. Özelde Zeytinburnu'na gelmişlerdir. Önce komşu olmuşlardır ve komşuluk ilişkileri başlamıştır. Arkasından akraba olmuşlardır. Diyarbakırlı'yla Rizeli, Makedonyalı'yla ve Sarayovalı'yla Giresunlu evlenmişlerdir, akraba olmuşlardır. Kürdü, Türkü, Lazı, Çerkezi hem komşu hem akraba olmuşlardır. Bir bütünün parçası haline dönüşmüşlerdir.

Bu yönüyle göç, özellikle dış göç, son elli yılda gerçekleşen göç, Türkiye Cumhuriyeti'nin bölünmez bütünlüğünde çimento fonksiyonu da görmüştür. Bunu hiçbir zaman göz ardı etmemek lazım. Örneğin ben Giresun'da doğmuşum. 1960 yılında, ortaokuldan sonra okumak için İstanbul'a geldim. Zeytinburnu'na geldim. Ben kürdü ilk defa Zeytinburnu'nda tanıdım, aleviyi ilk defa Zeytinburnu'nda tanıdım. Rumeliliyi ilk defa Zeytinburnu'nda gördüm ve onlarla komşu olduk, akraba olduk. Bir bütünün parçası haline geldik. Göçün bu yönünü hiçbir zaman inkâr etmemek lazım. Zaten göçün durduğu toplumlarda hareketlilik ortadan kalkar, gelişme ortadan kalkar diye de benim kanaatim vardır. Önemli olan, göçü iyi yönetebilmek. Şehri planlar ken göç olgusunu dikkate alarak şehri planlamak.

Son yedi-sekiz yıldır Zeytinburnu ilçemiz ciddi anlamda göç almaktadır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu'dan göç almaktadır. Ama bu göçü iyi yönettiğimiz iddia edilemez.

Bir kere apartman yaşamına döndü Zeytinburnu. Apartmanda yaşayanlar birbirlerini tanımıyorlar. Komşuluk ilişkilerine giremiyorlar. Geçmişte gecekondular vardı, tek katlı binalar vardı. Sokakta hanımlar birbirleriyle tanışıyorlardı. Çocuklar sokakta birbirleriyle oynarlardı. Dolayısıyla kaynaşma imkânı olurdu, birbirlerini tanıma fırsatını yakalamış olurlardı. Bugün o yakalanamıyor ve toplumsal kontrol denetim mekanizması işletilmiyor.

Onun için, özellikle belediyelerin, tabii İstanbul'un artık daha göç alması gerekiyor. Farklı yerlerde cazibe merkezlerinin mutlaka oluşturulması gerekiyor.

Bütün bunlar bir yana; göç alan kentlerde komşuluk ilişkilerinin üst düzeyde tutulabileceği fiziki mekânların mutlaka oluşturulması lazım. Biz Zeytinburnu'nda olabildiği kadarıyla mahalle merkezleri oluşturuyoruz. İnsanlar

işinden eve geldiğinde akşam dinlenecekler, daha sonra mahallenin merkezinde çıkacaklar, birbirleriyle görüşecekler. Bütün eski Osmanlı ülkelerinde akşam voltaları bir gelenektir. Hala bu güzel adet Balkanlar'dan Orta Asya'ya kadar yaygındır. Mesai saatlerinden sonra gençler bir araya gelirler, yürürler, eğlenirler, otururlar yemek yerler. Bu kültürü biz yaşatabilmek için Zeytunburnu'nda mahalle merkezleri oluşturuyoruz ki yeni göçle gelen insanlar birbirleriyle tanışsınlar, kaynaşsınlar.

Ortak yaşam alanlarını elbette daha da artırmak gerekiyor, geliştirmek gerekiyor. Onu da uygulamaya çalışıyoruz. Aksi takdirde yeni gelen, önceden gelmiş olanı tanımıyor. Herkes birbirine yabancı, birbirine yabancılaşan insanların da sosyal açıdan, asayiş açısından, güvenlik açısından tehlike oluşturabileceği bir vakadır.

Yine şunu ifade edeyim. Türkiye aslında göç anlamında iki kıtayı birbirine bağlayan noktada hem göçle ilgili bir kaynak hem de göçün hedefindeki bir ülkedir. Böyle bir yönü var ülkemizin. Bunu da mutlaka dikkate almamız gerekiyor.

Göçten korkmamak gerekiyor. Göç olmadığı zaman korkalım. Bugün Amerika en çok göç alan ülkelerden bir tanesidir. Ama bu işi planlı yapmaktır önemli olan. O hareketi sağlamak, kontrollü göçü gerçekleştirebilmek önemlidir. Toplum durağan hale geldiği zaman, bu o ülke için bir tehlikedir diye düşünüyorum.

Bizim yapacağımız, göçü mutlaka devlet politikası haline mutlaka getirmek olmalıdır.

İstanbul ve benzeri kentler göç alan kentler dışında, Anadolu'nun farklı bölgelerinde yeni cazibe merkezleri mutlaka oluşturmamız lazım. İnsanların gelecekle ilgili hayallerini gerçekleştirebileceği yeni mekânlar, yeni kentler mutlaka yaratmamız lazım.

Bunu sağladığımız takdirde göç, bir problem olmaktan çıkar diye düşünüyorum.

Şu anda biliyorsunuz, göçün asayişle ilgili boyutu daha önemli ve acildir.

Geçmişte böyle bir şey yoktu İstanbul'da. Daha fazla göç alıyordu ama o zaman gecekondular vardı. Tek katlı binalar vardı. Toplum birbirini kontrol ediyordu. Kaynaşma sağlanabiliyordu.

Şimdi ise çok katlı binalara geliyor gelenler. Birbirini tanımıyorlar. Dolayısıyla göç, potansiyel asayiş açısından bir risk olarak ortaya çıkıyor.

Burada özellikle kent yöneticilerinin, şehri planlarken mutlaka ortak yaşam alanlarını artırmaları gerekiyor diye düşünüyorum. Bizler bu düşünceleri Zeytinburnu'nda hayata geçiriyoruz.

Göç'ün daha rantabl yönetilebildiği güzel Türkiye için hep birlikte el ele vermemiz gerekiyor.

Bu duygularla hepinizi selamlıyorum. Teşekkür ediyorum.

PROF. DR. SÜHEYL BATUM

Bahçeşehir Üniversitesi Rektörü

İstanbul'a göçün yönetimi çok önemli sorunlarından bir tanesi. Bunu hukuksal açıdan çok kısa değerlendireceğim. Şimdi ilk önce şunu söylemek lazım. Göç sorunu her şeyden önce, Türkiye'de bunun ekonomik bir takım nedenleri olduğunu kesinlikle unutmamak gerek. Yani bir sosyal tabanı olduğunu unutmamak gerek. Hem toplumsal, hem ekonomik tabanı olduğunu unutmamak gerek ve tabii ki, hukukunda en önemli işlevi toplumsal, ekonomik, siyasal hatta kültürel sorunlara, çelişiklere barışçı, adil, kalıcı çözümler üretmek. Bunu üretebildiği oranda hukuk, hukuk olarak kabul edilir veya iyi hukuk denilir, işleyen hukuk denir. Eğer sosyal, ekonomik, kültürel sorunlara çözüm üretilmiyorsa hukuk, mutlaka bu hukukun değiştirilmesi gerekir. O koşullara, o sorunlara çözüm üretmesi gerekebilir. Mesela çok basit bir örnek vereyim. Her zamanda söylenen, Burhan Hocamda bilir, bizim Anayasa hukuku derslerinde anlattığımız bir şey, biz beraber Burhan hocayla İstanbul Üniversitesi hukuk Fakültesi kökenliyiz. O bakımdan, orada da hep verdiğimiz bir şey. Amerikan Yüksek mahkemesine giderseniz, bütün başkanların resimlerin olduğu bir salon vardır, harika bir salon, orada bir başkanın resmi yerde durur. En kötü, en itibarsız başkan, en itibarsız demeyim ama öyle. Kim, Yargıç neden, çünkü o sırada Amerika'nın önündeki en önemli sorun olan ve çözülemeyen kölelik sorunu hukuksal, siyasal, ekonomik, kültürel bir insan hakları sorunu, yüksek mahkemenin önüne gelmiştir. 1857 yılında, Direskort kararıyla. Mahkeme onu çözememiştir hukuk yoluyla. Amerikan hukuku çözüm bulamamıştır, sonunda üç dört sene sonra meşhur 1861'de iç savaş patlamıştır. Ben, ama iç göç sorunundan mutlaka iç savaş patlar diye söylemiyorum, hukuk kurallarının mutlaka sorunlara çözüm getirmesi gereğinden bahsediyorum. Sonra Amerikalılar, bunu iç savaş sonunda bir taraf, diğer tarafı yenmiş ve kendine göre bir çözüm bulmuştur.

Şimdi bir takım rakamlar vermek istiyorum. Yani sorunların, tabii demin sayın başkan çok mütevazı davrandılar, dediler ki, ben burada işi bilmiyo-

rum, esasında onlar her gün yaşıyorlar, içindeler. Çok zor, tabi çok önemli bir işlev yapıyorlar ama Avrupa'ya da oranla baktığımızda çok zor bir işlev görüyorlar. Yani her ne kadar o dediyse de iç göç bizde çok büyük sorunlara yol açmamıştır dese de, yinede Türkiye'deki şu anda kültürel yönde bakıyorsunuz, işte gecekonda, varoş kültürü deniyor, yok bilmem ne deniyor, yok asayiş sorunu deniyor, yok kendi yarattığı mimari yapı, bakıyorsunuz ki sorunlar var. Onlarda, onların altında boğuluyorlar muhakkak. Veya çözmeye çalışıyorlar. Ama şimdi ben, tabi onların tamamıyla dışında bir insan olarak bazı veriler vereceğim. Yani biter mi, bitmez mi, iyimidir, hoş mudur diye. Bunları hepimizde biliyoruz. Bunlar bizim çıkarttığımız veriler değil. Bakın Türkiye'de 1975'ten 2004'a kadar, bunlar İstatistik Kurumunun verdiği veriler. 1975-1980 arasında 3.5 milyon kişi yuvarlıyorum, 3.584.421 diyor, 3.5 milyon kişi göç ederken bu sayı 1995-2000 arasında 6.692.000 kişiyi bulmuş. Yani iç göç sorunu falan bitmiyor Türkiye'de. İç göç sorunu neredeyse katlanarak büyüyor. 3.5 milyondan 6.7 milyon kişiye, şimdi bu 6.692.000 kişiden 3.867.000 kişi. Neredeyse 4 milyon kişi kentten kente göç etmiş. Hani eskiden biz derdik ki, köyden şehirleşiyor, kente geliyor harika, yırttık artık kentleşiyoruz. Hayır 4 milyon kişi kentten kente göç etmiş. Bunun içerisinde kesinlikle yurtdışından gelen göç yok. Oysa Avrupa'nın karşılaştığı veya Amerika'nın karşılaştığı en önemli göç, dışarıdan gelen göç. Ona bir takım çözümler getirebiliyor, yasak koyuyor, bilmem ne koyuyor, Almanların yaptığı gibi etnik Alman yasasını koyuyor, yabancılar yasasını koyuyor. Yasaklıyor ama, iç göçle 6 milyon kişinin, 7 milyon kişinin beş yıl içinde bir yerden bir yere, bakın bunun nüfusun, bir takım veriler bunlar hep istatistik kurumunun verileri. Mesela Adana nüfusundan 40 bin kişi kaybediyor bir yılda. Buna karşılık Bingöl kaybediyor, İçel'de İstanbul'da inanılmaz bir yılda göç alma var. 1 milyon kişi İçel'de aynı. Bakın, bakıyorsunuz Mardin kaybetmiş, Ordu'da kaybetmiş. İnanılmaz, mesela net göç hızı yani fazladan eksiği çıkarttığınız zaman, nüfusa oranladığınız zaman eksi 44.66 Ordu'da, Karadeniz nüfus kaybediyor. Peki nereye gidiyor bunlar, belirli illere gidiyor. İşte İstanbul, Ankara, burada İçel artmış, ondan sonra Ankara artmış, diğer kentlerde Bursa artmış 180 bin yani şimdi bunu ekonomik veri diyorum. Birazdan hukuksal sorununa geleceğim. Çünkü, buna nasıl çözüm getireceğiz. Yani buna çözüm getirmeden herhangi bir hukuksal, hep söylüyoruz yasaklayalım, vize koyalım, engelleyelim. Çok mümkün olmadığını söylemek için söylüyorum bunu. Ayrıca anayasaya uygun mudur, insan haklarına uygun mudur ayrı mesele. Mümkün müdür, bunu söylemek için söylüyorum. Mesela gelir guruplarının dağılımı, buda yine TÜİK verilerine göre % 20'ye böldüğünüz zaman, en çok kazanan gelir gurubuyla mesela

Türkiye’de 1994’ten sonra bir göreceli iyileşme var bu konuda. Yani en çok kazanan o % 20’lik gurup, eskiden % 54 kazanırken şimdi % 54’ten düşüş göstermiş gelmiş 46,2’ye. Ama yinede çok çok cazip değil, en çok kazanan % 20 ile, en az kazanan % 20 arasındaki oran, baktığınızda en çok kazanan % 20 işte 218 milyar YTL’nın, yani katrilyonu yarısını aşağı yukarı 101’ini almış % 20’lik dilim. Eskiden de 46’sını değil de, 54’ünü alıyormuş. 10 yıl önce, 12 yıl öncede. Ama göreceli bir iyileşme var, ama Türkiye’de bir gelir dağılımı farklılığı olduğu da ortada.

Sonra bir şey daha söyleyeyim, şimdi işin büyüyebileceğini göstermek için. Şimdi daha yeni, gene verilerde hatta bunu da şeyden aldım. Çok enteresan burada çok değerli uzmanlar görüyorum. Türkiye’nin vergi gelirlerinin % 70’i dört tane ilden toplanıyor, korkunç bir şey. Kaç ilimiz var 81, % 70’i kaç ilden, dört ilden, İstanbul, Kocaeli, Ankara, İzmir. En kötü hiç toplanmayan iller hangileri, Kilis, Ardahan, Bayburt, Hakkari, Gümüşhane, Bingöl. Buradaki nüfus azalış hızlarına bakıyorum. Kilis % 38,86, o demin söylediğim Ardahan % 106,72, Bayburt % 59,51, Bingöl % 50,07 kaybediş hızı. Bunlar ne gelir üretiyor, ne Türkiye’ye katkısı oluyor, çok üretiyorsa da saklıyor, öyle bir şey olduğunu da tahmin etmiyorum ve sürekli oradan kaçıyor. En çok üreten kim, dört tane il, en çok göçü alan kim, bu dört tane il. Peki bu düzeler mi, düzalmaz mi, iyi olur mu, olmaz mı bu hukuk yoluyla çözümlenir mi. Son bir rakam daha vereyim, ondan sonra şeye geçeyim. Burada çok enteresan, gene TÜİK’in, Türkiye’de hep Avrupa Birliği bize diyor ya tarımını düşürecekisin kardeşim diyor. Bizde % 10’lar düzeyinde sende düşürecekisin diyor, bizde düşürüyoruz diyoruz. Şimdi bakın, Türkiye’de son istatistik kurumu, bu yılın iş gücü piyasası rakamlarını yayınladı. İstihdam edilenler içerisinde hani işsizlik azaldı diyoruz, doğru istihdam edilenlerin içinde tarımda baktığınız zaman 7 milyon kişiden 6.488.00’e düşmüş. Yani 778.000 kişilik bir eksi var. Şimdi bana göre, Türkiye’nin iç göç sorunu azalmıyor. Tam tersine çoğaldığı bile söylenebilir. Belki on sene sonra kentlerimizi daha da yoğun bir şey bekleyecektir. Tarım azaldı, 778 bin kişi tarımdan çıkmış bu bilmediğimiz köyde falan, çok büyük fabrikalar kuruldu da, bir senede bunları işe mi aldılar. Ardahan’da, Bayburt’ta çok büyük fabrikalar yapıldı da bunlar hemen orada iş buldular, girdiler mi. Hayır istihdam edilen zaten imalatta, tarım dışında artış gösteriyor. Doğru ama tarım kesiminde 778 bin kişi bu yılda azalış gösteriyor. Azalmasın mı, tarım çoğalsın da, hayır onu da demek istemiyorum ama, iç göçün Türkiye’de Avrupa’da olduğundan daha farklı bir şey olduğunu söylemek istiyorum.

Anayasada buna bir madde ayrılmış mı? Malum 23. madde. 23. madde

ne diyor, herkes yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir. Yerleşme hürriyeti diyor, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak amacıyla sınırlanabilir diyor. Dört tane neden söylemiş. Ondan sonrada, seyahat hürriyeti söylüyor ki, şu anda bizim önemli olan şeyimiz bu olmadığı için ondan değinmeyeceğim. Onda da biliyorsunuz şu alan vergisi, hani çıkış vergisi şu anda Anayasa mahkemesinin önünde falan ama şuanda konumuz o değil. Dört tane konuda pozitif düzenleme şunu düzenlemiş. Eskiden seyahatte ekonomik hayatta vardı. İşte ülkenin ekonomik durumu vardı, şimdi o kaldırıldı. Ama içerdeki dört tane sınırlama nedeni var. Şimdi eskiden, 2001 öncesinde zaten bu ülkenin ekonomik durumu da, o maddeden çıkartılırken aynı zamanda bir değişiklik daha yapıldı. Eskiden anayasanın 13. maddesi bir genel sınırlama maddesiydi. Yani başka nedenlere dayanarakta işte devletin ülkesiyle ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, işte bir sürü şeyle, milli egemenlik kamu düzeni, genel asayiş, genel ahlak, genel sağlık gibi sebeplerle de, milli egemenlik devletin ülkesi milletiyle bölünmez bütünlüğü gibi sebeplerle de, 23. maddeyi sınırlayabilirdiniz. Yani bir yasa yaparsak, buna dayanarak yapabiliriz derdik bu şeye.

Şimdi o kalktı. 2001'den itibaren 13. madde genel sınırlama maddesi değil. O zaman neye kaldı, 13. madde de diyor ki, 23'e göre sınırlayabilirsin diyor. Nedir onlarda, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak. Şimdi demek ki, seyahat ve yerleşme özgürlüğü diye bir özgürlük var. İç göçü acaba buna nasıl bağlayabileceğiz. Bu çerçevede baktığımızda, anayasa mahkemesi bu konudan ne anlamış. Bir kere baktığınız zaman bunun çok büyük bir sorun olmadığını şuradan anlıyorsunuz. Mesele Avrupa insan hakları mahkemesinin önünde bu yönde aşağı yukarı hiç karar yok. Baktım bütün kararlara, hani iç göçle ilgili konuşacağız diye baktım bir iki tane var. Onların sadece adlarını vereceğim. Çünkü öyle çok büyük bir sorun değil. Yani İzlanda'da adamlar kitle halinde tutupta'a yerleşmemiş. Veya işte bunun en fazla bir Almanya'da özellikle 1990'lardan sonra, Almanya birleştikten sonra olan bir göç dalgası var. Etnik Almanların oraya gelmesi. İtalya'da malum bütün ayın yarısı projeleri falan hep bunlar için yapıldı, iç göçü önlemek için. Onun dışında öyle çok çok büyük bir şey yok ama Türkiye'de var.

Anayasa Mahkemesi bir kere şunu söylemiş, hepimizin bildiği bir şey çok önemli ama hani nasıl getireceğiz, ne yapacağız yasak getireceğiz. Herkesin yerleşme ve seyahat özgürlüğüne sahip olduğunu söylüyor, bu

önemli bir karar. Sokağa çıkma yasağı ile ilgiliydi 2002 tarihli, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığının kuruluş ve görevleri hakkındaki kanun hükmünde kararnameye ilişkin, sokağa çıkma yasağı ile ilgili evde sayım yapılacak diye. Kanun hükmünde kararnameyi Anayasaya aykırı buldu Anayasa Mahkemesi. Bulurken de seyahat özgürlüğü nedir diyor, diyor ki çok açık, 19. maddeyle birbirine bağlıdır bunlar diyor. Esasında çok bağlıda değil. Kişi güvenliğiyle. Kişi güvenliği de diyor ki, kişiye dilediği gibi karar verip, hareket edebilme olanağı sağlayan özgürlüklerdendir diyor ve diyor nitekim 23. madde de benzer gidip gelme, dolaşma istediği gibi hareket özgürlüğünü verir diyor ve bu özgürlükler ancak maddede belirtilen nedenlerle sınırlandırılabilir diyor. Yani bunu, özgürlüğü anladığı, giderim, gelirim orada otururum, burada otururum, buraya yerleşirim falan. Bütün özgürlükleri geniş olarak değerlendiriyor. Anayasa Mahkemesi de seyahat ve yerleşme özgürlüğünden anladığı bu. Avrupa insan hakları mahkemesini çok kısaca söyleyeceğim birazdan.

Şimdi bir kere Anayasa mahkemesi tekrar şunu da söylemiş. Onu o zaman söyleyeyim. Üç tane daha önemli kararı var, bu demin söylediğimden başka bu kararlar, bir tanesi polis vazife ve selayet kanunuyla ilgili, bir tanesi kadastro kanunuyla ilgili, bir tanesi de yurtdışı çıkış harcıyla ilgili. Şimdi bu kararlarda şöyle bir şey vermiş bir kere. Peki seyahat ve yerleşme özgürlüğünü, yani adama İstanbul'a gitme veya işte Ankara'ya yerleşme dediğin zaman nasıl söyleyebilirsin, bunu nasıl sınırlandırabilirsin. Bir kere diyor ki şu dört nedenle oluşacak. İki, mutlaka yasayla yapılacak, kanun hükmünde kararnameyi vermeyi kabul etmemiş. Peki soruyorlar, nitekim Anayasa mahkemesine başvurmuş mahkeme diyor ki, hakim kararını istememiş diyor. Yani bir kişinin İstanbul'a girmesi, gitmesi falan ancak hakim kararıyla olabilir diyor ancak, işte kamu düzenini bozacağı için. Anayasa Mahkemesi buna şöyle demiş, hayır demiş, böyle bir şey yok demiş. Suç işlenmesini önlemek amacıyla sınırlandırılabilir, bu sınırlama nedenlerinden bir tanesidir üstelik diyor. Anayasa daha önce iki maddesinde diyor, konut dokunulmazlığında ve 22. maddede haberleşmede ilke olarak, hakim kararı olmadan sınırlama yapılamayacağını açıkça yazmışken, 23. madde de hakim kararına ilişkin bir düzenleme getirmemiştir. Bu nedenle, olayın elverdiği ölçüde idari makamlar bu konuda kısıtlama yapmaya yetkilidirler diyor. Yasa bu yetkiyi verebilir diyor, ama amaçlara yakın olacak. Peki hangi amaçlar olabilecek. Burada da Anayasa Mahkemesi iki tane büyük şey söylemiş, bir tanesi diyor ki, karardan çok kısaca söylüyorum. Bir, özgürlüğü tümüyle kaldırmamak yani çok basitleştirerek söylüyorum. Bir, özgürlüğü tümüyle kal-

dırmayacaksın diyor. Mesela başvuru yapıldığında izin vereceksin, belirli koşulları yerine getirdiğinde izin vereceksin. İki, yasak mutlak olmayacak diyor. Üç, süre açısından süresiz olmayacak diyor. Dört, makul bir amaca yönelik olacak diyor. Ne zaman söylemiş bunu, 1986/27 tarihli kararında ve 1991 tarihli kadastro kanunuyla ilgili bir kararında da, tam tersine bir kişiyi kendi taşınmazının bulunduğu yerde ikamet etmeye zorlayan bir hüküm içermediği için, kural Anayasaya aykırı değildir demiş 1991 yılındaki bir kararda. Yani gidin eğer bir kişiyi ikametinin bulunduğu yerde kalmaya zorladığın takdirde, böyle bir yasa yaptığın takdirde, bunun anayasaya aykırı olacağı, aykırılığı sonucu ortaya çıkarıyor.

Şimdi tabi çok kısa kısa bunları söylemek zorundayım. Birde şunu söyleyeyim. Anayasalarda bu yönde düzenlemeler var mı bakalım. Almanya'da, İspanya'da, Finlandiya'da, Yunanistan'da, İtalya'da yani Avrupa Birliği'ne baktım genelde. Bu yönde sınırlamalar Türkiye'dekinden farklı değil. Hatta bazı anayasalarda sınırlamaya kesinlikle cevaz yok. Avrupa insan hakları mahkemesinde bu konuda dört tane kararı var. Ama dört karar bize çok cazip değil, neden değil, çünkü esasında Avrupa insan hakları mahkemesinin sözleşmesinin 4. protokolünün 2. maddesidir bu, kendisinde yoktur. Yerleşme ve seyahat hürriyetini şöyle bir şey demiştir, bir devletin ülkesinde yasalara uygun olarak bulunan herkesin, bu ülke içinde serbestçe dolaşma hakkı ve ikametine geçme özgürlüğü vardır diyor. Bundan hemen şöyle bir şey çıkıyor ortaya. Yasal olarak bulunmak ne demek, herhalde yabancılar için söylüyor, kendi ülke vatandaşları için söylemiyor. Ama bir tane kararı var ki, hayır kendi ülke vatandaşları içinde söylediğini çıkartıyoruz oradan. İtalya'ya karşı Raymondo kararı, adamın ülke içinde yer değiştirmesini engellemişler süreyle. Neden mafyaymış, adam hakkında dava açmışlar, evlerine el koymuşlar, adam geri almış falan. Sonunda diyor ki, benim seyahat özgürlüğümü engellediler, gidemiyorum istediğim yere. Avrupa insan hakları mahkemesi önüne kadar gidiyor, o da diyor ki, bu tam yerleşme ve seyahat etme özgürlüğünün göbeğindedir ama İtalya haklıdır. Amaç suç önlemeye yöneliktir diyor ve mafyayı önlemeye yöneliktir diyor. Şimdi buradan nereye geliyorum. Demek ki, bir sınırlama yapmalarında belirli şeyler yapabiliriz. Ama burada, Anayasa mahkemesi ölçülerinin dışına çıkamayız.

Peki üç tane şey söylüyorum, bitiriyorum hemen. Ne yapabiliriz, bir ara ben seçim yasalarıyla bile yapılabileceğini düşünüyordum. En azından seçimde değil, diyordum ki, seçimde bana göre çok acayip geliyor sayın başkanım, burada şimdi, ben Tarabya'da oturuyorum, benim oturduğum yerde çöp vergisini ödüyorum, bilmem neyi ödüyorum. Benim oturduğum yerin ya-

nında, yirmi tane gecekondur var. Bizde gecekondur da yanlış anlaşılıyor sakın. Belediye başkanı da burada, bizde gecekondur falan hiç yok. Bizde hukuksuzluk var, kanunsuzluk var. Altı katlı gecekondur gördünüz mü hiç, bir gecede dikilen altı katlı gece kondur gördünüz mü, bizde kanunsuzluk var. Şimdi altı katlı gecekondular var. Şimdi ben her zaman diyorum ki, belediye başkanını hiçbir zaman ben seçemem, çünkü ben güzel olsun, çiçek olsun, yol olsun isterim, bu adamda böyle bir şey ister mi. Yol olmasın, çiçek olmasın, elektriği kaçak kullanayım, evimin çöp vergisini ödemeyim ister. Bir belediye başkanı da, Allah korusun hayır ben bunları alacağım dese, ömür boyu seçilmez diye düşünüyor. O yüzden seçim yasalarında, kolluk yasalarında ve birde hakikaten Türkiye'nin mahalli idareler yapısını ve merkezi idare yapısında bir değişim yapılması gerektiğini düşünüyordum, onları sorularınız gelirse tartışabiliriz. Ama her şeyden önce, siyasal bir boyutu olduğunu bunun unutmamak lazım. Tekrar söylüyorum, Türkiye'de siyasal partilerin, bu olaya karşı önlem getirmelerinin ben çok zor olduğunu düşünüyorum. Hangi siyasal parti olursa olsun, bunun altında ezileceğini, kalacağını, çözüm getiremeyeceğini düşünüyorum bu artan sorunlara. Çok teşekkür ediyorum.

LÜTFİ ELVAN

D.P.T. Müsteşar Yardımcısı

Çok teşekkür ediyorum. Değerli konuklar, bende sizleri saygıyla selamlıyorum. Türkiye genelinde göçle ilgili bir değerlendirme yaptıktan sonra, özelde İstanbul'a yönelik bir değerlendirme yapmak istiyorum. Daha sonra da acaba bu göç konusunda, biz Türkiye olarak ne derece başarılıyız? Ne yapıldı? Bundan sonra ne yapılabilir? Sorularına cevap aramak istiyorum.

Öncelikle şunu belirteyim. Göçle gelişmişlik düzeyi arasında çok ciddi bir ilişki var. Dünyanın neresine giderseniz gidin, eğer bir ülkede bölgeler veya iller arasında gelişmişlik düzeyi çok yüksekse, o ülkede mutlaka göç oranı çok yüksektir. Türkiye'de de bölgeler arası gelişmişlik düzeyi farkı, oldukça yüksek. Dolayısıyla, Türkiye'de de özellikle gelişmiş yörelere yönelik olarak, çok yoğun bir göçün yaşandığını hepimiz görüyoruz, yaşıyoruz, teneffüs ediyoruz.

Göçün temel nedenlerine baktığımızda, en öncelikli neden işsizlik olarak ortaya çıkıyor. Daha sonra eğitim, sağlığı gibi nedenler geliyor. Ama 1980 sonrası bu nedenlere özellikle terör ve güvenlik konusu da eklendi.

Şimdi cumhuriyet döneminde göçü dönemsel olarak bir değerlendirecek olursak, üç göç dalgasının yoğun olarak yaşandığını söyleyebilirim. Birincisi, 1950'li yıllarda başlamış ve 1960'lı yıllarda yavaşlamış olan göç dalgası ikincisi, 1965 sonrası yaşanan göç dalgasıdır. 1965 -1970 dönemi Cumhuriyet döneminin en yoğun göç dalgasının yaşandığı bir dönemdir. 1985'ten itibaren üçüncü bir göç dalgası görüyoruz. Şu anda, bu üçüncü göç dalgasının da aşağı doğru bir eğilim içerisinde olduğunu söylemek mümkün. 1965-1970 döneminden bahsettim. Çok yoğun bir göç dalgasının olduğunu söyledim. Bu dönemde aşağı yukarı, Türkiye nüfusunun % 11'i iller arasında göç etmiştir. Bu rakamın 1985 yılında % 6.5'a düştüğünü görüyoruz. İller arası göç 1985-1990 yılında yükselme trendine giriyor. 1995-2000 dönemine baktığımızda da % 7.5-8 arasında bir orana tekabül ediyor. Ama şunu söyleyeyim, 1970 yılında Türkiye'de 30 milyon insan yaşıyorken, aşağı yu-

karı 3.2 milyon kişinin iller arası göç ettiğini görüyoruz. 2000 yılında 60-61 milyon nüfusumuz var. 4.7 milyon insanın iller arasında göç ettiğini görüyoruz. İstanbul'a baktığımızda tabii çarpıcı bir durumla karşı karşıya kalıyoruz. Örneğin 1935 yılında İstanbul'un nüfusu 883 bin, Türkiye nüfusu 16.158.000. İstanbul'da nüfus artış hızı 1935 yılında binde 11. Türkiye'de nüfus artış hızı binde 21, aşağı yukarı iki katı. Yani Türkiye'nin nüfus artış hızı 1935 yılında İstanbul'un nüfus artış hızının iki katı. 1955 yılına geliyoruz, tam tersi bir durum ortaya çıkıyor. Türkiye'nin nüfus artış hızı binde 27, İstanbul'un nüfus artış hızı binde 54-55 ve özellikle 1955-60-65-70-75 dönemlerinde hep binde 50'ler seviyesinde seyrettiğini görüyoruz. 1980 yılından itibaren İstanbul'un nüfus artış hızında bir yavaşlama görüyoruz. 1980 yılında binde 38 iken, 2000 yılında binde 33'e düşüyor.

İstanbul'un göç alma oranlarına bir bakacak olursak, bunda da her ne kadar İstanbul'daki göç alma oranları yüksek olmakla birlikte 1975-80 döneminde her bin kişiden 200 kişi İstanbul'a göç ederken 1985-1990 döneminde bu rakam 245'e çıkıyor. 1995-2000 döneminde bu oran aşağı doğru iniyor. Her bin kişiden 192 kişi İstanbul'a göç ediyor. Tabii İstanbul'a göç olurken İstanbul'dan da bir göç söz konusu. Örneğin 1990-95 döneminde her bin kişiden 107 kişi İstanbul'dan başka bir şehre göç ediyor.

Şimdi yine başka bir veri vermek istiyorum size. 1975-1980 döneminde, 1975-1980 döneminde yaklaşık 557 bin kişi İstanbul'a göç ediyor. Buna karşılık 268 bin kişi İstanbul'dan diğer kentlere gidiyor. Net göç rakamı 288 bin. Bunun 1985-1990 döneminde pik noktaya çıktığını görüyoruz. Aşağı yukarı 1985-1990 döneminde İstanbul'a gelen kişi sayısı 1 milyon kişi, Verdiği göç, 339 bin civarında. Ancak özellikle 1995 yılından itibaren olumlu bir gelişmenin olduğunu söylememiz mümkün. Çünkü 1995-2000 döneminde yine aşağı yukarı 900 bin kişi İstanbul'a göç ederken, 550 bin kişinin İstanbul'dan, diğer illere göç ettiğini görüyoruz. Peki İstanbul'a nerelerden, hangi illerimizden göç ediliyor, onlara bir bakalım isterseniz. İstanbul'a en fazla göç Ankara'dan. İkinci sırada Samsun var. Coğrafi bölgelerimize baktığımızda en yoğun göç Karadeniz bölgesinden (sekiz il) İstanbul'a yaşanıyor. Göç edenlerin eğitim düzeyine baktığımızda, özellikle İstanbul'a gelen, insanların eğitim düzeyinin, İstanbul'dan ayrılanların eğitim düzeyinden çok daha düşük olduğunu görüyoruz. Yani İstanbul'dan ayrılanların eğitim düzeyi, İstanbul'a göç edenlerin eğitim düzeyinden daha yüksek. Yaş gurupları itibarıyla baktığımızda yine çok enteresan bir durum söz konusu. 12-29 yaş gurubunda net göç olarak İstanbul Nüfus alıyor. Fakat 30 yaş ve üstünde İstanbul net göç veriyor. Şöyle yaş dilimlerine baktığımızda; 30-34-35-39-40-

44-45-49 ve 65 ve üzeri yaş gurublarında yani, 30 yaş üzerinde İstanbul'a gelenlerin oranı, gidenlerden daha fazla değil. Ancak İstanbul'a en yoğun 20-24 yaş gurubunda. Peki bu gelenler, ne derece iş bulabiliyorlar İstanbul'da? İstanbul'a göç edenlerin % 51'inin iş bulunduğunu görüyoruz. % 7'sinin ise işsiz olduğunu görüyoruz ve kalan kısımda iş gücüne katılmayan bir oran. Erkeklerin iş gücündeki durumuna baktığımızda ise, erkeklerin % 72'sinin çalışmakta olduğunu görüyoruz. Kadınlarda ise bu oran çok düşük. Kadınların % 68'inin iş gücünde olmadığını görüyoruz. İşsizlik oranının % 5 olduğunu, sadece % 26'sının çalıştığını görüyoruz.

Göçe yönelik genel değerlendirmeyi yaptıktan sonra, özellikle planlı kalkınma döneminde biz neler yaptık, ne ölçüde başarılı olduk, birazda ona değinmek istiyorum. Aslında birinci beş yıllık kalkınma planından, dokuzuncu beş yıllık kalkınma planına varıncaya kadar, tüm kalkınma planlarımızda göçle ilgili değişik tedbirler yer almış. Ancak tedbirlerin uygulamaya tam olarak yansımadığını görüyoruz. İşte açılış konuşmalarında Orhan Dikmen hocamızda bahsetti. İstedığınız kadar tedbir olsun, eğer bunu siz uygulamaya geçiremezseniz, bunun çok fazla bir anlamı yok.

Diğer bir husus, Süheyl hocamda bahsetti. Göçün ekonomik ve sosyal boyutu. Sorun nedir diye baktığımızda, aslında sorunu tanımlarken çok dikkatli davranmamız gerekir diye düşünüyorum. Eğer biz, sorun evet İstanbul'a çok yoğun göç geliyor, bunun tedbirlerini İstanbul ili olarak alalım, şeklinde bir yaklaşım ise, ben bunun doğru bir yaklaşım olduğunu düşünmüyorum. Çünkü şöyle bir örnek vereyim, eğitimin kalitesi düşük ise, biz Türkiye'de öğretmen açığı var, temel sorunumuz öğretmen açığıdır. Eğitimdeki kalite sorununu öğretmen açığını gidererek çözebiliriz dersek, gerçek sorunu ortaya koymamış oluruz. Bu nedenle bizim gerçek sorunu iyi tanımlamamız gerekiyor. Sorun Anadolu'nun değişik yörelerinde, illerinde yaşayan insanlarımızın işsiz oluşu, gelir düzeylerinin düşük oluşu ve bu insanların bir anlamda geçimlerini temin etmek amacıyla, gelişmiş yörelere göç etmesi. Dolayısıyla, biz sorunu yerinde çözmek zorundayız. Eğer biz İstanbul'a yönelik çok somut, çok spesifik bazı önlemler alma gibi bir yola başvurursak, açıkçası sorunun tanımını doğru yaptığımızı düşünmüyorum. Böyle bir yaklaşımda sorunun tanımı geçici olacaktır. Eninde sonunda birileri, İstanbul'a girmenin yolunu, yöntemini bulacaklardır diye düşünüyorum. Ama biz sorunu mutlaka ve mutlaka yerinde çözmeliyiz diye düşünüyorum.

Peki ne yapmalıyız, ne yapıyoruz, ona kısaca değineyim. Biz özellikle bu yıl Devlet Planlama Teşkilatı olarak çok kapsamlı bir çalışma başlattık.. Dedik ki, biz Ankara, İzmir gibi büyük kentlerimize mutlaka ve mutlaka göçü

önlemek zorundayız. Ama bunu yapabilmek içinde mutlaka, Anadolu'nun değişik bölgelerinde cazibe merkezleri oluşturmak zorundayız. Aslında geçmiş yıllarda bu çok konuşuldu, çok tartışıldı. Fakat bir türlü bunun uygulamaya geçmediğini, geçirilemediğini görüyoruz. Cazibe merkezleri konusunda, çok kapsamlı, detaylı bir çalışma yaptık ve şu anda biz cazibe merkezi olarak oniki il belirledik. Buradaki amacımızda şu, biz göçü bu merkezlere yönlendirmek istiyoruz. Bu merkezlerin altyapısına öncelik vermek istiyoruz ve dolayısıyla düzenli, sağlıklı bir kentin oluşumunu orada sağlayıp ve bu nüfusu bir anlamda bu merkezlere yönlendirmek istiyoruz. Bu merkezlerimiz hangileri, aslında Büyükşehir Belediye Başkanımız bahsetti ama ben yine söyleyeceğim. Doğu Anadolu bölgesinde Erzurum, Malatya, Elazığ ve Van. Güneydoğu Anadolu bölgesinde Şanlıurfa, Diyarbakır, Gaziantep. İç Anadolu bölgesinde, Sivas, Kayseri, Konya ve Karadeniz bölgesinde Trabzon, Samsun. Peki bu illerimize yönelik biz ne yapacağız? Öncelikle gecekondulaşmanın önüne geçilmesi için gerekli tedbirler alınacak. Bununla ilgili mekanizmaları oluşturma yönünde çalışmalarımız devam ediyor. Her ne kadar biz oniki ili belirledik ve bunu açıkladık ama, bununla ilgili nasıl bir finansman altyapısı olacak, nasıl bir mekanizmayla bu iller desteklenecek buna yönelik çalışmalara devam ediyoruz. Altyapı yatırımlarında bu illere öncelik vereceğiz. İçme suyu, kanalizasyon, atık yönetimi, konut, sağlık ve eğitim gibi alanlarda mutlaka ve mutlaka bu illere öncelik verilecek. İlden kastım şu aslında. Aslında: Kent merkezleri Malatya ilinin kent merkezi, Elazığ ilinin kent merkezi.

Bir başka tedbir biliyorsunuz kalkınma ajansları, ilk iki ajans kuruldu. Biri İzmir'de, diğeri Adana ilinde. Çukurova kalkınma ajansı kuruldu. Bu kalkınma ajansı Anadolu'da özellikle eğitim altyapısının güçlendirilmesi öncelikli olmak üzere, bu yörede yaşayan insanlara, sivil toplum kuruluşlarına, küçük ve orta boy işletmelere, esnafa, hemen hemen toplumun tüm kesimine o ilin, o yörenin öncelikli alanı ne ise, o alana yönelik teklif çağrı yöntemi kullanılarak, hibe şeklinde eş finansman koşuluyla destekler verilecek. Yani biz Anadolu'da küçük ölçekli esnafı işletmeleri destekleyen yeni bir mekanizma oluşturuyoruz. Bu mekanizmanın finansmanı var, altyapısı oluşturulma aşamasında ve tamamıyla o yörenin kalkınmasına, orada gelir ve istihdam artışına destek sağlayabilecek bir mekanizma. Bununla ilgili çok yoğun olarak, İzmir'de ve Adana'da çalışmalarımız devam ediyor. İkincil düzenlemelerimizi yapıyoruz. Çok kısa süre içinde özellikle 2007 yılı içerisinde bu ajans sayısı artacak ve bu ajansların zaman içerisinde il düzeyine çekilmesi yönünde çalışmalar da başlatılacak.

Bir diğer husus tarım kesimi ve kırsal alana yönelik alanması gereken tedbirler. Tarım kesiminden diğer sektörlere çok yoğun bir geçiş söz konusu. Tarım istihdamı hızlı bir şekilde azalmaya devam ediyor. Bu nedenle kırsal alanda mutlaka ve mutlaka tarımsal alan dışında bir çeşitlendirmeye gitmemiz gerekiyor. Biz bunu Türkiye olarak maalesef beceremedik, başaramadık. Kırsal alanda bu çeşitliliği sağlayıcı yeni bir mekanizma oluşturuyoruz. Kırsal kalkınma ödeme ajansı kuruluyor. Tarım ve Köyişleri Bakanlığıyla ilişkili bir kuruluş olacak. Başlangıçta sadece, Avrupa Birliği fonlarını kullanacağız ama daha sonraki yıllarda, ulusal fondan da kaynak aktarımı söz konusu olabilecek. Özellikle kırsal alanda çeşitliliği sağlayıcı küçük ölçekli projelere tamamıyla hibe mekanizması yoluyla destek verilmesi sağlanacak. Bunun da göçün önlenmesinde önemli bir katkı sağlayacağını düşünüyorum. Bu bahsetmiş olduğum hususların hemen hemen tamamının finansman altyapısı var. Dolayısıyla uygulanamama gibi bir şansı yok diye düşünüyorum. Ve hepinize saygılar sunuyorum. Sağ olun.

ERHAN ERKEN

İ.T.O. Yönetim Kurulu Üyesi

Sayın Milletvekillerim, Sayın Valim, değerli başkanlar, kıymetli katılımcılar, sayın başkan, hepinizi şahsım ve İstanbul Ticaret Odası adına saygıyla selamlıyorum. Bu tür toplantılarda konuşmacı sayısı arttıkça sona kalanların söyleyecekleri sözlerin tekrar olma ihtimali fazlalaşıyor. Dolayısıyla ben de, benden evvel konuşan arkadaşlarımızın söyledikleri değerli fikirleri, belki bazılarının altını çizerek ama bazılarını da atlayarak geçmek istiyorum. Dolayısıyla sizlerinde sabrınızı daha fazla zorlamamak istiyorum.

Bizim Türk milletimiz bildiğiniz gibi, esasında göçebe bir millet. Orta Asya'nın derinliklerinden gelip, Anadolu'yu yurt edinmiş, daha sonra Rumeli'ye geçip Avrupa'nın içlerine doğru gitmiş bir milletin mensubuyuz. Esasında tarihimizde göç hareketleri çok önemli. Son dönemlere baktığımızda, özellikle yurtdışı göçler itibarıyla, Bulgaristan'da özellikle 1989 yılında bir göç hareketi görüyoruz, ülkemize doğru olan. Yine ülke içinden dışarıya doğru, 1960'lı yıllarla birlikte başlayan Almanya'ya gidişin, zaman içinde bir göç haline gelmesi ve belki bu göçün Almanya dışında da diğer Avrupa ülkelerine yayılması gibi bir hususu görüyoruz. Yine tarihimiz içerisinde, bu asırda özellikle Osmanlı sonrasında, hususen balkanlardan, sınırlarımız dışında kalan yerlerden ülkemiz içine gelen ciddi göçler görüyoruz, mübadele hadiseleriyle birlikte. Ben de kendim, dedeleri mübadele göçmeni olan bir ailenin çocuğu olarak, bu göç hikayesini hakikaten aile meclislerinde sıkça dinleyen insanlardan biriyim.

Göç, insanların bulunduğu bir bölgeden başka bir bölgeye gidişi, diye tarif edilebilir. Bunun içerisinde benden evvel de söylenildiği gibi, ekonomik sebepler var, doğal sebepler var. Yani deprem gibi, diğer afetler gibi zaruretlerden dolayı göçler var, ekonomik sebepler tabii burada çok önemli. Kültürel ve sosyal sebepler de diğer önemli hususlardan bir tanesi, özellikle Lütfi Beyin de altını çizdiği gibi, ülkemizde son dönemlerdeki terör hadiseleri, iç göçün önemli sebeplerinden biri haline gelmiş. Tabii bu arada bazı faydalı göçler de var zikredebileceğimiz... Yine dediğim gibi, Osmanlı ve

Osmanlı öncesi kolonizatör Türk dervişlerinin gerek Anadolu'ya, gerek Balkanlara ve gerek Avrupa'nın içlerine doğru yaptığı göçler, bir noktada tırnak içinde ' faydalı' olarak değerlendirilebilecek göçler. Aynı zamanda belki Kıbrıs savaşından sonra, 1970'lerden sonra oraya doğru, Türkiye'den yapılmış göçler var. Biz, Türkiye'nin iç problemlerine geldiğimizde, özellikle altı çizildiği gibi 1950'den sonra ülkemizde karayolları, liman, hidroelektrik santrallerinin inşaatı, sanayi bölgelerinin oluşması ve bir kabuk değişimi çerçevesinde yeni iş sahaları ortaya çıktı ve bunlar iç göçü ciddi ölçüde tetikledi. Arkadaşlarım benden evvel bu göçlerin rakamsal boyutlarını verdiler. Yani 1950'li yıllardaki trendini, 1960'lı yıllardaki trendini.. Bugün de bu göç hadisesi azalarak da olsa devam ediyor ki, devam ettiği için de zaten bugün bu konuyu tartışıyoruz. Belediye Başkanımızın da ifade ettiği gibi, günde 800 kişi İstanbul'a geliyor, bir günde 600 araba İstanbul'da trafiğe çıkıyor, Bunu yoğun bir şekilde görüyoruz. Tabii İstanbul, hakikaten ülkemizde ciddi bir cazibe merkezi. Milli gelirin % 25'i İstanbul'da meydana geliyor, dış ticaretin yaklaşık yarısı İstanbul'da teşekkül ediyor, vergilerin yarıya yakını İstanbul'da teşekkül ediyor. Ticari işletmelerin % 35'i İstanbul'da. Dolayısıyla bu şehir, hakikaten ciddi bir cazibe merkezi ve dolayısıyla önemli miktarda göç alıyor. Biz tabii İstanbul Ticaret Odası olarak, bu göçlerin insanlarımız üzerindeki menfi etkilerini azaltma noktasında, ciddi taleplere uğrayan bir kurumuz. Bir yandan bu şehrin problemleriyle ilgilenirken, bir yandan da şehrin kendisinden olmayan, genel ülke problemlerinden dolayı bize gelen bu göç hadisesine de, çözümler üretmek durumundayız.

İstanbul'a göçün çok sayıda etkeni var. Bunları kısaca bir daha hatırlatayım. İstanbul'da özellikle iş bulma imkanı fazla, hepimizin bildiği gibi... Eğitim imkanları İstanbul'da çok gelişmiş, sağlık imkanları İstanbul'da çok fazla, sosyal güvenlik kapsamına girme imkanı yüksek, hepimizin bildiği gibi... Ülkemizde önemli hususlardan bir tanesi, çalışan insanların sosyal güvenlik kapsamına girebilme hususudur, İstanbul bunun için insanımıza ciddi şans veren bir şehir, üretim faaliyetlerinin büyük bir bölümü İstanbul'da yoğunlaşmış. Aynı zamanda hemşehrilik dayanışması da, İstanbul'a göçün önemli sebeplerinden biridir. Belli bölgelerden insanlarımızın İstanbul'a yoğun olarak geldiğini görüyoruz. Lütfü Bey de beyan etti, özellikle Karadeniz bölgesinden göçün, İstanbul'da önemli olduğunu söyledi, ama diğer bölgelerden de bu hemşehrilik dayanışmasıyla göçü teşvik edici bir husus var. Yine yüksek gelir ve servet sahibi olma fırsatının İstanbul'da fazlaca bulunması, İstanbul'a göçü teşvik eden ayrı bir husus olduğu, konuşmaların içerisinde özellikle beyan edildi. Biz de İstanbul Ticaret Odası olarak göç mesele-

sinde altını çizdiğimiz en önemli husus, bu saydığımız imkanların ülke geneline yayılmasını sağlamaktır. Göçün belli tedbirlerle belki hafifletilmesi imkanı olsa da, en önemli ve altı çizilecek husus, bu imkanların ülke geneline nasıl yayılacağını tartışmak ve bunun için merkezi otoriteye daha fazla talepkar olmak ve bunun yayılmasını sağlamaktır. Tabii, yine sayın Başbakanımız beyan ettiler, Sayın Valimiz, Sayın Belediye Başkanımız bu noktada gerek merkezi hükümet nezdinde gerekse İstanbul'daki yerel idareciler nezdinde ciddi çalışmalar var. Bunları görmemek mümkün değil ama bu çalışmalar ne kadar yeterli veya bu çalışmalarda alınan kararlar etkili oluyor mu, belki onlar tartışılabilir. Bizler de gerek yarı kamusal kuruluşlar olarak, gerek sivil toplum kuruluşları olarak, bu alınmış olan tedbirlerin kuvveden file çıkması noktasında, elimizden gelen gayreti göstermemiz gerekiyor.

İstanbul'da en önemli hususlardan bir tanesi, bu göçlerin de beraberinde getirdiği hususlardan bir tanesi, ortaya çıkan ulaşım ve güvenlik sorunudur. Tabii yine alınan birçok tedbirlerle bunları ortadan kaldırmak için, gerek hükümetimiz, gerek vilayetimiz, gerek belediyemiz çalışıyorlar. Fakat bu çalışma, realiteyi ortadan kaldırmıyor, Mesela yine beyan edildi, ama bu rakamın ben altını çizmek istiyorum. İstanbul'da yapıların % 90'ı İskansız durumda. Böyle bir şehirdeyiz biz. Türkiye'nin en önemli metropolüdeyiz ve burada % 90 yapılar da problem var, İskan yok. İstanbul'da % 60'ı ruhsatsız olarak kaçak yapı olarak inşa edilmiş binalar var. Şimdi bütün iyi niyetlere rağmen, bu problem hala devam ediyor. Yine Belediyemizin kentsel tasarım, Metropoliten Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi, teorik bazda çok güzel bir çalışma yürütüyor. Gerek İstanbul Ticaret Odası olarak, gerek diğer kurumlar olarak, bizler de gerektiği zaman görüşler ifade ediyoruz. Bunun tabii ki neticelendirmesi ve gerçekleşmesi İstanbul'da bazı şeylerin daha güzel olmasını sağlayacak zannediyorum.

Göçün kontrol altına alınabilmesi için de belki tedbirler olarak bazı konular sıralayabiliriz. Burada tabii Sayın Tayyip Bey'in ifade ettiği gibi hükümetin makro bakışı önemli. İstanbul'un meselesini, sadece İstanbul olarak çözmek mümkün değil. Türkiye'ye makro olarak bakmak; Türkiye'nin sanayi planlamasını, insan planlamasını ve bütün güçlerini en uygun şekilde planlayarak, İstanbul'da olan imkanları mümkün olduğu kadar Türkiye sathına yayabilmeyi sağlayacak makro bir bakış gerekli. Bu noktada hükümetin bakışı hakikaten olumlu. Ama bu bakış, neticeyi ne kadar değiştirecek bilemiyoruz. Neticenin tamamen istediğimiz oranda değişmediğini görmüş olmak morallerimizi bozmamalı. Hepimiz bununla alakalı gayret içinde olmamız gerekiyor. Göçün kontrol altına alınması için hangi konuların altını çizilebili-

riz? Bu noktada kaçak yapılaşma sorununa mümkün olduğu kadar çözüm getirebilecek politikaların uygulamaya konulması gerekiyor. İmar mevzuatına uygun bina yapımı kolaylaştırılmalı İstanbul'da. Yeni gecekonda ve kaçak yapı oluşumuna kesinlikle izin verilmemeli. Bu noktada çeşitli gayretleri görüyoruz. Göçün en önemli etkenlerinden biri olan işportacılıkla kararlı şekilde mücadele etmemiz lazım. İşportacılık göçle birlikte çok ciddi yayılan bir iş ve kayıtlı esnafı, kayıtlı ticaret erbabını ciddi şekilde yoran bir husus; ortada bir adaletsizlik oluşturuyor. Dolayısıyla, bu konuyla ilgili de bizim üyelerimizin ciddi mağduriyetleri var. Bunlar üzerinde de durulması gerekir diye düşünüyoruz. Türkiye genelindeki tabii bu makro bir problem. Türkiye genelindeki genel işsizlik de, İstanbul'a olan göçü ciddi şekilde hızlandırıyor. Burada tabii İstanbul'da yoğunlaşmış olan emek, yoğun sanayi kuruluşlarının diğer bölgelere kaydırılması bir tedbir olarak düşünülebilir, İstanbul'dan diğer bölgelere olan göçü teşvik edecek politikaların da getirilmesi tazım. Burada sevindirici olarak gördüğümüz, belediyelerin bu konudaki olumlu katkılarıdır. İstanbul'dan kendi memleketlerine giden insanlarla alakalı yapılan bu katkılar kayda değer bir öneme sahip. Aynı zamanda yine, organik tarım hamlesi diye başlatılan, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin bu hamlesinin hakikaten netice vermesi, İstanbul'dan göçün, İstanbul dışına çıkması noktasında ciddi bir etki yapacaktır.

Yine konuşmalar arasında ifade edildi... Bölgesel cazibe merkezlerinin oluşturulması gerekir, ben de bunun üzerinde çok fazla durmayacağım, hakikaten önemli bir husus. Benden önceki konuşmacı arkadaşlarımız ifade ettiler. Bu cazibe merkezleri, eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel alanları hakikaten cazip olan merkezler... Bu merkezler Türkiye'nin farklı yerlerinde oluşturulmalıdır ki, insanlarımız sadece İstanbul'un çekim çemberinden kurtulabilsinler. İstanbul'dan geri dönüşün hızlanabilmesi için de, göç veren illerde üretim maliyetlerini azaltıcı politikalar uygulamaya konulmalı. Özellikle , SSK primi, vergi ve enerji maliyetlerinin aşağı seviyeye indirilmesi gibi hususlar burada çok önemli. Tabii bu Türkiye'nin diğer bölgeleri için de çok önemli, Yani bizler, özellikle odamızın büyük bir bölümü, küçük ve orta boy işletmelerin temsil edildiği bir kurumuz. SSK primleri, vergiler, işçilik üzerindeki, istihdam üzerindeki vergiler bizleri çok yıpratıyor. Dolayısıyla, biz merkezi hükümetten özellikle bu konularda iyileştirmeler bekliyoruz. Tabii en fazla göç veren illerdeki yatırımlar, özel olarak teşvik edilmelidir. Bunu şiddetle arzu ediyoruz ki İstanbul'dan geri dönüş başlasın. Burada kağıt üzerinde, bu teşvik kararlarının çıkarıldığını görüyoruz. Fakat maalesef bu çıkarılmış teşviklerle yeterli neticeler alınamadı. Bununla ilgili ciddi bir takip

gerekiyor ki, hakikaten teşvikler yerine otursun ve oraya giden insanlar, o bölgelerde istihdamı geliştirici yatırımlar yapabilsinler. Bunlar da, özellikle arzu ettiğimiz hususlardan bir tanesi. Tabii burada bizim gibi odalara da ciddi sorumluluklar düşüyor. STK'lara ciddi sorumluluklar düşüyor. Hepimizin taşın altına ellerimizi koymamız lazım. Mesela İstanbul Ticaret Odası, göç veren yörelerde Doğu Anadolu Turizm Odaklı Bölgesel Kalkınma Projesi türü projelere önyak olmaya çalışıyor. Yani İstanbul'un meselesini İstanbul'da değil, İstanbul dışında belli projelere destek vererek çözmeyi arzu ediyor. Tabii takdir edersiniz ki bu sembolik bir proje. Esasında, Doğu Anadolu ile ilgili yaptığımız bu Kalkınma Projesi o bölgenin meselesini komple çözecek olmasa da sembolik bir faaliyettir. Bunun devam etmesini, özendirici olmasını biz de arzu ediyoruz.

Tabii cazibe merkezi olma noktasında, bunu sadece şehir bazında değil, bölgesel bazda da düşünmek önemli. Mesela Karadeniz bölgemiz, Kafkasya'nın cazibe merkezi haline gelebilir. Bazı bölgelerimiz de Orta Asya'nın cazibe merkezi haline gelebilir. Bazı bölgelerimiz de Orta Doğu'nun cazibe merkezi haline gelebilir. Dolayısıyla merkezi hükümetin bu noktada, bu bölgelerimizde daha teşvik edici bir pozisyonda olması gerekir. Bölgesel bu tür yatırımlar, o bölgeyi canlandıracaktır ve cazibe merkezi haline getirecektir. Evet yine İstanbul Ticaret Odası olarak bir çalışmamız daha var. O da İhracata İlk Adım diye bir çalışma. Biz İstanbul Ticaret Odası'nda bunu, Madrid Ticaret Odasından destek alarak, beraberce yapıyoruz. Belli üyelerimizin 20-30'lu guruplar halinde ihracat yapabilmeleri noktasında teşvik edilmesini istiyoruz. Son dönemlerde, Anadolu ziyaretlerimizde, Anadolu'daki Odalarımızla da bu konuda görüşmeler yapıldı ve ihracata ilk Adım Projemizin Anadolu'ya doğru yayılması noktasında bir çalışmamız oldu. Bu faaliyetleri de, özellikle İstanbul'daki göçün önlenmesi noktasında, göç gelen yerlerin geliştirilmesi gibi bir çalışmamızın somut bir göstergesi olarak görüyoruz.

Evet sonuç olarak insanların doğduğu yerlerde, mutlu ve rahat yaşayabilmelerini istiyoruz. Bu da genel anlamda sosyal sistemin, ekonomik sistemin düzgün olmasıyla mümkün olacaktır. Bizim insanlarımızı buldukları yerde, mutlu ve rahat yaşatabilmemiz lazım. Bunun için de ülkenin genel dengesinin düzgün ve oturmuş olması gerekiyor. Biz de İstanbul Ticaret Odası olarak bu dengenin teessüs etmesi, Özellikle göçün yerinde engellenmesi ve göçü gerektiren sebeplerin ortadan kaldırılması noktasında, üzerimize düşen çalışmaları yapmakta kararlıyız, gayretliyiz. Üzerimize ne düşerse de yapmayı düşünüyoruz. Ben mümkün olduğu kadar kısa keseyim diye atlaya atlaya gittim. Belki bazı noktalarda konu bütünlüğü bozuldu

ama, sabrınızı fazla zorlamamak izin almak istiyorum. Bu çalışmaya katılan bütün arkadaşlarıma katılımlarından dolayı teşekkür ediyorum ve buradan hayırlı hizmetler çıkmasını arzu ediyorum. İktisadi Araştırmalar Vakfımızın da bu tip çalışmalarının devam etmesini diliyorum. Teşekkür ederim.

YILMAZ KURT

İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Geliştirme
Etütler Merkezi Başkanı,
Başmüfettiş

Dünya genelinde olduğu gibi Ülkemizde de kırsaldan kente yönelik yaşanan göçler sebebiyle kent nüfusları sürekli artış göstermektedir. Birleşmiş Milletler'in 2003 yılı verilerine göre, Dünya nüfusunun %48,3'ü kentlerde, %51,7'si kırsalda yaşamaktadır. Az gelişmiş ülkelerin kent nüfus oranlarının ortalaması yaklaşık %27 iken, gelişmiş ülkelerde bu oranın %75 olduğu ve ülkelerin gelişmişlik düzeyi arttıkça kent nüfus oranlarının arttığı görülmektedir.

1927 yılında toplam nüfusun yaklaşık %25'inin kentlerde, %75'inin ise kırsal kesimde yaşadığı ülkemizde, bu oran 1950'li yıllara kadar fazla değişim göstermemiştir. Bu tarihten itibaren sosyo - ekonomik değişime paralel olarak artan iç göç sebebiyle, 1985 yılında kent nüfus oranı %53'le kırsal nüfusun önüne geçmiştir, 2000 yılında ise bu oran %65'e ulaşmıştır.

1950-2000 yılları arası Türkiye nüfusu 3 kat artarken, İstanbul nüfusu 7,6 kat artmıştır. 2000 yılı nüfus sayımı verilerine göre, İstanbul'da ikamet edenlerin yaklaşık %62'sinin doğum yerlerinin İstanbul dışında olması, bu hızlı nüfus artışının yaşanan göçe bağlı olduğunu daha net göstermektedir.

İstanbul'a göçün kontrol edilebilmesi ve yönetilebilmesi amacıyla alınabilecek tedbirlerden önce bu göçün sebeplerinin ve yol açtığı sorunların iyi analiz edilmesi daha sağlıklı ve uygulanabilir tedbirler geliştirilmesine imkan sağlayacaktır.

Göçün Sebepleri

- İstanbul'un sahip olduğu kara, deniz, hava, demiryolu ulaşım imkanlarıyla ülke ve bölge ulaşım ağlarının kesişme noktasında bulunması,
- Gelişen sanayi ve hizmet sektörleriyle birlikte ortaya çıkan çeşitli iş olanaklarına sahip olması,

- İstanbul'a göçle gelen insanların geldikleri yörelerdeki yakın çevrelerine model oluşturmaları ve onlara bu yönde önyak olmaları,
- Eğitim ve sağlık hizmetlerinin sunumundaki alternatif imkanlar ve sosyal yardımlarda şehrin tarihten gelen zenginliğe sahip olması,
- Kırsal bölgelere oranla, insanlara daha renkli ve özgür bir yaşam modeli sunması,
- Farklı kültürlerden gelen insanlara kucak açan kent kimliğine sahip olması,
- Sürekli gelişen sosyal ve ekonomik fırsatlarıyla İstanbul'un herkes için bir zenginlik ve umut kaynağı olması,
- Yazılı ve görsel basın aracılığıyla sürekli olarak cazibe merkezi olarak sunulması.

İstanbul'a has çekici faktörlerdir.

Bunlarla birlikte;

- Batı bölgelerindeki 1,88'lik doğurganlık hızına oranla göç veren geri kalmış bölgelerdeki 3,65'lik yüksek doğurganlık hızı ve hızlı nüfus artışı,
- Göç veren bölgelerdeki istihdam ve iş imkanlarının sınırlılığı,
- Tarım arazilerinin miras yoluyla parçalanması ve verimli kullanılmaması,
- Kırsalın coğrafi, sosyal, kültürel ve ekonomik yönlerden genel iticiliği,
- Genel güvenlik sorunları,

gibi diğer illerin itici faktörleri de İstanbul'a yönelik yaşanan yoğun göç hareketine sebep olmaktadır.

Tarihi ve kültürel kimliğe sahip bir sanayi, ticaret, finans ve turizm merkezi olan İstanbul, artık fiziksel kapasitesinin son sınırında olup hayati bir çok sorunla yüzleşmektedir.

Bu kapsamda, yoğun göçün yol açtığı ekonomik ve sosyo-kültürel, fiziki ve kamu düzenine ilişkin sorunların başlıcaları şunlardır.

Ekonomik ve Sosyo - Kültürel Sorunlar

- (1) Göç sonucunda, köy ve kent aile tipinden farklı bir aile tipi ortaya çıkmakta, bu durum, değer yargıları ile sosyal normların aşınması-

na ve toplumsal dokunun bozulmasına yol açmaktadır.

- (2) Kaynak şehirlere göre kümelenen ve “getto” olarak nitelendirilen, mekânsal ve kültürel olarak farklılaşmış yaşam alanları ortaya çıkmaktadır.
- (3) Göç edilen yerle uyum sorunu, kültür çatışması ve ekonomik yetersizlikten kaynaklanan “sosyal dışlanmışlık” olgusu, hemşehirciliği ve belli bir yöreye aidiyet duygusunu öne çıkarmaktadır.
- (4) Göçle gelen insanların geçici ve niteliksiz işlerle geçimlerini sağlamak zorunda kalmaları, kayıt dışı ekonomi ve marjinal sektörlerin artmasına neden olmaktadır.
- (5) Göç eden ailelerin kentte karşılaştıkları sosyal ve ekonomik sorunlar, aile yapılarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu çerçevede ortaya çıkan aile içi şiddet, ihmal, istismar ve ailelerin parçalanması gibi sorunlar çocukları sahipsiz, eğitimsiz ve korumasız bırakmakta ve onları sokağa itmektedir.

Fiziki Sorunlar

- (1) Hazine ve orman arazilerinin işgali, imara aykırı yapılaşma ve çarpık kentleşme,
- (2) Gecekondu bölgelerindeki ulaşım, su, kanalizasyon ve diğer kamu hizmetlerinin sunumundaki yetersizlikler,
- (3) Çevre kirliliği, tabiat ve arazi dokusunun bozulması.
- (4) Şehrin coğrafi ve doğal kaynaklarının nüfusunu taşıyamaz hale gelmesi.

Asayiş ve Kamu Düzenine İlişkin Sorunlar

Yaşanan yoğun göçle birlikte asayiş ve kamu düzenine ilişkin ortaya çıkan sorunlar ise;

- (1) Mala ve şahsa karşı suçlarda artış,
- (2) Çocuk suçluluğunda artış,
- (3) Bazı yerleşim alanlarının, terör örgütleri ve yandaşları tarafından istismar edilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Yoğun ve kontrolsüz göçün beraberinde getirdiği sosyal ve ekonomik sorunlar, suçlarda artışa yol açmaktadır.

Bu kapsamda, İstanbul ili başta olmak üzere nüfusun ve plansız kentleşmenin yoğun olduğu büyük şehirlerimizde asayiş suçlarında ve özelde çocuk suçluluğunda “genel bir artış” gözlenmektedir.

Ayrıca, gecekondu bölgelerinde yaşayan vatandaşların sosyo - ekonomik sorunları ve kamu hizmetlerinin yetersizliği de, çeşitli suç ve terör örgütleri ile yandaşları tarafından istismar edilmektedir.

Bununla birlikte, gecekondu bölgelerinin plansız ve imarsız yapılaşmadan kaynaklanan karmaşık yapısı ile getto bölgelerinin dışı kapalı sosyal yapısı, organize suç ve terör örgütleri açısından uygun barınma ve hareket alanı oluşturmaktadır.

Bu sorunların çözümüne yönelik alınacak önlemler ile geliştirilecek tedbirlere geçmeden önce, son dönemde, bu konularda yapılan çalışmalar ve yürütülen faaliyetlere kısaca değinmek istiyorum.

Yasal ve İdari Düzenlemeler;

Toplu Konut İdaresi Kanunu'nda yapılan değişiklikle, “TOKİ” ye gecekondu alanlarının dönüşümüne yönelik projeleri destekleme ve kredilendirme yetkisi verilmiştir.

Yerel yönetimler reformu kapsamında çıkan kanunlarla yerel yönetimlere “kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri” uygulama yetkisi verilmiştir.

Türk Ceza Kanunu'nda “İmar Kirliliğine Neden Olma” fiili suç olarak tanımlanmış ve cezai yaptırıma bağlanmıştır.

Ayrıca,

Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi (KDRP)

Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi (KDRP) ile, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden göç eden ailelerin, planlı bir şekilde köyelerine dönüşleri sağlanmakta ve geri dönülen alanlarda sürdürülebilir yaşam koşulları oluşturulmaya çalışılmaktadır.

KÖYDES

2005 yılında başlatılan KÖYDES projesiyle, göçün ilk kaynağını oluşturan bütün köylerin içme suyu, yol ve tarımsal sulama gibi altyapı sorunlarının çözüme kavuşturulmasına yönelik çalışmalar hızla devam etmektedir.

Sokak Çocuklarına Yönelik Yürütülen Faaliyetler

Sokakta yaşayan/çalışan çocukların tedavi, rehabilitasyon ve eğitimleri-

nin sağlanarak yeniden topluma kazandırılabilmesi amacıyla ilgili bakanlıklar arası bir “komite” oluşturulmuştur.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)’nin bağlı olduğu Devlet Bakanı ile Adalet, İçişleri, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlarının katılımıyla kurulan bu komitenin koordinasyonu, “Sokakta Yaşayan/Çalışan Çocuklara Yönelik Hizmet Modeli” geliştirilmiştir.

Asayiş Projesi

İç göçün suça etkisi ile şahsa ve mala karşı işlenen suçlara ilişkin ayrıntılı analizlerin yapılabilmesi amacıyla başlatılan Asayiş Projesi kapsamında kurulması planlanan Suç Analiz Merkezlerinin 2006 yılı sonunda tamamlanması planlanmaktadır.

Toplum Destekli Güvenlik Hizmeti Çalışmaları

Güvenlik güçleri ile halk arasında ilişkiyi güçlendiren ve sosyal alanda yaşam kalitesini arttıran bir güvenlik yönetim anlayışı olan “Toplum Destekli Güvenlik Hizmeti” çalışmaları, Avrupa Birliği kapsamında hazırlanan projeler arasında yer almaktadır. Proje kapsamında, Avrupa Birliği ülkeleri ve yurt içinde sürdürülen çalışmalarda pilot uygulama aşamasına gelinmiştir.

Ulusal Adres Veri Tabanı Oluşturulması

Nüfus Hizmetleri Kanunu ile adres bilgilerinin tutulduğu bir adres veri tabanı oluşturulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, yapılacak çalışmalarla yerleşim yeri adres değişikliklerinin güncel olarak tutulması sağlanacak ve nüfus hareketleri takip edilebilecektir.

Ayrıca, bu Kanunun ve Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasıyla, iç göçün yaratmış olduğu ruhsatsız ve kaçak yapılaşmayla etkin olarak mücadele edilmesi planlanmaktadır.

Bütün bu çalışmalara ek olarak,

Ülkemizde yaşanan iç göçün kontrol edilmesi, yönlendirilmesi ve yönetilmesi için bir göç politikası oluşturulması, göçün yol açtığı ekonomik, sosyo-kültürel ve fiziki sorunlar ile asayiş ve kamu düzenine ilişkin sorunların çözümü amacıyla İçişleri Bakanlığı koordinatörlüğünde ilgili bakanlık ve kurumlarca müştereken bir çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmayla oluşturulacak ulusal göç politikası çerçevesinde, ilgili kurum ve kuruluşların üzerlerine düşen görevleri belirli bir koordinasyon içerisinde yürütmeleri planlanmaktadır.

TEDBİRLER

Göç ve yol açtığı sorunların çözümüne İstanbul bağlamında bakıldığında konunun iki boyutu karşımıza çıkmaktadır.

Bunlar;

- İstanbul'a yönelik yoğun göçün yavaşlatılması ve alternatif merkezlerle yönlendirilmesi,
- 1950'li yıllardan itibaren ivme kazanarak devam eden göç sonucu ortaya çıkan mevcut sorunların ayrıntılarıyla ele alınarak çözüme kavuşturulmasıdır.

Bu kapsamda, İstanbul'a yönelik göçün yavaşlatılması ve yönlendirilmesi amacıyla uygulanabilecek önleyici tedbirler şu şekilde sıralanabilir :

- Öncelikli olarak İstanbul'a yoğun göç veren illerin bulunduğu bölgelerde cazibe merkezi olabilecek ihtisas şehirleri (sağlık, eğitim, teknoloji, turizm vb.) oluşturulmalıdır.
- İstanbul'un göç yükünün dağıtılması için, şehrin çevresindeki bütün iller, alternatif cazibe merkezi olabilecek hale getirilmelidir. Belirlenen bu yeni cazibe merkezlerinde yatırımlara gerekli teşvikler sağlanmalı ve altyapı ile ulaşım imkanları geliştirilmelidir.
- Göçle gelen ve iş imkanı bulamayan vasıfsız insanların geçim kaynağı olarak gördüğü ve kısmen göçü teşvik eden kayıt dışı üretim, seyyar satıcılık, işportacılık, değnekçilik, dilencilik ve benzeri kayıtdışı alanlardaki faaliyetleri önlemeye yönelik tedbirler geliştirilmelidir.
- Göç veren bölgeler başta olmak üzere, yerel ve bölgesel kalkınmada, kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğini geliştirecek ve kaynakların etkin kullanımını sağlayacak Kalkınma Ajansları'nın faaliyetlerine hız verilmelidir.
- Tarım arazilerinin miras yoluyla belirli bir ölçü altına düşerek verimsiz hale gelmesi önlenmeli, bu alanlarda organik tarım ve hayvancılık geliştirilmeli, eğitim, modernizasyon ve pazarlama yönüyle üreticiler desteklenmelidir.
- Özellikle sınır illeri ve bunlara komşu illerin ekonomik kalkınmalarını hızlandırmak amacıyla, yerel şartlar dikkate alınarak kontrollü sınır ticareti teşvik edilmeli ve geliştirilmelidir.
- Göç veren bölgelerdeki yüksek doğurganlığın önlenmesi için,

Ana-Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezleri tarafından yürütülen çalışmalara ağırlık verilmelidir.

Bu önleyici tedbirlerle birlikte, göçün İstanbul'da yol açtığı mevcut sorunların çözümü amacıyla aşağıdaki tedbirler uygulamaya konulabilir.

- Yerel yönetimler tarafından uygulanan kentsel dönüşüm projeleri, plansız kentleşmenin yoğun olduğu bölgelerde yeterli düzeye ulaştırılmalı, bu bölgelerde oturanların ev sahibi yapılmasına yönelik çalışmalar hızlandırılmalıdır.
- Gecekondu ve varoş niteliğindeki yerleşimler, kentsel dönüşüm kapsamında yeniden yapılandırılmalı ve yeni varoşların oluşmasının engellenmelidir. Bu doğrultuda, kaçak yapılaşmaya müsaade edilmemesi ve kaçak yerleşimlere hiçbir kamu hizmeti götürülmemesi yönündeki yasal mevzuat ödünsüz uygulanmalıdır.
- 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu, mülki makam, il özel idareleri, belediyeler, muhtarlıklar ve ilgili kurumlar işbirliğinde etkin olarak uygulanmalıdır.
- Özellikle göçle oluşan gecekondu bölgelerinde ihtiyaç kapsamında yeni toplum merkezleri ve aile danışma merkezleri hizmete açılmalıdır.
- Yoğun göçün beraberinde artan suç oranlarının gözlemlendiği semt ve mahallelerde, güvenlik hizmetlerinin etkin sunumu ve suç işlenmesine elverişli ortamların kaldırılması amacıyla, güvenlik birimlerinin talepleri doğrultusunda, aydınlatma, çevre, trafik, ekonomik ve ticari faaliyetlerin düzenlenmesi sağlanmalıdır.
- Gecekondu bölgeleri, bu bölgelerin giriş ve çıkışları ile suçun yoğun işlendiği mahallerde, Şehir Görüntüleme Sistemi (MOBESE) benzeri kamera takip sistemlerinin yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.
- Vatandaşların suç mağduru olmamaları için neler yapmaları gerektiği konusunda, başta muhtarlar, apartman - site yöneticileri, esnaf oda başkanları ve çarşı yöneticilerine olmak üzere mahalli kolluk birimlerinden eğitim ve danışmanlık hizmetleri verilmelidir.
- İstanbul'un tüm bölgelerinde yaşayan insanların etkileşimini ve şehirle bütünleşmelerini sağlamak, gecekondu bölgelerindeki sosyal dışlanmışlık olgusunu asgariye indirmek ve İstanbul'a sahip çıkarak İstanbullu olma bilincini geliştirmeye yönelik projeler ile her türlü sosyal

ve kültürel etkinlikler artırılmalıdır.

- Gecekondu bölgelerindeki gençlerin, Atatürk Milliyetçiliği doğrultusunda milli kimlik, benlik ve şuur kazanmaları, tarihi ve kültürel değerleri benimsemeleri için, gençlik merkezlerinin sayısı artırılmalı, milli ve tarihi değerlerimizin bulunduğu bölge ve mekanlara düzenlenen geziler çoğaltılmalı, kardeş okul uygulamaları ve bölgelerarası sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler artırılmalıdır.

SONUÇ

Günümüzde, kentli nüfus oranının yüksekliği, bir ülkenin gelişmişlik göstergelerinden birisi olarak değerlendirilmektedir. Kent nüfus oranlarının artışı, sanayi ve kalkınma sürecindeki her ülke için olağan ve kaçınılmaz bir süreçtir. Bu açıdan, sosyolojik olarak durdurulması mümkün olmayan göçün, kontrol edilmesi ve yönlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu çerçevede, geçmişte ve günümüzde sürdürülen onarıcı politikaların yanı sıra, ekonomik ve sosyal boyutları ile önleyici politikalar oluşturmak ve bu yönde planlı bir gelişme sağlamak zorunluluğu karşımıza çıkmaktadır.

Yaşanan göç ve yol açtığı sorunların bir süreç içerisinde gerçekleştiği dikkate alınarak, uygulanacak tedbir ve faaliyetlerin zaman içerisinde sağlıklı sonuçlara ulaşacağı unutulmamalıdır.

Bu sebeple, göç konusunun kamu ve sivil platformlarda sürekli gündemde tutulması ve sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ile ilgili kamu kuruluşlarının gerek Türkiye geneli, gerekse bölgesel olarak yürütülecek faaliyetlerde uzun soluklu işbirliği çalışmalarını artırmaları sorunların çözümüne önemli katkı sağlayacaktır.

Bu kapsamda, bir sivil toplum kuruluşu olan İktisadi Araştırmalar Vakfı'na böyle bir toplantıya ev sahipliği yaptığı için teşekkür ediyorum.

Göçün gölgesindeki İstanbul'u tarihi ve kültürel kimliği ile hak ettiği aydınlığa çıkarabilmek için kamu sektörü, özel sektör, sivil toplum, gönüllü kuruluşlar, basın ve medya kurumlarıyla hepimizin üzerine düşen görev, elbirliği-gönül birliğiyle beraber olup çalışmaktır.

İstanbul'un bunu hak ettiği konusunda kimsenin şüphesi olduğunu sanmıyorum.

Çünkü İstanbul Türkiye'dir.

Saygılarımla.

PROF. DR. İL HAN ÖZAY
İstanbul Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

Teşekkür ederim sayın başkan. Ben katıldığım toplantılarda söze hep “Küçüklerimi sevgi, büyüklerimi saygıyla selamlarım” diye başladım. Çünkü ben “Türküm, doğruyum, çalışkanım” çocuğuyum. Şimdi okullarda hala bu marşı söylüyorlar mı, söylemiyorlar mı bilmiyorum ama, uzun bir süredir “büyüklerimi saygı” ifadesini kullanamıyorum. Çünkü şu sırada burada yaş benden büyük olan kimse yok. Sayın Vali bile, çünkü yaş benden büyük olsaydı görevde olmaz, emekliye ayrılmış bulunurdu. Orhan Dikmen’de gitti, hocamız, o burada olsaydı hiç olmazsa bu ifadeyi kullanabilirdim. O bakımdan yine de hazır bulunanları, hem saygı hem de sevgiyle selamlayarak sözlerime başlamak istiyorum. Bu arada Sayın Valinin burada bulunması bir mucize. Çünkü bu gibi toplantılarda askeri ve mülki erkan, açılış kısmında bulunurlar, açılış kısmında bulunduktan sonra gerisini izlemeden ve dinlemeden de giderler. Nitekim onun için, programlarda açılıştan sonra bir ara verilir. Ara verilmezse çünkü, hepsinin birden salonu terk etmesi bir tuhaf manzara yaratır. Ama sayın Vali büyük bir sabırla sonuna kadar dinlediği gibi, görüyorum not da tutuyor.

Şu soyadı alfabetik sırasına gelince, sayın başkan şikayetçi oldu, belediye başkanı ama ben ondan çok memnunum. İki bakımdan memnunum, çünkü birincisi, öğrenciliğimde hiç yapmadığım bir şeyi yapıyorum. Kopya çekiyorum, benden önce konuşanlardan. İkincisi bugün burada as solist durumunda oldum adeta. Efendim gazinoda iki tane ünlü sanatçı saç saça baş başa birbirleriyle kavga ediyorlarmış, en son ben çıkacağım, en son sen çıkacaksın diye. Patron çareyi şöyle bulmuş. Demiş ki, münabeve ile çıkın. Münabeve ile çıkın deyince bunlardan en cazgır olanı tamam demiş, ama önce münabeve sonra ben. O bakımdan da şimdi burada öyle bir sorun yok. Önce münabeve sonra ben. Soyadı alfabetik sırasına göre avantajlı olmak, zaman ve zemine göre değişebilir, bakın onu da söyleyeyim hemen. Örneğin Titanik’le Amerika’ya gidiyorsunuz, buz dağına çarpmış gemi, kumandan efendim filikalara soyadı alfabetik sırasına göre binilecek diye bir kural

koysa ki koyabilir de. Çünkü oranın egemeni o. O takdirde tabi soyadı harflerinde vs. hiçbir avantajım olmayabilirdi. Niçin kopya çekiyorum, çünkü ben burada İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi diyor ama, üstünüze afiyet ben İdare Hukuku öğretim üyesiyim. Ve de daha da önemlisi Sıddık Sami Onar'ın kürsüsünde oturuyorum şu anda. İngilizlerin bir sözü var, bilen yapar, bilmeyen öğretir. İşte biz de bilmeyenler kategorisindeyiz, kürsüye çıkıyoruz, öğretiyoruz. Benim uzmanlığım, bir toplum nasıl idare edilemez, onu öğretmektir. Nasıl idare edilemez, o bakımdan da örneğin köyü çok güzel anlatırım ben, köy konusunu. Niçin, Ortaköy'de oturuyorum, akrabalarımın biri Yeniköy'de oturuyor. Her gün Üniversiteye giderken Karaköy'den geçiyorum, görüyorum. Öyle olunca tabi biz köy uzmanıyız ve hepsini mükemmelen öğretiyorum. Hatta hani ihtiyar heyeti vardır ya köylerde, organlarından biri, bizim sevgili öğrencilerimize oradaki "ihtiyar" sözcüğünün yaşlı anlamına gelmediğini, batı dillerinde "sage" denilen "bilge kişi" anlamına geldiğini bile söylüyorum, öğretiyorum Allah için. Bakın ben Harvard üniversitesinde ders verdim, ama İngilizcem de öyle ahım şahım değil, böyle herhangi bir kelimeyi ihtiyardı şuydu buydu izah etmek mecburiyetinde olmadım. Burada oluyoruz.

Peki bütün bunlardan sonra ne diyeceğim. Birincisi bu göç sorunu polisiye önlemlerle kesinlikle önlenemez. Kim söyledi hatırlamıyorum şimdi. Sabahleyin **"15 gün içinde muhtara başvurmalıymış da , muhtara gitmezse kapı dışı edelim."** Galiba Orhan Dikmen hocamız söyledi. Efendim, polisiye önlemlerle Amerika Birleşik Devletleri bile göç sorununu çözümlenememiş, göçmenliği çözümlenememiş. Geçenlerde bir gazetede okudum. Meksika sınırında polisler bir arabaya bakmışlar, arabanın içi boş, kimse yok. Sonra polislerden biri sigarasını yakmak istemiş. Sigarasını yakmak için girmiş oturmuş, şoför mahallinin yanına oturmuş ve çakmaktan yakaçak. Bu oturur oturmaz bir feryat figan arabada. Çünkü o kaçakları böyle hani Filistin askısı derler ya o pozisyonda koltukların altına yerleştirmişler. Adam tabii onun üstüne oturunca, bütün o ağırlığıyla, feryat figan o zaman onları bulmuşlar. Demek ki, polisiye önlemlerle Amerika Birleşik Devletleri bile bununla başa çıkamıyor. Diyeceksiniz ki, Amerikan polisini boş ver, Türk polisi daha beceriklidir diye. Yani doğru olabilir ama o polisin yetkilerine bakmak lazım. Ve de özgürlüklerle aradaki o dengeyi iyi kurmak lazım, yasal yetkilerin sayesinde. Ben Washington havaalanında, girerken üzerimde ziller çalmaya başladı. Meğer kolonyalı mendil vardı cebimde o çaldırıyormuş. Polis bana dedi ki, **"Üzerinizi arayabilir miyim?"** dedi. Ben de kendisine, **"Efendim müsaade etmezsem ne olacak ?"** dedim. **"Sizi havaalanına sokmayacağım"** dedi. Gayet basit. **"Gırtlığına sarılacağım",**

tabiri maruz görün, “**Eşek sudan gelinceye kadar döveceğim**” demedi. Beni havaalanına sokmuyor, beni havaalanına sokmadığı takdirde benim üstümü aramalarına müsaade etmem gerekecek. O bakımdan da, istatistikleri bir tarafa bırakıyorum. İstatistikleri niçin bir tarafa bırakıyorum? Efendim meşhur, Yahudi asıllı bir İngiliz Başbakanı Disraeli denilen zat, “**Yalan söylemesini en fazla seven kadın istatistiktir**” demiş. Adam kadın düşmanı mı? Hayır efendim ben onun bu sözünün Fransızcasını okudum. Fransızcada da istatistik sözcüğü dişi bir kelime, Türkçede dişi vs yok ama Arapçada var, Latin köklü dillerde var vs. onun için öyle söylemiş. Yoksa adamın niyeti öyle değil, kadın düşmanı falan da değil.

İstanbul’a bakıyoruz, eğer yanılıyorsam bana söyleyin lütfen ben hiçbir belediye başkanının İstanbullu olduğunu hatırlamıyorum. Nurettin Sözen Sivaslıydı. Sayın Recep Tayyip Erdoğan Rizeli. Sayın Topbaş’ı bilmiyorum İstanbul doğumlu ama köken, herkesin kökeni taşralı. Efendim Kadıköy vapurunda iki kişi selamlaşmış devamlı. Birine sormuşlar “**Nereden tanışıyorsunuz?**”, “**Tanışmıyoruz**” demiş. “**Peki niçin selamlaşıyorsunuz?**”, “**Efendim ikimiz de İstanbulluyuz**” demiş. Koskoca Kadıköy vapurunda iki kişi İstanbullu. İstanbullu olma bilinci, milli ve tarihi, yarama parmak bastı bu arkadaşımız, çünkü Süleymaniye camiinde Kanuni Sultan Süleyman’ın türbesinin olduğu yerde, onu işaret eden levhada İngilizce’si yanlış yazılmıştı. Biz Kanuni diyoruz da, batılılar görkemli, muhteşem Süleyman diyorlar ya “**The magnificent Süleyman**” diye yazmış” Doğrusu ise “**Süleyman the magnificent**” onun. Sadece böyle değil, paslı bir kazık, o paslı bir kazık yine paslı bir gaz tenekesinin döküldüğü betonun içine çakılmıştı. Onu düzeltebilmek için göbeğim çatladı. Benim eski öğrencim olan Eminönü Belediye Başkanı Nevzat Er’e söyledim düzelmedi. Sayın Valiye arz etmek istedim, ama orada kabahat Vildan Yirmibeşoğlu’nun olabilir o da düzeltmedi. Sonunda, iki numaralı Koruma Kurulunu harekete geçirdim, o düzeltildi. Teneke paslıydı da, gaz tenekesi deriz biz, peynir tenekesiydi. Şimdi hangi şirkete ait olduğunu söylesem reklam sınıfına girer, onun için onu söylemiyorum. Allah’tan paslar onu örtmüştü, görünmüyordu. İlber Ortaylı’ya da yazdım son olarak, çünkü İstanbul Avrupa’nın kültür başkenti olacak diye umut ediyoruz ya, İnşallah da olur da, o da ya başa çıkamadı ya umursamadı, sonunda Koruma Kurulu yaptı.

Şimdi, “**Cazibe Merkezleri**”, bu bir önlem gibi gözüküyor. Efendim cazibe merkezlerinin yüzlerce yıllık bir gerçeği değiştirmesi mümkün değil. Kanuni zamanında ne deniliyordu, “**Bir sengine yekpare acem mülkü fedadır**”. Halk arasında ne denilir, “**İstanbul’un taşı toprağı altındır.**” Siz bu-

nu Erzurum'da cazibe merkezi yaratmakla çözümlenebilir misiniz?, çözümlenemezsiniz, o düzeye gelmez. Neden böyle olmuş, bunun gayet objektif nedenleri var. Çünkü Osmanlı döneminde, kamu hizmetleri vakıflar tarafından yürütülüyordu. Vakıflar da tabii imparatorluğun başkentlerinde daha fazlaydı. Başkentlere bakın, Bursa, Edirne, İstanbul en sonunda. Böyle olduğu için de buralarda yoğunlaşmıştı. Buralarda yoğunlaşmasının nedeni İstanbul ayrıca başka bir kent. Çünkü Venedik Belediye Başkanı Cacciari diye bir felsefe profesörü vardı. Benim dostum, bu felsefe profesörü "**Constantinopolis- Bizans- İstanbul demek lâzımdır**", derdi. Üç ismini söylemek lazım derdi. Çünkü dünyanın başka hiçbir kentinde bu kadar büyük bir kültür birikimi yok. Roma'da yok. Atina'da yok, Atina'da zaten hiçbir şey yok. Bizde var, dolayısıyla o patrikhaneler, şunlar, bunlar vs. bunlarda kendi çaplarında bir takım hizmetler, vesaireler yürütüyorlardı. Kendi cemaatlerine yönelik olsa bile yine kentin bir zenginliği olarak. Öyle olsa bile İstanbul'un taşı toprağı gerçekten altın oldu.

Vakıflar denildiği zaman, vakıflar haftasının etkinliklerini izleyenler bilirler. Hasta leylekleri tedavi etmek vakfı var, Fakir kızlara çeyiz sağlamak vakfı var, Kimsesiz ölüleri kaldırma vakfı var. Bu arada bir şey söyleyeyim, Türkiye'de en iyi işleyen kamu hizmeti ölü defnetmektir. Dikkat ederseniz, özel sektör hiçbir zaman o alana el atmamaktadır. Niçin, Belediye bunu o kadar güzel organize etmektedir ki, ne diye tutup da para verelim özel bir şirketin bilmem nesine. Hatta yüksek sosyete mensup olup da, görkemli cenaze törenleri bile yapacak olsak, onu da belediye gayet güzel yapıyor. O bakımdan da, bu kamu hizmetlerinin İstanbul'da en iyi şekilde yıllar öncesinden başlayarak kurulmuş bulunması, pek tabii olarak işte bunu taşı toprağı altın haline getiriyor. Peki o zaman ne yapalım, bu sorunun cevabını bilsem zaten, sayın Doğramacı'nın kriterleriyle dünya çapında ün yapmış olmak diyordu, profesör olmak için. İşte İstanbul'u rezil bir hale getirelim demek istemiyorum. Daha da düzelsin İnşallah ama İstanbul'un bu taşı toprağı altınlık kavramıyla başa çıkmak, cazibe merkezleriyle vs. mümkün değildir.

Bu arada sayın Valiyi görmüşken hemen şunu söyleyeyim. Ben az kal-sın geçen gün boğuluyordum, arabamla beraber boğuluyordum. Yağmurda Eminönü'nün altından geçmek istedik. Alt geçitten ve önümüzdeki arabalar tavanlarına kadar suya batmış oldukları için, Allah'tan benim şoför de laz olduğu için beceriklidir aynı zamanda, biz girmedik oraya. Dediğim gibi denizin kenarında Eminönü. Denizin kenarındaki bir alt geçidi su basıyor ufak bir yağmurda. Gerçi o pek ufak değildi ama. Şimdi müsaade ederseniz yaşını başını almış muzır bir ihtiyar olarak biraz da abartarak söyleyeyim. Bir

keresinde Kadir Has Üniversitesinde bir toplantıya gitmiştim. Devlet bakanlarından biri gelecekti, yağmur yağdı diye gelemedi. Ben de o zaman kendi konuşmamı yaparken dedim ki, sayın Vali gelen devlet büyükleri için Mercedes arabalar bilmem neler tahsis ediliyor ve onlar Ankara'dan o arabalarla gelmiyorlar. Plakalar arabaya burada takılıyor vs. birkaç tane de kayık buldursun hiç olmazsa dedim. Hani arabayla geçilemeyecek yerde kayıkla geçilsin diye.

O bakımdan da dediğim gibi, yani aslında toplantının sonunda yararlanılacak hiçbir öneride bulunmamakla beraber, hiç olmazsa dediğim gibi bazı sorunlara çözüm bulmanın mümkün olmadığını vurgulamak istedim. Ve sizin de sabrınızdan çok istifade ettim. Üstelik benim iki misli konuşma yapmam lazımdı. Çünkü bakın iki tane mikrofonum var, iki tane şişe su var. bu bir ayrıcalık olarak bana tanınmış herhalde diye. Şimdi on dakika bir mikrofondan, on dakika başka bir mikrofondan konuşmaya kalkardım ve maazallah o zaman beni bu kürsüden kimse indiremezdi sayın Başkan. Çok teşekkür ederim efendim.

PANEL İKİNCİ TUR

BAŞKAN: Y. TEMEL ENDEROĞLU

Biz teşekkür ederiz. Birinci tur bitmiş oluyor. Sizlerden soru ve katkı alalım. Herkes lütfen, kitaba geçecek, kendisini takdim etsin.

LOKMAN AYVA

İstanbul Milletvekili

Müsaadenizle, sorularımı not aldığım için buradan oturarak okumak istiyorum. Benim ismim Lokman Ayva, İstanbul Milletvekiliyim. Ben öncelikle bu toplantıdan, daha doğrusu göç sorunun çok önemli bir konu olduğunu düşündüğüm için, mesela İstanbul'da şu anda ciddi bir göç tehdidi altında, tarımdaki nüfusun şehre kaymasıyla beraber. Bu noktada da benim bölgede Büyükçekmece, Silivri, Çatalca'da çok ciddi sorun beklentimiz var. Gaziosmanpaşa, Sultanbeyli, Ümraniye gibi ilçelerimizde de ciddi anlamda sorun olma ihtimali var. O noktada, yalnız şu üzüntümüzü de paylaşmak istiyorum açıkçası, biraz gerçekleri hani somut, net olarak söyleme anlamında söylüyorum. Arzu edilen çözüm önerilerini göremedim. Daha çok somut çözüm ve uygulanabilir çözümler bekliyordum. Onu bulamamaktan da üzüntülerimi belirtmek istiyorum.

Sorularım şöyle, müsaadenizle isim isimde belirterek kolaylık olsun diye, havada kalmasın sorular. Birincisi DPT'nin, önümüzdeki on yıl içerisinde, İstanbul'un nüfusunu kaç olarak bekliyor. İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa gibi illerin nüfusunu kaç olarak bekliyor ve bununla ilgili neden bu rakamları bekliyor.

İkincisi, Süheyl hocama, kamu kuruluşlarının merkezleri maalesef hep Ankara'da oluyor. Bize gelen kanunlarda da ilk başta hep böyle şeyler vardı, merkezi Ankara'dadır gibi. Bizim bu kuruluşların, mesela Anayasa Mah-

kemesinin Afyon'da, efendim yada Eskişehir'de olmasının, diğer sosyal hizmetlerin Diyarbakır'da olmasının ne mahsuru var. Hukuken, anayasal açıdan bir sorun getirir mi. Buna bağlı olarak, İstanbul'da nüfus artırıcı kamu yatırımlarının yasaklanması, mesela nedir, uzun süre yatmayı gerektiren hastaların bulunacağı hastanelerin İstanbul'da yapılmamasını, üniversitelerin İstanbul'da açılmamasını sağlasak veya ceza evlerinin İstanbul'da olmasını sağlasak, çevre illere kaydırsak bunun ne mahsuru olabilir, hukuki anlamda.

İstanbul Ticaret Odası temsilcimiz Erhan Bey'e sormak istediğim şu, mesela bazı bankaların call centerları var, hemen hemen bütün bankaların oldu artık. Kamu kuruluşları mesela Başbakanlık iletişim merkezi olsun, SSK'nın call centerları bu tür doğrudan müşterilere, doğrudan kişiyle ilgili olmayan, üretimle fabrikanın olduğu yerlere doğrudan ilgili olmayan sahaların, Anadolu'ya kaydırılmasını ekonomik bir kaybı olur mu ki, ben tersini de düşünüyorum. Mesela İstanbul'da asgari ücretle eleman çalıştırmanız çok zor. Ama bu Anadolu'da çok daha iyi şartlar sunmak anlamına da gelebilir. Çünkü hayat maliyetleri çok daha ucuz olduğu için. Bunları kaydırmamızın mümkün olup olmayacağını sormak istiyorum.

Birde buna paralel olarak biz geçtiğimiz Temmuz ayında Konya'nın Başköy beldesinde bilgi festivali yaptık. Çünkü burada itirazımız şuydu. Bilginin şehirlere ve zenginlere mahkum bir unsur olduğu algılaması var. Niye, bu köylerde de bilgi üretilsin, bilgi işlensin, bilgi sunulmasın diye düşündük. Bunun da sektör olarak, bilgiye dayalı sektörlerin tarımdan kayan nüfusun önüne konmasını. Bir imkan olup olmadığını sormak istiyorum.

Belediye başkanımız Murat bey'e gerçi ilk konuştu ama bizim toplantılarda hep son konuşur, Zeytinburnu olduğu için z harfinden. Burada da İstanbul'da göçün yönetildiğine dair birkaç örnek verebilir mi. Mesela biz İstanbul'da göçü yönetebiliyor muyuz. Merkezi idarenin olsun, belediyelerimiz olsun, vilayetimizin bu konudaki çalışmalarından birkaç örnek talep ediyorum.

Birde, taşradaki nüfusun şehirlere kaymasından şikayet ediyoruz. Bunun da köydeki şehre gelmesinin ekonomik anlamda mesela işte DPT sorum Lütfü Bey'e. Mesela daha ekonomik olmaz mı, mesela bizler 100 kişilik, 300 kişilik köylere yol yapıyoruz şimdi. Halbuki bu insanlar şehirde yaşasa bu maliyetler çok daha ucuza çözülmüş olacak. Bu konudaki değerlendirmelerinizi alabilirsem. Çok teşekkür ederim efendim.

PROF. DR. BURHAN KUZU

İstanbul Milletvekili ve

T.B.M.M. Anayasa Komisyonu Başkanı

Efendim İktisadi Araştırmalar Vakfı'na çok teşekkür ediyorum. Gerçekten memleketimizin çok önemli bir sorununu gündeme getirmiş oldular. Bu konuda bundan on sene önce, belki on beş sene önce bir çok toplantıya da katılmıştım. Daha sonra da bundan bağımız kopmadı ama, gerçekten çok zor bir konu ama çözülmesi de mutlaka gerekli bir sorun olarak gözüküyor. Şimdi konuşmacılarımızın anlattıklarından şöyle bir sonuca vardık. Bir defa bu göç konusu reel olarak devam ediyor. Hele hele, Avrupa Birliği sürecinde demin değinildiği gibi 35 ana konunun en temeli olan tarım sektörü, bu tarım sektöründe % 30'lara 35'lere varan bir istihdam, % 3 civarında 3.5 civarında Amerika'da, Avrupa 7,8,9 gibi hadi biz % 15'e çekelim diyelim, vazgeçtik % 7-8'lerden. Bu büyük oranda önümüzdeki yıllarda, gerçekten çok ciddi anlamda bir istihdam, şehirleşme problemi ve göçü zorlayacak.

Bu konuda hükümet olarak bilindiği gibi, biz Anadolu'da 49 ili kapsayan bir teşvik yasası çıkardık. Bundan da çok randıman aldığımızı söyleyemem doğrusu ama belli iller mesela Osmaniye bunlardan birisi. Burada belli oranda bir sonuca varıldı. Onunda başka problemleri çıktı. O açıdan burada sesli düşünüyorum, belki katkınız olur diye; Sektör bazında bunu ele alsak, il bazında değil de, sektör bazında ele alsak, ihtiyacı olan bölgelere bu sektörün kaymasını sağlasak istihdamı belki durdurarak bir katkısı olur mu diye, bu anlamda düşünüyorum. Gerçekten biz orada arsayı bedava veriyoruz, elektrik harcamalarının % 60'ını karşılıyoruz. İşte, beş sene hiç vergi almıyoruz, yasada aklıma gelenleri söylüyorum. Ve işçi çalıştırma durumunda yarısının, belli oranda çalıştırırsa, yarı oranda sigorta primini devlet olarak, hükümet olarak ödeniyor.

Cazibe merkezleri belki buna yeni ilave olarak Lütfü bey demin bunlara değindi, 12 il belirledi. Her ne kadar İlhan Hocam bunlarında İstanbul'un cazibesini yenemeyeceğini söylüyorsa da, başka çaremiz yok. Yani, ya İstanbul'da hayat pahalılığım çok çekilmez hale getireceğiz, kalanlar kalabilecek başkada çözüm gözüküyor. Yani ya da biz tersinden mi giriş yapacağız bilemiyorum.

Bir de belki Süheyl bey bilir onu, şimdi İskandinav ülkelerinde İsveç, Norveç, Danimarka belli merkezlerde sanki giriş çıkışlarda, yani vize demeyim ama niçin geldin, neden geldin gibi bir ara vardı; şimdi bilmiyorum son durum nedir. Sayın Başbakanımız da daha önce buna benzer bir teklifte bulunmuş, sabahleyin de bu konuya değindi. Tarihte II. Abdülhamit bunu yapmış,

Abdülhamit döneminde böyle bir uygulama olmuş. Anayasa mahkemesinin kararı böyle iken efendim neden geldin, niçin geldin sen burada yaşayamazsın diyemeyiz. Ama acaba buna benzer, o şehrin kültür yapısını koruma şeklinde, bilhassa o şehrin dokusunu korumaya yönelik belki bir elimizde gerekçe olarak, bir yasa düzenleme yapılsa. Buna bel bağlamak için söyleyiyorum, bir destek olur mu diye söylüyorum. Bunları ilave etmek istedim. Genel bir yasaklama getiremiyoruz gördüğüm kadar. Tabi bu Vakfımızdan benim istirhamım, çıkacak olan bu konuşmalardan ve belki yeni ilavelerle bir rapor haline bunu tek rapor haline getirip geliştirmek üzere yeni bir başka tartışma başlatıp öneri halinde hükümete, ilgili makama takdimini tabi ki bekliyoruz, arzu ediyoruz. Tekrar çok teşekkürlerimi sunuyorum. Sağ olun.

FATMA ÖZDEMİR

Bu toplantıda Süheyl beyle, Zeytinburnu belediye başkanımız tarım politikalarıyla ilgili, Avrupa Birliğinin önerilerini söylediler. % 10'a inmesi gerekiyor diye. Süheyl bey Bahçeşehir Üniversitesinde ve hepimizde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyız. Asli görevimiz Türkiye Cumhuriyetinin menfaatlerini kollamaktır diye düşünüyorum. Onun için tarım politikaları konusunda belki üniversite özel bir araştırma yapabilir. Bazı krizlerden Türkiye nasıl çıkmıştır diye bütün dünya devletleri araştırma yapmaktadır. Arjantin'de kriz olduğu zaman, insanlar ağaç kabukları yemişlerdir ve çok kötü durumlara düşmüşlerdir. Acaba Türkiye niye düşmemiştir ve bizim düşürülmek istediğimiz durum, gerçekten tarımda çalışan insanımız % 10'a düşerse biz ne hale geliriz. Bizim bugün ülkedeki şehirlerde yaşayan insanlarımızın bir ayağı yine köyündedir. Gerekli besin maddelerinin çoğunu, yine köyden akabaları sayesinde gelmektedir ve öyle geçinebilmektedir. Onun için tarımın bizde ne kadar önemli olduğu konusunda ayrı bir araştırma yapılması gerekmektedir. Biz çünkü teknoloji üreten bir ülke değiliz. Bizim hiçbir zaman tomografi cihazları üretemiyoruz, başka cihazlar üretilip, başka ülkelere pazarlamadığımız için, biz katma değeri yüksek mallar üretebilsek başka durumda olurduk. Onun için tarımın bizde ne kadar önemli olduğunu bir araştırırlarsa, özellikle Bahçeşehir Üniversitesi, Avrupa Birliği böyle bir politika istiyor ama doğrumudur, yanlış mıdır bizim ülkemiz için, bizim için yararlı olur diye düşünüyorum.

Birde bizler yasalara saygılı vatandaşlarız, İstanbul'a geldiğimiz zaman bir kiralık ev bulma çabasıydık ve bulduk ve bedellerini ödedik. Ama başkaları, özellikle Zeytinburnu belediye başkanımız burada olduğu için söylüyorum. Gecekondu çevirmeyi yasal bir hak mı gördüler ve onlar mükafatlandırıldılar ve bizim gibi yasalara saygılı insanlar mağdur oldu bundan.

Çünkü o insanlar, aradan otuz sene geçtikten sonra tek katlı gecekondularına, on dairesel apartmanlar dikince rant sahibi oldular. Bu doğrumu yanlış mı, en iyisini Zeytinburnu belediye başkanımız cevaplayacak.

İçişlerindeki sayın Kurt çok güzel şeyler söyledi. Gecekondulara hiçbir yasal hizmet götürülmemesiyle ilgili yasal mevzuat kesinlikle uygulanmalıdır. Eğer zaten bu uygulansaydı, uygulanabilseydi şu anda bunları konuşuyor olmayacaktık. Şimdiye kadar uygulanmadı, şimdiden sonra uygulanabilecek mi. Belediye bütün hizmetleri götürüyor, suyu götürüyor, doğalgazı götürüyor ama adam orada kaçak yapı yapmış. Bizim vatandaş olarak söyleyeceğimiz bir şey kalmıyor artık. Sorumluluk sizde, teşekkür ederim.

GÜNER ÖZTUNA

İletişim profesörüyüm. Bütün insanlarımızın konuştukları noktaları hepimiz düşünüyoruz tabi. Milletvekilinin söylediği burada çalışacak insanları cezbedecek yerler açmalıyım, çözüm. İki, tarım konusunda da ben kendi ülkemizin yetiştirdiği böyle mis gibi etleri yemek istiyorum, Avrupa'nın kirli etlerini, sebzelerini yemek istemiyorum, bu nasıl çözülür. Bize her denileni yapmamalıyız tabi Avrupa Birliğine girmek için. üçüncüsü, buradaki her hücum edeni kısaca geçeyim sözleri, toplayıp bilmem yıkıyorlar, ondan sonra yardım yapıyorlar, üstüne başına alıyorlar. Fakat Anadolu'daki bir memur, işçi, köylü böyle bir şeyden yani kös dinler gibi böyle yardımlar onlara yapılmamıştır. Tabi ki buraya geliyor, yedi çocuğunu atıyor. Bunlara da dikkat etmeliyiz diye düşüncelerimi yansıttım. Teşekkür ederim.

MURTEZA ZENGİN

İktisadi Araştırmalar Vakfı yönetim kurulu üyesiyim. Benimde çok kısa iki tane sorum var. Birincisi, İstanbul'a göçün yönetimi başlığından da anlaşılacağı üzere, vakıfta bu seminer başlığının adını koyarken, göçün önlenmesi şeklinde önce bir öneri gelmişti. Biz bunu yönetimi şekline çevirdik. Çünkü burada kastedilen göçlerin olmasını önlemek değil, nitelikli göçün sağlanması, insan göçünün, niteliksizlerin şehirlere akın etmesini bir şekilde önlemek. Çünkü şehirlerin gelişmesi de modernliğin, çağdaşlığın bir ölçüsü. Bu açıdan, direkt kategorik olarak karşı çıkmak yerine, devletin buna düzenleme getirerek yaklaşması gerekir. Bu ulusal bir sorun olduğu için, yani sadece İstanbul'un sorunu olmadığı için kanaatimce bir Göç Bakanlığı şeklinde, yani somut bir öneri tarzında bunun sahibinin belirlenebilmesi bakımından, siyasilerde burada olduğu için, bunun öneri olarak getirilmesi gerekir diye düşünüyorum. Çünkü çok hem idari tedbirler uygulayacaksınız, hem ekonomik tedbirler uygulayacaksınız, bunları koordine etmek mesela hep

konuşuldu, üniversiteyi götürüp Anadolu'nun ücra bir köşesinde yapmak, sırf üniversite açmak için yeterli değil. Oranın kütüphanesi yoksa, sosyal iletişim yoksa, hangi öğrenciyi yetiştiripte ülkeye kazandıracaksın. Tabi ki büyük şehirlerde üniversiteyi açmak lazım. Ama diğer sanayi kuruluşlarının, yani devletin özel sektörü yönlendirmesi diğer açıdan desteklenmesi vs. bunlar cazibe olarak, ama bakanlık düzeyinde en azından ele alınabilmesi gerek diye düşünüyorum.

Süheyl hocam Avrupa'da göç sorunun fazla olmadığını ifade etti. Bende yanlış mı algıladım diye düşünüyorum. Geçtiğimiz aylarda Fransa'da büyük bir göçmenler ayaklanması yaşadık. Belki bu göç sorunu tam anlamında değil ama oranında sosyal anlamda bu tür sorunları büyük çaplı yaşadığını ve polisiye tedbirlerle ancak bastırabildiler. Yani ülkemizde de, o anlamda dış göç, balkanlardan gelen göç oldu bize diğer ülkelerden vs. kendi ülkemizin içindeki şehirlerin değil de, bu bakımdan görüşlerini alırsak. Çok teşekkür ederim.

MUAMMER GÜLER

İstanbul Valisi

Sayın başkan, değerli konuklar, açış konuşmasında sayın başbakanımızın değinmesi ihtimal olan konulara ben özellikle değinmedim. Birazda vaktin kısalığı nedeniyle de, sayın başbakanımızın konuşması fırsat tanımak açısından. Belki panelin sonuç kitabında yayınlanması için konuşmamızın tam metninin vereceğiz ama bu aşamada hem sizlere çok küçük bir katkı yapmak, hem de burada sorulan sorulara bizim açımızdan cevabı gerektirebilir diye birkaç noktaya değinmek istiyorum.

Gerçekten de başlık çok iyi, göçün yönetimi söz konusu, göçün önlenmesi diye bir şey yok. Çünkü İstanbul, geçmişinde taşı toprağı altın deniliyordu, bir arada nerede bu altın diyorlardı. Şimdi elmas haline gelmeye başladı. Niçin, göç İstanbul'a çok şeylerde kazandırdı. Yani, artık harcı kendi içinden çıkan bir kenttir burası. Yani gittikçe kalabalıklaştıkça birçok şeyler azalmıştır. Bakın, bugün elinizde 50 dönüm bir arsa olsun, kaç tane müşteriniz olduğunu biliyor musunuz. Artık büyük çapta toprak kalmadı, arazi kalmadı, sanayi parseli kalmadı. Daha doğrusu çok kıymetli hale geldi. Çünkü talep çok, kullanım imkanları azaldı. Gerçekten de İstanbul'a bundan sonraki göç doğrudan doğruya sulak alanlara, sulama havzalarına yönelecektir. 3.5 yıllık İstanbul Valisiyim. İstanbul'un en önemli sorunun ne olduğunu söyledikleri zaman, hep söylemekte olduğum konu şudur, İstanbul'un birinci önemli önceliği, su havzalarının korunmasıdır. Depremde, ulaşım sorunu

da, trafikte, öbürleri de bunların hepsi eğitim, sağlık hiçbir şey değildir. Su havzalarının korunması, İstanbul'un en önemli konusudur ve İstanbul'un şu anda % 52'side ormanlık alandır, su havzalarıdır. Bunun korunması çok önemlidir. Her şeyde suyun önemi vardır.

Şimdi göçü bu anlamda nasıl yöneteceğiz. Şimdi İstanbul'un bu cazibe imkanı karşısında, istediğiniz kadar cazibe merkezi yaratın İstanbul kadar cazip bir kent yaratmanız mümkün değildir. Böyle bir para yok çünkü. O halde bana göre, İstanbul'da yaşamı kontrol altına alacak, kayıt altına alacak, İstanbul'da yaşamı belki bir ölçüde zorlaştırmak anlamında değil de, şimdiki kadar çok rahat gelinebilecek, çok rahat elini kolunu sallayarak istediğiniz kadar rahatlıkla gelir elde edebileceğiniz veya birtakım imkanlara kavuşabileceğiniz bir mekan olmaktan çıkarmak lazım. Yani İstanbul, bunun içinde Sayın Kurt'un söylediği çok önemli şeyler vardı, benimde notlarım içinde vardı. Bakın biz mobese sistemini kurarken, mobese'nin alt bileşenleri arasında muhtarlık otomasyon sistemi diye bir sistemimiz vardı. aslında biz bu e-adres ve kayıt sisteminden önce, şu anda 958 muhtarlığın 900'ünü falan yaptık. Hepsini bilgisayar kayıtlarına geçirdik. Önümüzde 58 tane falan kaldı. İstanbul'un şu andaki kaydı 15 milyon çıkıyor. Ama biz bu arada 3 milyona yakında mükerrerlik tespit ettik. Bu mükerrerliklerin hepsi aslında bilinçli değil. Yani bir yerde oturan kişi, öbür tarafa geçince, öbür kaydını almamış. Bunun belki % 1-2'si bilerek ve isteyerek almamış ama, bu İstanbul'un şu anda nüfusunun 13 milyon olduğunu ortaya koyuyor. Nüfusun şu olduğunu, bu olduğunu tespit etmek önemli değil. Çünkü şimdi bir numare-taj yönetmeliği uygulanıyor ve önümüzdeki günlerde de e-adres ve kayıt sistemi gelecek ve Türkiye gerçekten de o zaman kayıtlı bir ülke haline gelecek, İstanbul'da kayıtlı bir kent olacak. Bu kayıtlı olmasının faydası, birçok politikaları, bir çok tedbirleri uygulamakta bize referans olmasıdır. Bize bir yol gösterici olmasıdır.

Birde İstanbul'un geçektende geçmiş dönemlerde bilerek, isteyerek bu hale getirilmiştir. Belki de göç bu sonucu siyasetçiler üzerinde bir baskı halinde kurmuştur. Yerel yönetimlerde bu baskıdan kurtulamamıştır. Bakın ilk kez, 5216 sayılı büyük şehir belediyeleri kanunuyla İstanbul'un tümü bir bölge niteliğinde, bölgesel anlamda ele alındı ve tamamı kent sınırları içinde görüldü. Artık İstanbul kırsal alanı olmayan bir kenttir ve doğrusu olan budur ve ilk kez belde belediyelerine ki, belde belediyeleri bana göre İstanbul'u katletmek için bulunmuş son derece güzel bir formüldür. Yani düşünün, imar yetkileri 15 kişilik bir belediye meclisininin, 8 kişilik çoğunluğunda ve bunların büyük şehir belediyesinde ve Valide dahi olmayan ve bakanlık-

ta dahi olmayan, 1/5000'lik ve 1/1000'lik imar planlarında bir anda yapabilme yetkisine sahip olmaları, İstanbul'u bu hale getirmiştir. Yani İstanbul tümü itibariyle planlanmamıştır şimdiye kadar ve daha doğrusu İstanbul'un şu ana kadar bir stratejik planı da yoktur. Esasen stratejik planın zorlayan bir mevzuat hükmü de olmamıştır, 5216 sayılı kanuna kadar. Ve İstanbul İl Özel İdaresi de bir stratejik plan yapmıştır ve bu plandan sonra 1/100.000'lik planlar, 1/50.000'lik planlar, 1/25.000'lik, 5.000'lik ve 1/1.000'lik planlara kadar bir zorunluluk gelmiştir. Geç kalınmıştır ama fren basılmıştır.

Şimdi bu arada çok küçük bir topluluk var ama, ben onlara şu tespitimi de söyleyeyim. İstanbul'a ilk geldiğimde kendi kendime düşündüm şöyle, ne yapılabilir diye İstanbul için. dedim ki, bu İstanbul için iki türlü şeye ihtiyaç var. Bir, acı bir fren. İki, sağlam bir takoz. Bu iki şey içersinde acı bir fren derken, bütün bu olumsuzlukları durdurabilecek bir irade, nitekim şimdi 5216 sayılı kanunla, belediye kanunuyla, il özel idaresi kanunuyla, kamu ve kanundaki yönetim anlayışlarıyla veya bir takım idari düzenlemelerle getirilen bir acı frendir. Mesela kaçak yapıların önlenmesine ilişkin kanunla ki, buradaki arkadaşlarımızın sorularından bir tanesi odur. Evet, İstanbul'da kaçak yapı yapmak mümkün değildir artık. Bu ceza kanunları açısından suçtur. Buna göz yummakta suçtur. Ben iddia ediyorum, son üç yılda en azından son iki yılda, ama üç yılda da benim dönemimde de şahsen, derken bunu hükümetin bakış açısından kaynaklanan, idari düzenlemelerden kaynaklanan bir yapı olarak söylüyorum. Orman alanlarında minimumdur kaçak yapılaşma, su havzalarında minimumdur. Çünkü, derhal yıkılmaktadır. Jandarmanın ve emniyetin bu asli görevi olarak yürütülmektedir. Ve belediyeler ister uğraşsın, ister uğraşmasın, buna zabıta resen müdahale edebilmektedir. Şimdi bu tedbirlerle bir fren yapıldı. Frenin yapılmasının sebebi şudur. Şimdi siz freni yapmazsanız, takoz koyacak yer bulamıyorsunuz. Takoz koymak nedir, takoz koymakta bundan sonraki düzenlemelerinizi, artık iyileştirmeye doğru yapmak anlamında yani, önce bir yerde duracaksınız ki, takozu koyup ondan sonra geriye dönüp iyileştirmelere başlayacaksınız. Eğer bunu yapamazsanız, siz bir yandan iyileştirmeleri yaparken, bir yandan da olumsuzluklar peşi sıra geliyor. O zaman bunu bir yerde durdurmanın manası yok. Şimdi İstanbul'da yapılmayan bir kıyaslama daha, çok kötüyle kötü arasındaki kıyaslamamın yapılmamış olmasıdır. Yani İstanbullu ve hepimiz, çok kötüyle iyiyi veya çok iyiyi kıyaslıyoruz. İstanbul'da böyle bir kıyaslama şansımız yoktu. Çünkü bazı alanlar çok kötüdür. Çok kötü bir alanda düzenleme yaptığımız takdirde o kötüye biraz daha kötüye, normale, biraz iyiyeye ve çok iyiyeye doğru yönelir. Ama İstanbullu,

sanki bugünden yarına birçok şeyin çözülebileceğini zannediyor. Böyle bir şey yoktur. Bu nüfus yapısı içerisinde de olması mümkün değildir.

Şimdi bir diğer tespit, İstanbul hiç göç almasa bile, bu sorunlar yine artarak devam edecektir. Çünkü bu toplumun imkanları gelişmektedir. Gelir seviyesi yükselmektedir, talepleri artmaktadır. Düşünün şimdi, bin kişiye 180 araç düşmekteyken eğer bunu Avrupa standartlarına getirirseniz, 600'lere falan gelir. Hiç göç gelmesine gerek yok, ama bugün şimdiden 10 milyarlık arabaların geleceği söyleniyor ve bu toplumun şu andaki herkesin, çocuklarımızın bile, yani artık cep telefonu taşıyor gibi araç taşıma ihtimali vardır. Bu hangi yollarla olacaktır. Buda ayrı bir meseledir.

Şimdi kayıt altına almak, İstanbul'daki yaşamı zorlaştırmak için bu kayıt dışı alanları tesbit etmek lazım. Bakın şimdi Salı pazarında sayın başkan o Salı pazarını kaldırıyor. Hemen talepler yoğunlaştı başkan üzerinde. Biz ne yapacağız. Siz ne yapacaksınız, bir, bir kere dünyada hijyeni olmayan bir alan kalmadı. Kimse bir kere alışveriş yapmıyor. İkincisi, kayıt dışılığa kimse göz yumması mümkün değildir. Şimdi Türkiye'de dört il vergiyi topluyor, 77 il bakıyor. Ama İstanbul'da da çalışanların belki % 5'lik, % 6'lık bir bölümü vergiyi ödüyor, diğerleri de bekliyor veya daha fazlada olabilir tam kesin bir rakam değil. Keşke tam rakamı söyleyebilseydim. O halde kayıt dışı alanları da önlemeye çalışacağız ve kaçak yapıyı tabi kesinlikle yaptırmayacağız. Planlardan hiç ödün vermeyeceğiz ve İnşallah 1/100.000'lik plan ve stratejik planlara herkes bu ilin bir olmazsa olmazı gibi bakacak, buna uyacak. Tabi bunu yapmak çok zor. Onun için de belediyemizin bütün kesimlerle adeta bir centilmenlik anlaşması, adeta bir kent anayasası yapar gibi, orada oturup bütün herkesin ve şuanda bile büyük itirazlar var. Şimdi mesela sanayi kesiminin farklı talepleri var, ticaret erbabının farklı talepleri var. Kent anlamında farklı talepler var ama bunları en azından, üzerinde mutabık kalabileceğimiz bir yapıya kavuşturmamız lazım. Katılımcılık anlayışı geliştirilmeden, herkes bu konuyu birilerinin çözebileceğini falan zannediyor. Hatta bunu çok değerli köşe yazarları bile, yani valinin isterse bir çok konuyu çabuk çözebileceğini, keşke böyle bir imkan olsa da birileri gelip bu işleri yapabilse, böyle bir şey yok. Bütün hep beraber, hatta hükümetin bile üzerinde olan birçok konu var. Şimdi sayın millet vekillerimiz, sayın anayasa komisyonu başkanı hocamızda açıkça ifade etti. Aldığınız tedbirlerinde böyle, bugünden yarına çok çabuk sonuçlar vermesi de mümkün değil, ama tarımla ilgili konuyu hemen açacağım. Ben tabi tarımsal nüfus ister istemez azalacak. Biz Avrupa Birliğine girmiyor olsakta azalacak hanımefendiler. Ama bakın, bir Amerikan toplumunun % 2'si koskoca bir Amerika'ya bakı-

yor. Önemli olan Türkiye'nin tarımsal potansiyelinin devam ettirilmesidir. Yani biz verimli toprakları parçalamaktan kurtulalım, toprak toplulaştırmasını yapalım, birim alanındaki maliyeti yükseltelim, ıslah edilmiş tohumla, ıslah edilmiş hayvancılıkla götürelim, bunun sayısı önemli değil, potansiyel önemlidir. Yeter ki onları koruyabilelim. Ama makul bir sayıya kadar bunu yaparsanız. Bu nüfus nereye gidecektir, bu nüfusu bence cazibe merkezleriyle, sektörel alandaki teşvik bana göre daha kalıcı bir teşvik olurdu. Ben Türkiye'nin en büyük sanayi merkezlerinin, sanayi sitelerinin olduğu yerde Valilik yaptım. Kayseri'de yaptım, Gaziantep'te yaptım. Karadeniz'de Samsun'da yaptım. Oralardaki cazibe merkezlerinin sanki o teşvik alanlarından daha çok hizmet getireceğine inanıyorum. Çünkü 49 ile dedik ama, Osmaniye ile Düzce'nin dışında pek fazla bir yerde sağlamadı.

Birde şu var, artık İstanbul diye bir kent yoktur. Marmara bölgesinin merkezi olan bir kent vardır. Bir bölgesel merkezdir ve bir bölgesel kalkınma anlamında değerlendirilmelidir. 1/100.000'lik planı yaparken, sayın başkandan ricam şu oldu, dün de üç ilin valisi toplandı, bir gün kararlaştırmaya çalışıyoruz. Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli'ne sakın 1/100.000'lik planlarınızı yapmayın dedik. Bunu İstanbul'la birlikte yapmak zorundasınız. Belki oralara da, hatta olayı Bilecik, Sakarya ve İzmit gibi düşünmek lazım. Yani göçü tabii yönetmek önemlidir ama İstanbul'a göçte kaçınılmaz olacaktır.

Bir tespitim daha, İstanbul'da yaşayanların şu anda % 38'i İstanbul'da doğmuştur. Üç nesil İstanbul'da doğanlarında sayısı % 15'tir. Buda doğaldır. Yani şimdi siz, 700 bin nüfuslu bir kentten almışsınız, yani burada olay gayet doğal ve diğer illerden buraya göçte kaçınılmazdır. Son olarak şunu söyleyeyim, artık İstanbul'a fakirler değil, zenginler daha çok gelmektedir. Anadolu'da ben beş ilde valilik yaptım. Bir çok ilçede kaymakamlık yaptım. Hali vakti iyi olanların gideceği başka bir yer yok. Birde üniversiteye gidecek çocukların % 90'ı hep İstanbul'a gelmektedir. Anadolu üniversitelerini teşvik etmek gerekmektedir. Özellikle de YÖK'ün yapmadığı, nedense yapmak istemediği vakıf üniversitelerini geliştirmek anlamında, vakıf üniversitelerine üvey evlat gibi bakılmaktadır. Bu yanlıştır, kent yönetimlerine kendi illerinde vakıf üniversiteleri, özel üniversiteler açma yolu getirilmelidir. Bugün Türkiye'de özel üniversite yoktur. Vakıf üniversiteleri mecburen özel üniversite gibi çalışmak durumunda kalmıştır. Özel üniversitelere, vakıf üniversitelerine yollar açılabilir. Çok söylenecek şeyler var ama bunların içerisinde e-adres ve kayıt sisteminin bana göre herkesin belli bir adresi, herkesin bir vergi kimlik numarası ki, o TC kimlik numarası ile birleştiriliyor, en azından kontrol altına almayı sağlayarak, kamuya kamu otoritesini ve

.....tedbirleri bir takım önlemleri rahatlıkla uygulayabileceği ortamlarda getirecektir. Çünkü bu bir iklimdir, iyi bir iklim olduğu için suç işlemek yönünde de iyi bir iklimdir, kayıt dışı yönünden de iyi bir iklimdir. Ama iyi şeyler yapmak anlamında da iyi bir iklimdir. Yani İstanbul'da en iyiden, en kötüye kadar olan trendlerde her şeyi bulmak mümkündür. Tabi bu zaman içerisinde alınabilir.

Birde şu var, zaten kentliğe doğru gidiliyor, kendi halinde tutsanız zaten Türkiye'nin işte biz yurttaşlık dersinden hatırlıyorum, çokta iyi ezberlemiştik, Türkiye'nin % 30'u kentlerde % 70'i köylerde yaşıyor diyorduk. Şimdi tam tersine dönmüş. Böyle de olması lazım, kaçınılmazdır. Kimseyi artık köyünde oturtamazsınız hele televizyon varken, iletişim araçları bu kadar artmışken. Kim oturur, yani siz oturur musunuz veya bir yakınınızın oturmasına imkan verir misiniz. Bu anlamda birde tabi kentlilik bilinci bence en son söylenecek şeydir. Kentlilik bilinci birlikte bu kentin sorunlarına sahiplenme anlamında, bir iradeyi ortaya koyar. Buda tabi ki bizim demokrasimizin eksik olan yönünü ortaya koyar, katılımçılık olayıdır, hep beraber bu işe çözüm bulma noktasında bir yerde ortaya koyabiliriz. İşimiz zordur ama çözülemez değildir. En azından bu günden daha iyi hale getirilmesi için, Cumhuriyet hükümetinin çok önemli bir iradeye sahip olduğunu ve bugün Türkiye'nin birçok yerinde iktidarda olduğu yerel yönetimlerle de bunu yapmak için, önemli bir çaba içinde olduğunu görüyorum. Ve tabi kent yönetimlerine de bizlere de çok önemli görevler düşüyor. Hep beraber çalışırsak, sorumluluk alırsak bunu başarabiliriz diye düşünüyorum.

İktisadi Araştırmalar Vakfı'na da bu değerli çalışması için teşekkür ediyorum. Umarım ki bu raporun sonuçlarını izleyenler, buraya katılanlardan belki eli misli, yüz misli daha fazla olacaktır. Bunu bile sağlıyor olmak önce güzel bir hizmettir diye düşünüyorum. Saygılar sunarım hepinize efendim.

PANEL ÜÇÜNCÜ TUR

MURAT AYDIN

Ben sorulardan dolayı teşekkür ediyorum. Tuna hanım gündeme getirdiler. İstanbul'a göçte lokomotif görevi yapan unsurlardan bir tanesi, belediyelerin, yerel yöneticilerin ve devletin, vatandaşın kurallara uyması noktasında, herhangi bir gayretin içerisinde olmaması yatmaktadır. En önemli sebeplerden bir tanesi budur. Zeytinburnu örneğinde, vatandaşın birisi gelmiş belli bir araziyi çevirmiş, ondan sonraki gelenlere satmış. Kaçak yapılar yapılmaya başlanmış ve belediye devletin diğer organları o anlamda, kimseye durun dememiş. Kaçak yapılaşma yasaktır, hazine yerini işgal etmek yasaktır. Böyle bir şey olmamış, bilakis teşvik edilmiş. Yani suçlu bence orada vatandaş değil, vatandaşın önünü açmayan, göçü yönlendirmeyen, göçü organize etmeyen yöneticilerdir. Ben kişisel anlamda bu şekilde değerlendiriyorum.

Günümüze gelince, göçü yönetme, yönlendirme anlamında yerel yönetimler, devlet ne yapıyor. Bir kere ben 7.5 yıldır belediye başkanıyım. Kesinlikle kaçak yapılaşmaya müsaade etmiyorum. Son birkaç yıldır çıkan yasayla da, ceza kanununun 184. maddesi gereği ciddi yaptırımda var. Hatta o yaptırımında daha da artırılması gerekir bence. Kaçak bina yapılmasına müsaade eden, kaçak binaya, iskansız binaya elektrik, su vb. hizmetleri getirenlere bir yıldan beş yıla veya iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası var. Bu yaptırım kaçak yapılaşmayı bıçakla keser gibi, büyük ölçüde kesmiştir. Göçüde önleyen bir durumdur bu. Artık Anadolu'dan veya farklı bölgelerden İstanbul'a geleceksiniz, bir mekan sahibi olacaksınız bu çok zor, çok kolay değil. Onun için göç, bu şekliyle de büyük ölçüde baskı altına alınmıştır.

Yeni gelen vatandaşlarımızın entegrasyonu noktasında ne yapılabilir. Zeytinburnu ölçeğinde bir şeyi ifade edeyim, yapmış olduğumuz araştırma-

da yedi yıl önce kendinizi nereli hissediyorsunuz diye sorduğumuzda % 40'a yakını kendimizi Zeytinburnu'lu hissediyorum diyordu Zeytinburnu'nda yaşayanlar. Bugün % 55'ler civarındadır bu rakam. En son iki ay önce yapmış olduğumuz çalışmada % 55'lerin biraz üzerine çıkmıştır. Bu nasıl oldu, şehirde yaşayanlarla o şehir, o kent arasında duygusal bağ kurmanız lazım, şehri sevdirmeniz lazım. Sokaklarıyla, caddeleriyle oradaki varolan değerlerle, kültürel eserlerle, bunlarla kentli arasında o şehirde yaşayanlar arasında, mutlaka duygusal bağ kurmamız lazım. Biz her yıl binlerce, onbinlerce vatandaşımızı ve öğrencimizi rehberler eşliğinde dolaştırıyoruz, boğazı dolaştırıyoruz. Rehberler anlatıyorlar, İstanbul'u anlatıyorlar, İstanbul'un güzelliklerini anlatıyorlar, Zeytinburnu'nu anlatıyorlar ve sürekli bunu yapıyoruz. Onun ötesinde 56 bin tane öğrencimizi, 6 yıllık süre içinde Çanakkale'ye götürdük, getirdik. Milli değerlere sahip çıkmaları anlamında, özellikle gençlerimizin bir çalışmanın içerisindeyiz. Yine mahalle merkezleri oluşturmuştuk. Onları da ifade etmiştim konuşmamda. Mahalle merkezlerinde daha güzel mekanlar oluşturuyoruz. O güzel mekanlar insanların kente bağlanması, birbirleriyle iletişim kurması anlamında çok büyük fonksiyon icra ediyor. Parklar yapıyorsunuz, temalı parklar yapıyorsunuz, bir spor parkı yaptık. O spor parkı insanları parkın içerisine çekiyor. Parktaki tartan atletizm pisti gençlerin, insanların yürüyüş yapmasını spor yapmasını, kentleşmesini sağlıyor ve bir örnek, merkez efendi mahallemizde bir park. İstanbul birincisi atletizmde, diğeri de İstanbul üçüncüsü oldu. O parkıyla beraber kenti sahipleniyor, şehri sahipleniyor. İnsanlar birbirlerini tanıyorlar, daha çok kentli olmuş oluyorlar, sorunlar minimize edilmiş oluyor. Bu anlamdaki çalışmaların mutlaka sürdürülmesi lazım diye düşünüyorum. Kentle, kentte yaşayanlar arasında mutlaka duygusal bağların, gönül bağlarının kurulmasına yönelik adımlar atması lazım yerel yönetimlerin. Birde göçün hızlanmasının önüne geçmek için hep onu ifade ediyoruz, kurallara herkesin uyması lazım. Özellikle kaçak yapılaşma zaten durdu, yani % 99,99 durdu. Bunu % 100 noktasına mutlaka getirmek lazım. Bu çalışmalar neticede, İstanbul'a olan göçün önlenmesine yönelik çalışmalar olacaktır. Benim kişisel kanaatim şudur, göçü tamamen durdurmakta doğru değildir. Mutlaka bu hareketi de devam ettirmek gerekir diye düşünüyorum. Tekrar bize bu fırsatı veren İktisadi Araştırmalar Vakfı başkanımıza ve yönetimde bulunan değerli arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum. Sizlere de beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

PROF. DR. SÜHEYL BATUM

Efendim, ben en kolay sorudan başlayayım. En sonuncu soruyu da hanımefendinin söylediğinden. Tarım politikaları Avrupa birliği istiyor, o yüzden % 10'a çekelim, oh ne güzel eksilmiş 788.000 de demedim. Tarım politikalarını, ben tarımcı değilim, ben ekonomistte değilim. Tarım politikalarını uyguladığımız zaman, tarım nüfusunun % 8'mi, 10'mu, 20'mi olacağını hiç bilmem, onunla da ilgilenmem. Ben sadece şunu söyledim. İç göç bitti veya çok azalıyor demek, bana göre doğru değil. Çünkü şu anda somut veriler var. Arka arkaya tarım nüfusu, tarımla uğraşan nüfus azalıyor, bunlar bir yere gidecek dedim. Bu ne kadar iyi oldu, Avrupa Birliği istiyor diye daha da düşürelim demedim. Ama sayın Valimizin söylediğine kesinlikle katılıyorum. Ben ama gerçekten bilmiyorum, yani Türkiye'ye uyan bir nüfus tarım nüfusu kaçtır 10'mudur, 20'midir, 25'midir, 18'midir, 7'midir, bunu hiçbir zaman haddimi aşıp söylemem. Ama bana göre sayın Valimizin söylediği çok önemlidir. Bunun üzerinde durmamız lazım. Tarımdaki verim çok önemlidir. Türkiye'nin en önemli sorunlarından bir tanesi bu verimi yükseltmek olmalıdır. Birde onun ürünlerini, uluslar arası piyasalarda gerçek değerlerle rekabet edebilir şekilde kullanabilmek demektir. Ben ona inanıyorum, ama sakın öyle % 10'a falan düşürülsün demedim. İki, sayın Burhan Kuzu'ya evet doğru o beğenmediğimiz yerde, beğenmediğimiz derken Osmanlı'da İstanbul'a gelen mevsimlik işçilerin listesi tutulmuş, var. Şu tarihte geldi, şu tarihte gitti, şuraya yerleştirildi, buraya yerleştirildi diye. Tekrar söylüyorum, bunların tabi ki Türkiye'de, İstanbul'da kim girdi, ne zaman girdi, nasıl girdi bunun tabi ki belirli, zaten binayı yapmakta öyle mümkün değil. Bunların iskanları, ruhsatları, izinleri falan olmalı. O yüzden mesela İngiltere'de vardır bu. Hatta İngiltere'ye bağlı adasıdır zannediyorum. Orada meşhur bir kararı Avrupa İnsan hakları mahkemesinin önüne gelmiştir. Adama kendi mülkiyetinde evinde oturma iznini vermemişlerdir. Çünkü orada yerleşme, ikamet izni vardır. Vermemişlerdir o yüzden, Avrupa insan hakları mahkemesinin önüne gitmiştir. Adam kendi evimde oturamıyorum diye, bana oturma izni vermediler diye. Ama ben bu zorunlu demiyorum. Başka bir şeye bağlayacağım oradan.

Şimdi esasında şunu söylemek istiyorum. İki tane söyleyeceğim şey var, soruya cevap olarak ama söyleyeceğim. Şimdi bir tanesi şu, burada sayın Valimiz var, sayın kaymakamımız, ben onları hasbelkader burada yerleşik bir üniversitenin sıfatıyla tanıdım. O yüzden tanıdığıma da çok memnunum, ama şimdi tanımayan insanda şunu gördü. İstanbul'un sorunlarını işte 3.5 sene, 1 sene 2 sene bana göre insanlar buldukları kentlerin sorun-

larını anlıyorlar. İşte sayın belediye başkanı da burada insan anlıyor. Şimdi birinci söyleyeceğim bu bana göre. Bir kere söyledikleri gayet doğru. İmar planları yapılması ve uygulanması, kaçak yapılaşmanın engellenmesi, hat ta vergi numarası dediler. Şimdi Türkiye’de bunlar birbirine bağlı. Artık bunları bizim kentlerden çıkartmamız lazım. Biz diyoruz ki, Türkiye vergi şu kadar veriyorken, şu kadar vermiyor diyoruz. % 46’sını toplayabildik, 80’ini toplayamadık. Türkiye’ye baktığımız zaman bana göre, korkunç bir durum var. O da şu, Türkiye’de hepsi topladığınız zaman vergi mükellefi olan insan sayısı, Türkiye nüfusunun % 10’u. Onu da yarısı kaçırıyor, kaçırıyor, kavg a ediyoruz, tartışıyoruz. Vergi mükellefi, biz birini buluyoruz, üstüne yükleniyoruz. Yüklenemediğimiz içinde işte köprüye, benzine, elektriğe vergi koyuyoruz. Şimdi bu korkunç bir durum. % 10’unun vergi mükellefi olduğu bir ülkede ne kaçak yapıyı bana göre talep yaratamazsınız. Sayın Vali söyledi ben aynı kanaattayım. Bir katılım sorunudur dedi. Ben nasılsa vergi vermiyorum, elektriği de kullanmıyorum, ben niye düzelsin diye uğraşacağım. Düzeltmek isteyen belediyeye oy bile vermem. O iktidarı oraya bile getirmem. Şimdi bunlar birbirine bağlıdır.

İkinci söyleyeceğim şu, tekrar söylediler bende aynı kanaattayım. Türkiye’de belirli şeyler var. Yani çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadele yasası vardı eskiden, şimdi şeyi değiştirdiğimiz için bunu kaldırdık. Şimdi bana göre organize suç çeteleri mafya, değnekçi bunlar Türkiye’de göçü inanılmaz kötü kullanabiliyorlar. Veya kendi lehlerine kullanabiliyorlar. Çocuk suçları, cezanın infazı hakkındaki kanun, bunları bana göre bunun kötüye kullanılmasını öngörerek, ben demiyorum ki herkesi içeri atalım, herkesi yasaklayalım, herkesi engelleyelim, gelen gelmesin, gelmeyen gelmesin. Ama bunların mafya elinde, çıkar amaçlı suç çeteleri elinde kullanılmasını engelleyecek yasal şimdi hala bizde yasaları yaparken şöyle düşünüyorum. Sakın bundan çok sert yasalar çıkartmayı düşündüğümü zannetmeyin. Bir ara, iki yıla kadar cezası kanunda öngörülenlerin tutuklanması yoktu yasaktı. Açın ceza kanununu bir bakın, Allah’tan öyle önerildi, sonra bir yıl diye çıktı. Açın bakın neredeyse suçların bir bölümü, iki yıla kadar zaten hakaret, darp vs. iki yıla kadar. Şimdi düşünebiliyor musunuz, böyle bir şey olabilir mi. Böyle bir yasa yapıyorsunuz Türkiye’de. Şimdi efendim bu yüzden bunları PVSK falan bunların bu gözle gözden geçirilmesi lazım ve uygulanması lazım.

Bir şey daha söyleyeceğim, bana göre mutlaka yapılması gereken, artık bunlara uyduktan sonra sayın başkanda bana diyor ki, artık kaçak yapıya göz yummayacak durumdayız diyor. Bu önemli bir durum. % 99’unu önledik diyor % 0,5’i kaldı diyor. bu yüzden sayın valimizde söyledi, bana göre her

ilçede böyle değil. Ama bunu sağlayabilirsek zaten, Türkiye’de bunlara bağlı olarak göçüde, gelecek tabii ama cazip olmaktan çıkartırız.

Bir şey daha söyleyeceğim, mutlaka yapılması gerektiğini düşünüyorum, tekrar o yüzden vurguluyorum. Bakın vali nasıl söylüyor. Sayın kaymakamın orada, sayın belediye başkanım burada. Bence bunlara, ta 50’lerden kalma, evet değiştirdik filan ama, mahalli idareler yasalarıyla veya merkezi idare yasalarıyla çözüm getirmeye çalışıyoruz. Bence bunları değiştirmemiz lazım. Fransızlar dünyanın en merkezi yapıdaki ülkesiydi. Bunlar dahi yasalarını değiştirdi. Ben bu anlamda bölgelerin, geniş yetkili bölge valilerine asayiş anlamında söylemiyorum, yani siz sakın güneydoğudaki bölge valisini kastettiğimi düşünmeyin. Ama imar planlarının uygulanmasında, belirli yetkilerin kullanılmasında, hatta bazı yasaya bağlı genel yetkilerin kullanılmasında, bana göre yerel yönetimlere, onlarında başında etkin bir valiye bana göre adına ne dersiniz deyin, ama sorunları bilen bir insan. Ben neden vali diye ısrar ettim. Belediye başkanlarımız tabii ki çok önemli yetkileri, çok önemli olmalı da yetkileri. Fakat seçimle gelmenin Türkiye’de hala bir baskı bazen yaratabileceğini düşünüyorum. O baskıyı da hafifletebilecek bir idare vesayetinin hala etkin olabileceğini düşünüyorum. Bana göre bölgelerin yasaları değişmeli. İşte sayın anayasa komisyonu başkanımızda burada. Bence İtalyan’lar Fransızlar, İspanyollar yaptı da onlar artık Federal devlete geçti, o manada söylemiyorum. Sakın yanlış anlamayın. Yerel yönetim yasalarının değiştirilmesi, imar planlarının yapılmasında, denetlenmesinde hatta belirli kolluk hizmetlerinin yerine getirilmesinde, hatta ve hatta yanlış anlamayın, yasalarının bir anlamda genel yasalara karşı olmamak koşuluyla ve idari nitelikli diyelim yasaların yapılmasına bile, hem fikir olduğumu söylemek istiyorum. Artık 1950’lerin, 1940’ların idari örgütlenme yapısı, Türkiye’ye bana göre uygun değil gibi geliyor.

Cazibe merkezleri mesela, ben cazibe merkezlerini bunların söylenenlerin hepsini gezdim. Van falan çok fakir ama, inanılmaz bir imkanı var. Yani yer güzel falan. Ben bunların cazibe merkezleri olabileceğine inanıyorum. Bunların üniversitelerinin kurulmasının, bu üniversitelerin doğru dürüst üniversite gibi çalıştırılmasının gerekli olduğuna inanıyorum. Kesinlikle de şeye inanmıyorum, ne gereği var işte İstanbul’da kurduk, bizim YÖK’te böyle düşünüyor bazen, ne gerek var diyor kurduk ya İstanbul’da. Ben buna inanmıyorum. Şu yapılabilir, her kurulan üniversiteye diyeceksiniz ki, 3 milyon dolar kitap yardımı yapacaksın, 2 milyon dolar nedir, 5 milyon dolar yılda on tane üniversite kursan, 50 milyon dolar. Türkiye Cumhuriyeti bunu bulamayacak mı ülkede. Ben gençlerin orada cazibe hem kültür merkezleri yarata-

bileceğine inanıyorum. Bunun dışında yasak koy, kapıda iki tane bekçi koy, geleni döv, bunlara olabileceğine de ihtimal vermiyorum. Uygulanmasının da insan haklarına uygun olduğunu düşünmüyorum.

ERHAN ERKEN

Lokman bey iki tane soru sormuştu. Ama ben mikrofondan dolayı pek alıyamadım mı acaba. Bir call centerlerle alakalı, onların İstanbul dışında bulunması bir çözüm olabilir mi gibi bir soruydu yanılmıyorsam. Değil mi? Bana bulunan soru, call centerların İstanbul dışına da gitmesinin bir çözüm olup alamayacağı ile ilgiliydi. Aynen katılıyorum. Yani bugün Avrupa'nın ve Amerika'nın birçok call center merkezi Hindistan'dadır mesela biliyorsunuz. Dolayısıyla bu uygulanabilecek bir yöntem olabilir. Aynı zamanda sektörel olarak İstanbul dışında bazı sektörlerin kaydırılması ile ilgiliydi yanılmıyorsam ikinci soru. Buda olmayacak bir şey değil ve düşünülebilecek bir şey.

Ben izninizle şu konunun bir daha altını çizmek istiyorum. Burada en önemli olay, Türkiye'nin bir bütün olarak ele alınması, sadece İstanbul'u ele alarak biz Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki problemleri çözemeyiz. Hatta Türkiye'nin kendi bölgesindeki pozisyonunun ele alarak, Türkiye'nin planlanması bu tarzda olabilir. Türkiye şu anda Avrupalıyla bir ilişkiye geçiyor, Türkiye şu anda kendi bölgesiyle gerek orta doğuda, gerek yakın doğuda bir cazibe merkezi haline gelmiş vaziyette. Ve dolayısıyla Türkiye'nin bütünü'nün bu gözle yeni baştan bakılabilecek bir yapılanmaya ihtiyacı olduğu kanaatindeyim. Burada şu husus benim dikkatimi çekiyor, sizlerde bunu takip ediyorsunuz. 1960'lardan sonra Türkiye planlı bir döneme geçti. Fakat son dönemlerde hissediyoruz ki, Türkiye DPT planlama noktasında eski gücünü kaybetmiş vaziyette ve hükümetin yeni ortaya koyduğu kalkınma ajansları izlediğimiz kadarıyla planlamanın bir dönem yaptığı fonksiyonu yapacak bir noktada ve biraz daha bu planlamayı yerel güçleri de içine sokarak vilayeti, oradaki odaları ve belediyeyi de içine sokacak tarzda bir planlama problemimiz var. Türkiye'nin bu DPT'nin elindeki planlama bir dönem yaptığı planlama faaliyetinin başarılı bir şekilde kalkınma ajansları denen yere veya başka bir noktaya geçilmesi gerekir. Türkiye liberalleşme sürecinde bu planlama noktasını kaybetti. Bunda şunu demek istemiyorum, bir merkezi planlama olsun, yeniden ciddi bir devletçilik olsun demiyorum. Ama bir yerlerde, bir ülkenin planlanması lazım. Bu liberal sistem içinde de belli dengelerle olabilir. Belki kalkınma ajansları burada bir formül olarak ben baktığım zaman bir önemli bir noktada görüyorum. Ama ne kadar işleyecek bilmiyorum. Kalkınma ajanslarının yanlış işletilmesi, şehirlerde ayrı güç ve ayrı finansman birikintilerine de sebep olabilir. Bununda böyle bir tehlikesi

var. Ama süreç içerisinde bunu da göreceğiz. Mesela, Türkiye'nin genel planlanması noktasında çok önemli projeleri vardı. GAP mesela bizim yatırımımız boyunca gördüğümüz ciddi bir projeydi. 32 milyar dolar bir yatırımla kurulacak olan bir yerdi. Bunun yarısından çoğu harcandı, fakat GAP şu anda tekleyen bir sistem halinde. Buda tabii doğudaki terör olayları da bunları etkiledi. Ama GAP o bölgede Türkiye'nin dengeli kalkınmasında ciddi fonksiyonu olan bir noktaydı. Aynı zamanda yine Türkiye'de DAP diye doğu Anadolu projesi diye bir konu gündeme gelmişti. Buda Türkiye'nin bu dediğimiz cazibe merkezi diyeceğimiz hususları Türkiye'nin farklı noktalarına kaydırabilecek husustur. Bunun gibi Türkiye'deki cazibe merkezleri illa bir şehir olmayabilir, ama bölgelerde cazibe merkezleri olabilir. Türkiye'nin dengesini sağlayabilecek üretimin insanların istihdamın, kültürün sosyal, sosyal ilişkilerin yayılabildiği alanların olması lazım. Bugün maalesef belli yerlerde öbekleniyor. Marmara bölgesinde, İstanbul'da öbekleniyor, Güneydoğu Anadolu'da mesela Diyarbakır'da öbekleniyor. Diyarbakır ciddi bir problem, orada da ihtimal ki, Diyarbakırlılarda kendi problemlerini tartışıyorlar, korkunç bir nüfus birikmiş vaziyette. Bunun gibi bu dengeleme yapılamazsa Türkiye'nin belli yerlerinde, nüfus kümelenecek ve orada büyük problemler olacak.

Valimize katılıyorum, bir frenleme noktası tabii İstanbul'un, belki son dönemlerde buraya gelen baskıyı kısmen hafifletmeye çalışıyoruz. Ama bu hafifleme Türkiye'nin genel dengesi sağlanamazsa ne sayın valimizin, ne belediyemizin, ne diğer güçlerin frenlemesiyle tutturulabilecek bir nokta değildir. Bu aşacaktır ve bunu sağlayabilecek, dengeyi sağlayabilecek çözümler lazım. Belki burada vakıf üniversiteleri ciddi bir tedbir olarak ele alınabilir. Türkiye'deki hangi şehre bir üniversite gittiyse, o şehir belli bir noktadan sonra canlanmış. Yani Sakarya öyle olmuştur, Malatya öyle olmuştur. Bunun gibi her tarafta bu canlanmalar olmuştur. burada liseler bile önemlidir. Yani yıllar evvel Tarsus Amerikan kolejini gelip Tarsus'ta kurmuşlar. Tarsus Amerikan Koleji yetiştirdiği insanlarla, Anadolu'da kurulmuş bir okul havasında değildir. Tarsus Amerikan Koleji mezunları Türkiye'de sayılı insanlardır. Bunun gibi doğunun belli yerlerinde, vakti zamanında ciddi emek sarf ederek gelip birileri okul kurmuştur. Bu okullarda yine yayılabilir. Bunların hepsi cazibe merkezlerinin unsurlarından bir tanesidir. Evet çokta uzatmayayım, bizim Türkiye'yi bütün olarak düşünebilecek bir yapıya sahip olmamız lazım. Onun altyapısını kuramazsak farklı şehirlerimizde farklı problemler ortaya çıkacak. Şuanda İstanbul'da bu çıkıyor, yarın başka yerlerde çıkacak. Ben onu söylemek istedim. Hepinize çok teşekkür ederim.

PROF. DR. İL HAN ÖZAY

Ben demin unuttuğum bir noktaya değineyim, son olarak, çok kısa. Bu büyük şehir belediyesi modeli kurulduğu zaman çok iyi bir reform olmuştu. Büyük şehir belediyesini İstanbul'un sorunlarını çözmek için mi kurdular, yoksa, Allah uzun ömür versin, hala hayatta olan bir partinin il başkanına bu payeyi vermek için mi kurdular bu belli değil. Ama iyi bir model olmuştu. Fakat sonra bir gün sayın Ecevit konuşurken, “**Küçük şehir belediyesi**” diye bir şey söyledi. Küçük şehir belediyesi diye bir kavram yok. Onun üzerine herkes büyük şehir olma peşinde koştu. Büyük şehir olmayan kalmadı. Çünkü belde belediyeleri ihdas ediyorlar, ondan sonra da işte birden fazla belediye olduğu için, o büyük şehir haline dönüşüyor. O ondan önce miydi, sonra mıydı şimdi hatırlamıyorum, Ulusu hükümeti zamanında merkezden yönetim bakımından, İstanbul için bir model geliştirmek istendi. Hatta sabahleyin değinildi. Yani İl İdaresi Kanunu yeterli değil, İl İdaresi Kanunuyla işte Bilecik de onunla idare ediliyor, İstanbul da onunla idare ediliyor diye. Fakat buldukları çözüm, önerdikleri çözüm ne oldu, dört tane ile ayırmak istediler İstanbul'u. Biri İstanbul ili, yani şimdi sayın valinin oturduğu Babıali kısmındaki il. Biri Beyoğlu ili, bu taraf, biri Üsküdar ili, biri de Kadıköy ili olacak o zaman. Çünkü yaptıkları da şuydu. Barbaros bulvarının sağ kaldırımı bilmem ne belediyesinin, kaymakamlığının yetkisindeymiş, sol kaldırımı da başkasının yetkisindeymiş vs. onun üzerine ben de o Komisyonda şunu söyledim. “**Sadece İstanbul'u dörde bölmekle hiçbir sorun çözümlenmez, bütün yasal düzenlemeleri ona uygun bir hale getirmek lazımdır.**” Çünkü hâlâ öyle midir, değil midir bilmiyorum, bu ayıp tabi, bunu böyle söylemek. Devlet Memurları Kanununa göre sizin il sınırları dışına çıkmanız gerekirse, validen izin alma zorunluluğunuz vardır. Ha o zaman bizim Üniversitede çalışan personel var. Gerçi onlar tam 657'ye tabi değiller ama, tabi olanlar da var. Farz edelim Pendik'te oturuyor, Pendik'ten bir kere Kadıköy iline ya da Üsküdar iline gelecek, bir ilin sınırlarını aştı. Buradan karşıya geçecek motorla, Beşiktaş'a geçecek. Hadi bu sefer Beyoğlu ilinin sınırlarında oradan da tutacak Beyazıt'a gidecek, bu sefer de İstanbul ilinin sınırları içinde. Ne yapacak bu her gün izin mi alacak, yoksa böyle pasaport gibi genel bi izin kağıdı verecekler de, her gün oradan oraya gelmek için izin almayacak mı? vs. diye. O bakımdan da biraz önce kim sözünü etti hatırlamıyorum. Bütün yasal düzenlemeleri bir bütün halinde ele almak lazım. Çünkü İtalya'da da bu problem vardır. Bizde de vardır. Bir madde konulur kanuna, bilmem buna aykırı başka bir kanunda, başka bir madde varsa o uygulanmaz da bu uygulanır. Halbuki o maddeye aykırı başka bir madde olup olmadığını kimse bilmez. Şimdi bilgisayarlandık, her şey öyle, ama eskiden bilgisa-

yar yokken Meri Kanunlar vs. diye, ona bakılırdı, aranırdı, var mı, yok mu diye. Onu da bulmak çok zordu çünkü para basılmasına ilişkin bir kanun var, merkez bankasının para basmasına ilişkin, o kanunu bizim kürsüden meslektaşımız Yıldızhan Yayla aradı. Para diye baktı bulamadı. Meğer fihristte nasıl geçiyormuş biliyor musunuz, yeniden para basılmasına ilişkin bilmem kaç sayılı kanun, sizin hiç aklınıza gelmez y harfine bakmak. **p** ye bakarsınız **b** ye bakarsınız vs. onun için bunu ilave etmek istedim. Bana bu fırsatı verdiğiniz için de çok teşekkür ederim.

BAŞKAN: Y. TEMEL ENDEROĞLU

Biz teşekkür ederiz. Bu şekilde seminer bitmiş oluyor. Öncelikle sayın Valimize, Sayın Milletvekillerine, sayın katılımcılara katkılarından, sabırlarından ötürü teşekkürlerimi, şükranlarımı sunuyorum. Ve ardından sayın panelistlere verdikleri çok değerli görüş ve bilgiler için şahsım ve İ.A.V. adına şükranlarımı sunuyorum. İyi akşamlar efendim.